

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И.Алтынсарина

**«ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ» ЖӘНЕ «ДҮНИЕЖҮЗІ ТАРИХЫ»
ПӘНДЕРІ БОЙЫНША САРАПТАМАЛЫҚ МАТЕРИАЛДАР**

Сараптамалық жинақ

**АНАЛИТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ ПО ОБУЧЕНИЮ
ПРЕДМЕТАМ
«ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА» И «ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ»**

Аналитический сборник

Астана
2015

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2015 жылғы 17 сәуір № 3 хаттама).

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 3 от 17 апреля 2015г.).

«Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндері бойынша сараптамалық материалдар. Сараптамалық жинақ.— Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 125 б.

Аналитические материалы по обучению предметам «История Казахстана» и «Всемирная история». Аналитический сборник.— Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2015. – 125 с.

Ұсынылып отырған талдамалы материалдар Қазақстандағы жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан тарихы мен дүние жүзі тарихын оқыту жайын, дайындық деңгейін зерделеп, аталған пәндер бойынша білім беру жағдайы мен дамуы туралы соңғы үш жылдың динамикалық және салыстырмалы талдауын көрсететін ақпарат көзі болып табылады.

Талдамалы материалдар білім басқармаларының, білім жетілдіру институттарының басшыларына, әдіскерлеріне ұсынылады.

В сборнике отражены материалы мониторингового исследования учебных достижений учащихся школ Казахстана по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история», проведенного Национальной академией образования имени И. Алтынсарина. В сборник включены также итоги анализа качества учебных программ, учебников. Аналитическая справка адресована руководителям, учителям-практикам общеобразовательных школ, специалистам организаций образования.

© Ы.Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2015
©Национальная академия образования
им. И.Алтынсарина, 2015

Кіріспе

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында «...Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына зор көңіл бөлу қажет» деп айтылған [1].

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында мемлекеттік саясат негізінде ең алғаш рет әр баланың қабілетіне қарай интеллектуалдық дамуы жеке адамның дарындылығын таныту сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отырғаны белгілі [2].

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты – бәсекеге қабілетті маман дайындау. Елбасымыз әр кез жыл сайынғы жолдауларында «Ұлттық білім берудің барлық буынының сапасын жақсартуда бізді ауқымды жұмыс күтіп тұр» - деген тапсырмасына берген еді [3]. Заманауи әлемдік білім кеңестігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның құзырлылық қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну – қазіргі таңда негізгі өзекті мәселелердің бірі. Егеменді еліміздің ең басты мақсаты өркениетті елдер қатарына көтерілу болса, ал өркениетке жетуде жан-жақты дамыған, рухани бай тұлғаның алатын орны ерекше. Қазіргі білім берудің басты мақсаты да сол жан-жақты дамыған, рухани бай жеке тұлға қалыптастыру болып табылады. Тәуелсіз ел тірегі – білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе – білім беру, ғылымды дамыту. Өркениет біткеннің өзегі, ғылым, тәрбие екендігіне ешкімнің таласы жоқ.

Орта білім беру жүйесінде тарих пәні басты орын алады.

«Қазақстан тарихы» мен «Дүниежүзі тарихы» – мемлекеттік жалпыға міндетті білім берудің стандартына сәйкес «Адам және қоғам» білім саласына енген пән және мектептің барлық білім беру деңгейлерінде міндетті түрде оқытылатын пән.

Осы стандартта оқу пәндерін меңгертудің жетік (жетік мүмкіндік және жетік бейіналды/жетік бейіндік) деңгейлері білім алушылардың білімінің кеңейтілген және тереңдетілген көлемін, олардың шеберлігі мен дағдыларын қамтиды.

«Тарих» пәндерінің маңыздылығы тарихи құбылыстар мен оқиғаларды зерделеуіне, бағалауына, оларға нақты баға беруге, жаңа қазақстандық патриотизмді ұрпақ жадына сіңіруге дәйектеледі [4].

Ұлттың тарихи санасын жетілдіру және жаңа қазақстандық патриотизмді қалыптастыру бағытындағы бағдарламаларды іске асыру үшін болашақ ұрпаққа тарихи білім беру мазмұны мен әдістемелерін жетілдіру жұмыстарын атқару керек.

Білім беру жүйесін бәсекеге қабілеттілікке жеткізу міндеттері мен білім мазмұнын жаңарту аясында жалпы білім беретін мектептердегі «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихын» оқытудың жай-күйін, білім беру

нәтижесінің сапасын, оқушылардың дайындық деңгейі мен жетістіктерін зерделеу мақсатында ақпараттық-талдамалық жұмыстар жүргізілді.

Жасалған талдау мазмұны Қазақстан Республикасының Президенті - Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстанда тарихи сананы қалыптастыру тұжырымдамасындағы»[5], «Қазақстан - 2050» стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауындағы[6] тапсырмалары бойынша ұлттың тарихи санасын жетілдіру және жаңа қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға негізделген жалпы білім беретін мектептердегі Қазақстан тарихы мен дүние жүзі тарихынан білім беру жайын зерделеу мәліметтерін қамтиды.

Мониторингтік зерттеу төмендегі облыстар: Ақмола, Алматы, Шығыс Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қызылорда, Қостанай, Маңғыстау, Жамбыл, Павлодар, Солтүстік Қазақстан облыстары мен Астана және Алматы қалаларында жүргізілді.

Кешенді зерттеу барысында жалпы білім беру мектептеріндегі тарих пәні бойынша білім беру процесстерінің жағдайы зерделенді.

Ұлттық білім академиясы (ары қарай - Академия) тарапынан тарих пәндері бойынша оқу материалдарына талдаулар жасалып, білім беру нәтижелерінің сапасын анықтауға бағытталған ішінара сараптама жүргізілді.

Сонымен қатар, тарих пәндерінен алған білім мен біліктілігі негізінде бүгінгі өзгермелі өмірді еркін бағдарлай алатын, өзін-өзі дамытып, өз бетінше дұрыс, жауапты шешім қабылдай білетін тұлғаны тәрбиелеу мақсатына баса назар аударылғаны анықталды.

Талдамалы материалдарды дайындау барысында облыстардың, Астана және Алматы қалаларының білім басқармаларымен, «Дарын» республикалық ғылыми-практикалық орталығымен, Ұлттық тестілеу орталығымен тығыз байланыста нәтижелі жұмыстар жүргізілді.

Ұсынылып отырған материал еліміздегі жалпы білім беретін мектептердегі тарих пәндерінен білім берудің жайы динамикалық және салыстырмалы талдауын көрсететін ақпарат көзі болып табылады.

1 Жалпы білім беретін мектептердегі Қазақстан тарихы мен дүние жүзі тарихын оқыту бойынша оқу материалдарына талдау

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 - 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы Қазақстан Республикасының білім саласы бойынша Мемлекеттік саясатын негізгі іске асырушы, қазақстандық білімді жетілдіруін жалғастырып қамтамасыз етуші болып табылады.

Орта білім беруді қамтамасыз етуші негізгі ресурстық құралдар «Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты – үлгілік оқу жоспары – оқу бағдарламалары – оқулықтар – ОӘК» элементтері болып табылады.

Тарихи білім аспектісінде әрбір құралдарды неғұрлым тереңірек қарастырайық. Бірінші кезекте, **мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты** (ары қарай - МЖМББС).

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына 24 қазан 2011 жылы өзгертулер мен толықтырулар енгізілуіне байланысты 2012 жылы барлық білім беру деңгейлерінің, соның ішінде орта білім беруге арналған мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары бекітілді («Білім берудің тиісті деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 Қаулысы).

Республиканың орта білім беру жүйесінде материалдық-техникалық, оқу-әдістемелік базаның нығайту, сондай-ақ оқытудың мазмұны мен әдістерін жаңарту қажеттілігіне байланысты[7], оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту, тәжірибеге бағытталған дағдыларын қалыптастыру, еліміздің экономикалық даму қажеттілігіне бағдарланғандықтан, орта білім берудің МЖМБС (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) аралық болып табылады, өйткені ол еліміздің экономикалық даму қажеттіліктеріне, оқушылардың практикаға бағытталған дағдыларын қалыптастыруға, функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған. Осыған байланысты, білім беру нәтижелері үш аспектіде берілген, олар: тұлғалық, жүйелі-әрекеттік және пәндік. Бұдан басқа, 2012 жылғы МЖМБС білім беру деңгейлері бойынша мазмұнның үздіксіздігі мен сабақтастығын қамтамасыз етеді, оның құндылық және іс-әрекеттік компоненттерін кеңейту негізінде білім берудің дамытушылық әлеуетін күшейтеді.

1.1 Мектептің «Тарих» курсы бойынша үлгілік оқу жоспарлары

Білім беруді ғылыми – әдістемелік қамтамасыз етудің келесі элементі **үлгілік оқу жоспарлары** болып табылады.

Бүгінгі таңда ҚР мектептеріндегі білім беру үдерістері ҚР ҒМ 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарлары (ары қарай - ҮОЖ) негізінде жүргізіледі [8].

2010 және 2012 жылғы негізгі және жалпы орта білім беру деңгейлеріндегі ҮОЖ салыстырмалы талдауы көрсеткендей тарих пәндерінің жалпы сағат

көлемі өзгерген жоқ.

Қазақстан тарихы бойынша 5-сыныпта 1 сағатқа қысқарып, 6-сыныпта 1 сағатқа, 7-9 сыныптарда 0,5 сағатқа ұлғайды. Дүние жүзі тарихы 7-9 сыныптарда 0,5 сағатқа қысқарды.

Қоғамдық – гуманитарлық бағытындағы 10-11 – сыныптарында бейінді мазмұнын жетілдіру мақсатында 10 сыныптың «Қазақстан тарихы» пәнін мен 10-11 сыныптың «Дүние жүзі тарихы» пәнінің апталық жүктемесін 1 сағатқа ұлғайды. Қазіргі Қазақстанның әлемдік қауымдастықтағы тарихи рөлін оқыту және қоғамдық құбылыстар жайлы білімдерін кеңейту қажеттілігіне байланысты жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-11 сыныптарда «Қазақстан тарихы» пәнінің оқу жүктемесін 1 сағатқа ұлғайтты және жаратылыстану-математикалық бағыттағы 11 сыныптарына «Дүние жүзі тарихы» пәні енгізілді (1-3 кестелер).

1-кесте – Негізгі орта білім үлгілік оқу жоспарының салыстырмалы кестесі

Пәндер	ҮОЖ 2010 ж.					Пәндер	ҮОЖ 2012 ж.				
	Сыныптар бойынша апталық сағат саны						Сыныптар бойынша апталық сағат саны				
	5	6	7	8	9		5	6	7	8	9
<i>«Адам және қоғам» білім саласы</i>											
Қазақстан тарихы	2	1	1,5	1,5	1,5	Қазақстан тарихы	1	2	2	2	2
Дүние жүзі тарихы	-	1	1,5	1,5	1,5	Дүние жүзі тарихы	-	1	1	1	1

2-кесте – Қоғамдық – гуманитарлық бағыттағы жалпы орта білім беру үлгілік оқу жоспарының салыстырмалы кестесі

Пәндер	ҮОЖ 2010 ж.		Пәндер	ҮОЖ 2012 ж.	
	Сыныптар бойынша апталық сағат саны			Сыныптар бойынша апталық сағат саны	
	10	11		10	11
<i>«Адам және қоғам» білім саласы</i>					
Қазақстан тарихы	1	2	Қазақстан тарихы	2	2
Дүние жүзі тарихы	1	1	Дүние жүзі тарихы	2	2

3-кесте – Жаратылыстану – математикалық бағыттағы жалпы орта білім беру үлгілік оқу жоспарының салыстырмалы кестесі

Пәндер	ҮОЖ 2010 ж.		Пәндер	ҮОЖ 2012 ж.	
	Сыныптар бойынша апталық сағат саны			Сыныптар бойынша апталық сағат саны	
	10	11		10	11

<i>«Адам және қоғам» білім саласы</i>					
Қазақстан тарихы	1	1	Қазақстан тарихы	2	2
Дүние жүзі тарихы	1	-	Дүние жүзі тарихы	1	1

1.2 Типтік оқу бағдарламалары

Республиканың жалпы білім беру мектептеріндегі оқу үдерістері оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын іске асыру мақсатында әзірленген **үлгілік оқу бағдарламаларымен** (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 25 сәуіріндегі №115 бұйрығымен бекітілген) жүргізіледі [9].

Ол бағдарламада пәнаралық байланысты күшейту және білім деңгейі бойынша оқу материалдарын қайта бөлу арқылы пән мазмұны жүйеленген, заман талабына сай келмейтін оқу материалдарының орнына жаңа қазақстандық қоғамның заманауи әлеуметтік-экономикалық жаңғыртуын көрсететін материалдар қосылған, қазақстандық компоненттер кеңейтілген, тәрбиелік әлеуеті күшейтілген, практикалық жұмыс пен тәжірибелік тапсырмалар арттырылды.

Қолданыстағы оқу бағдарламалары «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерінен оқытудың мазмұндық, құрылымдық және әдістемелік талаптарына сай ұсынылған.

Бағдарлама құрылымы: түсінік хат, пәннің базалық мазмұны, оқушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптары мен пәндік сипаттамасының және тұлғалық, жүйелі – әрекеттік нәтижесін қамтиды.

Оқу бағдарламаларының білім мазмұны Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім стандартына сәйкес дайындалған.

Бағдарламадағы тараулар мен тақырыптарға ұсынылған сағат саны оқу жүктемесінің көлеміне сәйкес жасалған.

Жаңа оқу бағдарламасының ерекшеліктері:

1. Жүйелі-іс-әрекеттік тәсілдерді іске асыру арқылы практикаға бағытталған білімді нығайту.

2. Пәндік нәтижесінің тиімділігі есебінен, білімді қолданудың шығармашылық дағдылары қалыптасқан оқушылардың функционалдық сауаттылығын нығайту.

3. Пәнаралық ықпалдастықты нығайту жолымен пәннің мазмұнын жүйелеу және оқу материалдарын білім деңгейлеріне сай қайта бөлу.

4. Аймақтық сипаттағы материалдар есебінен қазақстандық компоненттерін кеңейту.

5. Қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу, құқықтық мәдениет, толеранттылық, адамгершілік қағидалар т.б. арқылы тәрбие әлеуетін күшейту.

6. Бағдарламадан ескірген оқу материалдарын және тақырыптарды шығарып тастап, Отан тарихына қатысты сонын ішінде қазіргі замандағы Қазақстанға қатысты жаңа материалдар енгізу.

7. Елбасының тапсырмасы негізінде жаңа технологияларды, оқытудың жаңа әдістері мен формаларын қолдана отырып, Қазақстан тарихын оқыту форматын өзгерту.

8. Оқушылардың дайындық деңгейінің талаптары пәндік (білу, меңгеру), тұлғалық, жүйелі-іс-әрекеттік нәтижелері ұстанымында сипатталған.

Оқу бағдарламасы білім стандартының пәндік тақырыптарын нақтылайды, оқушылардың жас ерекшеліктеріне, оқу үрдісіне, пәнаралық және пән ішіндегі байланыстармен оқу пәнінің тараулары және ұсынылған оқытылатын тақырыптардың жүйелілігі мен пән бойынша курстың тарауларына оқу жүктемесінің көлемін береді.

Бағдарламада оқушылардың дайындық деңгейлеріне қойылатын талаптары айқын белгіленген. Пәндік нәтижелер екі аспектіде көрсетілген: білуі және меңгеруі тиіс [10].

Тұтастай оқу бағдарламасы оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, тарих бойынша толыққанды, жүйелі білім беру, қызығушылығын ояту, білім, білік, дағдыларын қалыптастыру, салыстырмалы талдау жасай білуге мүмкіндік береді.

ҚР Білім және ғылым министрінің 2014 жылғы 30 желтоқсандағы №554 және 2015 жылғы 26 қаңтардағы №32 бұйрығымен бекітілген «Қазақстан тарихы» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын, оқулықтар мен оқу-әдістемелік материалдарды жетілдіру туралы» тапсырмасына сәйкес 5-11 сыныптардың «Қазақстан тарихы» пәнінің қолданыстағы оқу бағдарламаларына сараптамалық талдау жұмыстары жасалынып, біршама өзгерістер енгізілді. «Тәуелсіздік толғауы» атты Елбасының 2014 жылғы 15 желтоқсандағы сөйлеген сөзі негізінде:

- «Қазақ хандығының 550 жылдығы»;

- «Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 70 жылдығы»;

- «Қазақстан халқы Ассамблеясының 20 жылдығы»;

- «Қазақстан Республикасы Конституциясының 20 жылдығына» орай «Ұлы Отан соғысы қаһармандарының естеліктеріндегі отты жылдар жаңғырығы», «Ата заң – болашақ кепілі», «Ұлт бірлігі және ұрпақтар сабақтастығы» тақырыбындағы материалдар қолданыстағы оқу бағдарламаларына қосылды.

5-9 сыныптардың «Қазақстан тарихы» оқу бағдарламасындағы енгізілген өзгерістер туралы мәліметтер

7– тармақ: «Тарихқа саяхат» (14 сағат):

қазақ халқының қалыптасуы және Қазақ хандығының құрылуы, «қазақ» терминінің мағынасы;

қазақ хандары (Керей, Жәнібек, Қасым, Хакназар, Тәуке);

10 – тармақ: «Қазақстан XX ғасырда» (6 сағат):

- Қазақстандық Ұлы Отан соғысы қаһармандарының естеліктеріндегі отты жылдар жаңғырығы;

11- тармақ: «Тәуелсіз Қазақстан» (3 сағат):

- Ата заң – болашақ кепілі, Ұлт бірлігі және ұрпақтар сабақтастығы;

33 – тармақ: 3 – бөлім «Кейінгі орта ғасырдағы Қазақстан. Біртұтас мемлекеттің құрылуы» (23 сағат).

34 – тармақ: «Қазақ хандығының құрылуы» (3 сағат):

- Керей мен Жәнібектің көшуі; хандардың саяси қызметі;

35 – тармақ: «Қазақ хандығының XVI - XVII ғасырлардағы дамуы және күшеюі» (9 сағат):

- Жәңгір хан, қазақ-жоңғар соғысы, Орбұлақ шайқасы – қазақ батырларының қаһармандықтары, қазақ хандығының әлсіреуі, ішкі қайшылықтардың өршуі, орталық биліктің әлсіреуі, сыртқы жағдайдың қазақ хандығының әлсіреуіне тигізген ықпалы;

- қорытындылау.

36 – тармақ: «XV-XVII ғасырлардағы Қазақ хандығының әлеуметтік-экономикалық дамуы» (4 сағат):

- қазақ хандығының дәстүрлі басқару жүйесі, қазақ ханы және сұлтандар, халықтың әлеуметтік құрылымы; қалалар мен елді - мекендер;

37 – тармақ: «Тәуке хан тұсындағы Қазақ хандығы (XVII ғасыр)» (2 сағат):

- Тәуке ханның билігі, қазақ хандығының ішкі және сыртқы саясаты, қазақ-жоңғар қатынастары, Сібір хандығымен байланысы, қазақ-орыс қатынастары;

- «Жеті жарғы» заңдары, ұлы билер

10-11 сыныптардың «Қазақстан тарихы» оқу бағдарламасындағы енгізілген өзгерістер туралы мәліметтер

15 – тармақ: Қазақ халқының және қазақ мемлекеттілігінің қалыптасу тарихы (7 сағат):

- (қазақ халқының қалыптасу үдерістері);

- қазақ хандығының құрылуы, Жәнібек пен Керей, XV-XVII ғ.ғ. қазақ хандығының саяси тарихы;

20 – тармақ: Қазақ халқының XVII–XVIII ғасырлардағы жоңғар шапқыншылығына қарсы күресі (3 сағат):

- қазақтардың жоңғар шапқыншылығына қарсы күресінің тарихи маңызы.

38 – тармақ: Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан (2 сағат):

- Ұлы Отан соғысы жылдарындағы қазақстандықтардың ерліктері: «Ешкім де, ештеңе де ұмытылмайды», Қазақстандық Ұлы Отан соғысы қаһармандарының естеліктеріндегі отты жылдар жаңғырығы;

- Қазақстан - соғыс арсеналы: қазақстандықтар – тыл қаһармандары;

42 – тармақ: Тәуелсіз Қазақстан Республикасы: әлеуметтік-саяси үдерістер, мәдениет (5 сағат):

- Қазақстанның тәуелсіздігін жариялауы;

- 1995 жылғы Қазақстан Республикасының Ата заңы – болашақ кепілі;

- ҚР Ұлттық саясаты, Қазақстан халқы Ассамблеясы: Ұлт бірлігі және ұрпақтар сабақтастығы; «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы. Қазақстан Республикасының мәдениеті, ғылым, білім, өнер, спорт және т.б.

48 – тармақ: *Кіріспе. Курстың міндеті, мазмұны және құрылымы (1 сағат).*

58 – тармақ: *Қазақ халқының және қазақ мемлекеттілігінің қалыптасу тарихы (7 сағат):*

- (қазақ халқының қалыптасу үдерістері);

- қазақ хандығының құрылуы, Жәнібек пен Керей, XV-XVII ғ.ғ. қазақ хандығының саяси тарихы;

65 – тармақ: *Қазақ халқының XVII-XVIII ғасырлардағы жоңғар шапқыншылығына қарсы күресі (3 сағат):*

- қазақтардың жоңғар шапқыншылығына қарсы күресінің тарихи маңызы.

83 – тармақ: *Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан (2 сағат):*

- Ұлы Отан соғысы жылдарындағы қазақстандықтардың ерліктері: «Ешкім де, ештеңе де ұмытылмайды», Қазақстандық Ұлы Отан соғысы қаһармандарының естеліктеріндегі отты жылдар жаңғырығы;

- Қазақстан - соғыс арсеналы: қазақстандықтар – тыл қаһармандары;

87 – тармақ: *Тәуелсіз Қазақстан Республикасы: әлеуметтік-саяси үдерістер, мәдениет (5 сағат):*

- Қазақстанның тәуелсіздігін жариялауы, тәуелсіз

- 1995 жылғы Қазақстан Республикасының Ата заңы – болашақ кепілі,

- ҚР Ұлттық саясаты, Қазақстан халқы Ассамблеясы: Ұлт бірлігі және ұрпақтар сабақтастығы; «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы. Қазақстан Республикасының мәдениеті, ғылым, білім, өнер, спорт және т.б.

1.3 Мектептің «Тарих» курсы бойынша оқулықтары

Орта білімді ресурстық қамтамасыз етудің ең басты қисынды элементі **оқулықтар мен ОӘК** болып табылады. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2014 жылғы 10 желтоқсандағы № 515 бұйрығымен «Білім беру ұйымдарында пайдалануға рұқсат етілген оқулықтардың, оқу-әдістемелік кешендердің, оқу құралдарының және басқа да қосымша әдебиеттер» бекітілген [11] 23 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» оқулығы, 17 әдістемелік құрал, 13 хрестоматия, 9 дидактикалық материал, 5 жұмыс дәптерін оқу процестерінде пайдалануға рұқсат етілген.

Орта білім беру ұйымдарының оқу үдерістерінде қолданыстағы оқулықтар, оқу – әдістемелік кешендерге сараптама жасау және басып шығару жөніндегі жұмысты ұйымдастыру ережесіне сәйкес келісілген міндетті тәртіптермен сараптамадан өткізеді. Академия тарапынан «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» оқулықтарына сараптама жасалды. Оқулықтарға сараптама жасауға «Оқулық» республикалық ғылыми практикалық орталығында сарапшы ретінде деректер базасында тұрған Астана қаласы жалпы білім беретін мектептерінің жоғары санатты, тәжірибелі мұғалімдері қатысты.

Оқулыққа төмендегідей талаптар қойылды: оқулық мазмұнының оқу пәнін оқыту мақсаттары мен міндеттеріне сәйкестігі. Оқулық мазмұнының типтік оқу бағдарламасының негізгі мазмұндық желісіне сәйкестігі. Оқу басылымы мазмұнын баяндаудың жүйелілігі, бірізділігі, қисындылығы. Оқу басылымы негізгі мәтінінің әдістемелік құрылымы: бөлімдер, тараулар, параграфтарды ұйымдастыру; тақырыптық аяқталулар, сюжеттік тұтастық. Оқу басылымында меңгеруді ұйымдастыру аппаратының тиімділігі: сұрақтар, жаттығулар, тапсырмалар, есептер, жадынамалар, нұсқаулық материалдар, кестелер мен иллюстрацияларға түсініктемелер. Оқу басылымында нәтижелерге жетуді тексеру аппаратын ұйымдастырудың тиімділігі: бақылау және тест материалдары. Оқу басылымында қосымша материалдың: хрестоматиялық, құжаттық материалдар, ғылыми әдебиеттерден үзінділер, көркем суреттеулер, әңгімелеулер, биографиялық, ғылымтанушылық, статистикалық деректер, т.б. бар болуы. Оқу басылымы мазмұнында пәнішілік және пәнаралық байланыстардың бар болуы. Оқу басылымы мазмұнының оқушылардың алған білімі мен тәжірибесін адами қызметтің әртүрлі саласында, қарым-қатынаста және әлеуметтік қатынастарда (функционалдық сауаттылық) өмірлік міндеттерді шешуде пайдалану қабілеттілігін қалыптастыруға бағыттылығы. Оқу басылымы мазмұнының оқушылардың танымдық қызығушылықтарын дамытуға бағытталуы. Оқу басылымы мазмұнының оқушылардың логикалық ойлауын, интеллектуалдық әлеуетін және шығармашылық белсенділігін дамытуға бағытталуы. Оқу басылымы мазмұнының патриоттық сезім, Отанға деген сүйіспеншілік қалыптастыруға бағыттылығы. Қазақстан халықтарының ұлттық мәдениеттерінің көптүрлілігі мен бірлігінің көрініс табуы. Оқу басылымы мазмұнының оқушыларға экологиялық тәрбие беруге бағытталуы. Оқу басылымы мазмұнының оқушыларға кәсіби бағдар беруге бағытталуы. Оқу басылымы мазмұнында анық емес, дәйексіз ғылыми деректердің, фактологиялық, ұғымдық қателердің, дәлсіздіктердің болмауы. Оқу басылымының оқушылардың функционалдық сауаттылығы мен құзыретін қалыптастыруға бағытталуы. Оқушылардың жас, психологиялық ерекшеліктерін, жеке мүмкіндіктерін есепке алу. Оқушылардың ақпаратпен өздігінен жұмыс істеу біліктіктерін дамыту мүмкіндігі. Оқушыларда оқу білігін, өз іс-әрекетін ұйымдастыру қабілетін қалыптастыру мүмкіндігі. Оқушыларда материалдарды сараптау, талдау, таңдау және жүйелей білу дағдыларын қалыптастыру мүмкіндіктері. Оқушылармен материалды бекіту және қайталауды қамтамасыз ету мүмкіндігі. Оқушыларды даралап және саралап оқытуды қамтамасыз ету мүмкіндігі. Тілі және стилінің оқушылардың жас ерекшеліктері мен даярлық деңгейлеріне сәйкестігі. Тілі және стилінің қазіргі әдеби тіл нормаларына сәйкестігі. Қысқартылған атаулардың түсіндірмелерінің бар болуы.

Келесі кезекте сараптама жасалған «Қазақстан тарихы» және «Дүние жүзі тарихы» оқулықтарына тоқталсақ.

Академия тарапынан 2015 жылдың сәуір айында «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» оқулықтарына жүргізілген сараптама барысында келесідей қорытынды жасады:

Талданған оқулықтар қолданыстағы мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына ҚР МЖМББС 1.4002-2012 және 2013 жылғы оқу бағдарламаларына сәйкес келеді.

Сараптама жүргізілген оқулықтардың мазмұны білім алушының бойында отансүйгіштік пен азаматтықты қалыптастыруға, функционалдық сауаттылығы мен құзыреттілігін арттыруға, білім алушылар мен педагогтардың интеллектуалдық деңгейін арттыруға, мұғалімдердің кәсіби шеберлік деңгейін жетілдіруге, еңбек пен кәсіби білім беруге, физикалық және рухани дамуға, толеранттылықты қалыптастыруға, құқықтық тәрбие беру, заңға бағыну мен құрметтеуге, тұлғалық қасиеттерін дамытуға бағытталған. Қазақстан тарихы оқулығының материалдары дүниежүзі тарихы оқулығының материалдарымен байланысты берілген.

Оқу басылымының мазмұны оқушыларды оқыту, дамыту және тәрбиелеу мақсаттарына сәйкес. Пәнаралық байланыстар ескерілген.

Оқулықтар мазмұнына қарайтын болсақ бөлімдерге, тарауларға және тақырыптарға бөлінген. Алғысөзден басталып, бөлімдер, тараулар және тақырыптарға бөлінген. Тақырыптар бірнеше тақырыпшалардан тұрады. Тақырып мәтінінің баяндалуы жүйелі, бірізділігі сақталған.

Оқулықтардың полиграфиялық рәсімделуі талапқа сай, әріптері анық, сөздері мен сөйлемдері жүйелі. Тақырыпқа байланысты ерекше түсініктер көк сиямен боялған. Кейбір мәліметтер қара бояумен айқындалып, курсивтік қаріппен терілген. Тақырыпқа сай иллюстрациялар берілген. Оқулықтарда шартты белгілер берілген.

Қазақстан тарихының негізгі оқиғаларының желісі тұтастай сақталған, қамтылмай қалған тарихи кезең жоқ. Оқушылардың білімді меңгеру, бекітуі мен қайталап-пысықтауына негізделген сұрақтар, тест тапсырмалары, түсініктемелер, кесте, иллюстрациялар берілген. Бақылау нәтижелеріне жетуді тексеруге арналған тест сұрақтары қамтылған. Оқу басылымында оқушының танымын, қызығушылығын арттыруға бағытталған биографиялық, ғылыми-танушылық деректер келтірілген (Қазақстан тарихының терминдері, басты оқиғалары, қалалар, сәулет өнері ескеркіштері және орта ғасыр саяхатшылары мен зерттеушілері туралы мәліметтер берілген). Оқулықтар мұқабасының иллюстрациялық безендірілуі оқулық мазмұнына сәйкес. Оқу басылымының мазмұны қазіргі ғылыми көзқарастарға қайшы келмейді. Оқу басылымының мазмұнында оқушыларға экологиялық тәрбие және кәсіби бағдар беруге бағытталған материалдар қарастырылған. Оқу басылымында діни экстримизм, лаңкестік, анық емес, дәйексіз ғылыми деректер, фактологиялық, ұғымдық қателер, дәлсіздіктер жоқ.

Оқулықтардағы мәтіндерде оқушылардың жас, психологиялық ерекшеліктері, жеке мүмкіндіктері ескерілген. Оқулықтардағы мәтіндер оқушылардың ақпаратпен өздігінен жұмыс істеу біліктіліктерін дамыту

қабілеттерін арттыруға бағытталған. Ата-аналарды оқу-тәрбие үрдісіне қатыстыруға септік ететін сұрақтар мен тапсырмалар да оқулықта қамтылған. Мәселен, оқулықтарда жүзге, руларға, ауыз әдебиеттегі аңыз-әңгімелерге қатысты шығармашылық тапсырмалар арқылы ата-аналарды оқу-тәрбие үрдісіне қатыстырады.

Алайда, сараптама барысында негізгі орта білім беру ұйымдарының оқулықтарының кемшіліктері де жоқ емес.

Негізгі сипаттамалар ары қарай әр оқулыққа саралана ұсынылған:

1. 7 сыныпқа арналған «Орта ғасырлардағы Қазақстан тарихы» оқулығы

Авторы: С.Жолдасбаев

Баспа, шыққан жылы: «Атамұра» 2012 жыл

Қолданыстағы оқулықтың жалпы мазмұны:

Оқулық материалының көлемі МЖМББС типтік оқу жоспарындағы пәннің оқу жүктемесіне сәйкес келмейді, себебі қолданыстағы оқу бағдарламасы 2013 жылы әзірленген еді. Ал, оқулық 51 сағаттық 2010 жылғы оқу бағдарламасына негізделіп жазылған. Оқулық мазмұнындағы материалдар пәннің оқыту мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес. Негізгі мазмұндық желісі сақталған, оқытудың сабақтастығын қамтамасыз етеді.

Дегенмен, оқу басылымының мазмұнына қатысты мынадай ескертпелер мен ұсыныстар бар:

Оқу бағдарламасына сағат санының қосылуына байланысты оқулық мазмұны толықтыруды қажет етеді және тарау бойынша берілген тақырыптардағы материалдар ауқымы нақты материалдармен кеңейтілгені дұрыс. Мәселен: Ерте және дамыған орта ғасырлық мемлекеттердің қоғамдық құрылысы мен басқару жүйесі туралы жеке қарастырылғаны дұрыс. Себебі: «жабғу», «басқақ», «тархан», «даруға», «беклербек», «елтебер» т.б. ұғымдар қолданыстағы оқулық материалында барлық мемлекеттердің қоғамдық құрылысында кездеседі және әртүрлі мағынада беріледі. «Қазақ хандығының XVI- XVII ғасырлардағы дамуы» тарауына хандар тарихынан тың деректер берілу керек. Хандардың тұлғалық бейнесі, саяси қызметі, хандық басқару жүйесінің ерекшеліктері туралы оқушылардың қызығушылығын арттыратын және ұлтжандылық, отансүйгіштік қасиеттерін дамытатын тың мәліметтер берілсе. Сонымен қоса хандар мен ұлы тұлғалардың портреттері түсініктемелерімен берілсе дұрыс болар еді. Жалпы, қазақ халқының мәдениеті тараулары бойынша да ұлттық құндылықтарды терең зерделеу үшін, ата-бабаларымыздың салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы туралы материалдардың кең көлемде, тереңдетіліп берілуі қажет, бұл білім алушылардың бекзаттық, зияткерлік қасиеттерін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар көшпелілердің шаруашылық жүргізу әдіс-тәсілдері, оның ерекшеліктері туралы мағлұматтар кең көлемде ашылып берілуі қажет.

Оқулықтағы тақырып соңында берілетін тапсырмалардың мазмұнын жаңғырту қажет, сұрақтардың тым көп болуы шарт емес, бірақ оқушының логикалық ойлауы мен өзіндік қорытынды жасауына бағытталған сұрақтар қарастырылуы тиіс. Оқушының шығармашылық ізденісі мен белсенділігін

дамытуға тапсырмалар топтамасы көбірек берілсе. Сұрақтарды деңгейлеп, тест тапсырмаларын түрлендіру, санын көбейту керек. Кей тақырыптардағы термин сөздерге түсініктеме берілуі керек, мысалы: «хан» сөзіне түсініктеме берілмеген. Тақырыптық карталар берілгені дұрыс, карта тақырып бойынша нақтылану қажет. Ал қолданыстағы оқулықтағы карталарға ешқандай түсініктеме берілмеген. Оқушының қабылдауына, түсінуіне сай және тақырыпқа сәйкес тың деректер мен мәліметтер берілсе, сызбалар мен кестелер жетілдірілсе, толықтырылса деген ұсыныс бар. Оқулық мазмұнында кейбір тақырыптарда қателіктер де кездеседі. Мысалы: 174 бетте Тәукенің «Жеті жарғы» заңының мазмұнында «жер дауы» екі рет жазылған, дұрысы «жесір дауы» сөзі жазылмай қалған. Хронологиялық даталардың дәлдігін қатаң сақтау қажет.

2. 9 сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқулығы

Авторлары: Б.Ғ. Аяған, М.Ж. Шаймерденова

Баспа, шыққан жылы: «Атамұра» 2013 жыл

Қолданыстағы оқулықтың жалпы мазмұны:

Жалпы білім беретін мектептің 9- сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқулығының атауы мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартының типтік оқу жоспарындағы оқу пәнінің атауына, оқу жүктемесіне сәйкес келеді.

Оқулық мазмұны оқытудың мақсаты мен міндеттері, оқу бағдарламасының мазмұндық желісі негізінде жасалған.

Сараптамаға түсіп отырған «Қазақстан тарихы» оқулығының құрылымдық компоненттері толық сақталған. Мазмұны, шартты белгілері, сияқты бағдарлау аппараттары бар. Материалдар негізінен білім алушының функционалдық-сауаттылықты арттыру мен құзыреттілігін жетілдіру, еңбекке және кәсіптік бағдар беру, отансүйгіштік пен азаматтыққа баулу дайындық деңгейіне байланыстырылып алынған.

Әрбір параграфта тақырыпты меңгеруді ұйымдастырудың түсіндірме сөздіктері, өзін-өзі тексеруге арналған сұрақтар, шығармашылық және тест тапсырмалары, кестелер мен иллюстрациялар, карталар, дәуір құжаттары, тарихи тұлғалар туралы, хронологиялық кезеңдерге тарихи анықтамалар сияқты аппараттары берілген.

Автор оқу бағдарламасын іске асыру үшін білім алушылардың функционалдық сауаттылығын, құзыреттіліктерін арттыру мақсатында қосымша оқуға арналған тарихи және көркем әдебиеттер және монографиялар, мемуарлық әдебиеттер, мақалалар жинағы, веб-сайттар ұсынылған. Оқушыларды шығаршалығын дамытуға негізделген рефераттық тақырыптар ұсынылған.

Оқу басылымының мазмұндық құрылымы: .

9-сынып Қазақстан тарихы оқулығының оқу бағдарламасы мен мазмұны бірінші дүние жүзілік соғыс жылдарынан бүгінгі күнге дейінгі уақыт аралығын қамтиды.

Берілген теориялық тақырыптар, мәтіндер, түсіндірме сөздіктері, өзін-өзі тексеруге арналған сұрақтар, шығармашылық және тест тапсырмалары,

кестелер мен иллюстрациялар, карталар, дәуір құжаттары, тарихи тұлғалар туралы мәліметтер параграф тақырыптарымен байланысы бар және әр бөлімді қорытындылап пысықтауға арналған сұрақ тапсырмалары берілген. Оқулықтың соңындағы қосымшаларда (370-374 беттер) оқушының өзіндік дамуына қызығушылығын арттыруға, өз білімдерін тиянақтап тексеруге бағытталған қиындатылған тапсырмалар ұсынылған. Оқушылық деңгей, алгоритмдік деңгей, ізденімдік деңгей, шығармашылық деңгей жүзеге асқан. Пәнаралық байланыс бар.

Оқулық өнер және әдебиет, география, дүние жүзі тарихы сияқты пәндермен кіріктіріліп жазылған.

Дегенмен оқулық пен оқу бағдарламасының сәйкессіздігі байқалады. Оқу бағдарламасы бойынша «XX ғасырдың бас кезіндегі Қазақстан» бөліміне 6 сағат бөлінсе, ал оқулық бойынша 8 параграф қамтылған, яғни §7-8. XX ғасырдың басындағы Қазақстан мәдениеті, Қазақстанның музыка, бейнелеу және қолданбалы өнері бағдарламада қарастырылмаған. Оқулықтағы §7-8 неғұрлым әдебиет сабағында қарастырылатындықтан, Қазақстан тарихы пәніне арнайы сағатпен қарастырылу міндетті емес, тек қосымша танымдық материал ретінде ұсынуға болады. Себебі әдеби шығарманың авторы мен шығармасының атауы ғана беріледі, ол шығарма тарихи тұрғыда қарастырылмайды. Сондықтан мазмұнын ашып тарихи тұрғыда берілуі керек немесе дәуір құжаттары ретінде ұсынылуы керек.

Оқу бағдарламасы бойынша «1917-1941 жылдардағы Қазақстан» бөліміне 22 сағат бөлінсе, ал оқулық 16 параграфқа негізделген. Оқулық пен оқу бағдарламасының тақырыптары сәйкес келгенімен, параграфтың тақырыпшалары сәйкеспейді. Кей жағдайда бағдарламада берілген тақырыпшалар оқулықта мүлде қарастырылмайды немесе өте қысқа мәлімет беріліп мазмұны ашылмаған, **мысалы:** Оқу бағдарламасында берілген «*Қазақстанда Кеңестер билігінің орнауы*» тақырыбында төмендегі көрсетілген тақырыпшалар қарастырылады:

1917 ж. Ресейдегі және Қазақстандағы қазан социалистік революциясы; Қазақстанда (Торғай, Орал, Ақмола, Семей, Сырдария облысы, Жетісу және Бөкей ордасында) кеңес билігінің орнауы; қазақ социалистік «Үш жүз» партиясы, Қазақстандағы РСДЖП-ның социал-демократиялық ұйымдары; Қазақстандағы ұлттық автономиялар, Түркістан (Қоқан) автономиясы; «Алаш» партиясы жетекшілерінің Орынбордағы II Жалпықазақ съезіншақыруы (1917 ж. желтоқсан); «Алаш» қазақ облыстары автономиясының құрылуы; «Алашорда Халық Кеңесі» үкіметінің қызметі;

Ал, осы тақырып оқулықтың §9-10 (65-78 беттер) беріліп, оның тақырыпшалары: Қазақ революциясының жеңісі; Кеңес өкіметінің алғашқы Декреттері; Қазақстанда Кеңес өкіметінің орнауы; Қазақстанда Кеңес өкіметінің орнауының ерекшеліктері; Қоқан автономиясы; Алаш автономиясы;

Кеңестік биліктің Алашордаға қарсы қудалау шараларымен аяқталады. Тақырыптың негізгі мазмұны сәйкес болғанымен, ондағы тақырыпшалардың сәйкессіздігі бірін-бірі қамтылмауы мұғалім және оқушы үшін қолайсыздық

жағдай туғызады. Яғни оқу бағдарламасында көрсетілген «Үш жүз» партиясы туралы мәлімет тек алты сөйлеммен ғана беріліп, тақырыптың мазмұнын ашпайды. Әр тақырыптарда осындай келеңсіздіктер орын алған.

Осы ескертулерді ескере отырып, оқулықты оқу бағдарламасына сәйкестендіріп өңделуі қажет. Жалпы оқулық пен оқу бағдарламасының арасындағы айтылатын идеялар үндеседі, тек оқу бағдарламасын басшылыққа ала отырып, оқулықтағы тақырып пен тақырыпшаларды жүйелеу, қамтылмаған мәліметтерді қосып, толықтыру ұсынылады.

Ғылыми аппарат және оқу басылымы мазмұнының оқушыларды оқыту, дамыту және тәрбиелеу мақсаттарына сәйкестігі:

Оқулық мазмұны қазіргі ғылыми көзқарастарға сәйкес келеді. Автор оқулықта пәнішілік және пәнаралық байланыстың болуына көңіл бөлген.

Сонымен қатар оқушының қабылдауына қиындық туғызатын оқулық мазмұнындағы мәтін ішінде цифрлық мәліметтер мен кісі есімдерінің шектеусіз көп беріледі, **мысалы**, §43. Қазақстандағы мәдени өмір (1946-1985) 250-254 беттерде 37 цифрлық мәліметтер, 88 кісі есімі мен 19 шығарма атаулары берілген.

Қазақстан тарихы оқулығының алғашқы мұқабасында тәуелсіз Қазақстан тарихының мазмұнын ашатын иллюстрация бейнеленген.

Оқу басылымының әдістемелік аппараты:

Оқулық оқушылардың жас ерекшелігіне негізделген. Пәнді оқытуға тірек етіп алған танымдық және практикалық бағыттардың нақтылануы оқушылардың тарихи танымы мен санасын дамытуға, алған білімдерін жетілдіру, дағды мен біліктілікті қалыптастыруға ықпал етеді. Оқушылар оқулықтан алған білімдерін талдай, жинақтай және оларды практикада ұштастыра алатындай материалдар жеткілікті. Тапсырмаларға келер болсақ, оларда әдеттегі сұрақ-тапсырмалар мен шығармашылық ізденіске бағытталған жұмыс қазіргі білім беру парадигмасы жағдайына сәйкеседі. Оқулықта деңгейлік тапсырмалары тақырыпты меңгеруге жеңілдік туғызады.

Оқу басылымының тілі және стилі:

Оқулықтың тілі оқушылардың жас ерекшелігіне сәйкес келеді.

Тілдік стильдерде біршама қателіктер байқалды. Мысалы: §18, 128 бетте «... мал шаруашылығымен айналысудан **жеріткені** үшін айыпталды», §25-26, 168 бетте «... халық батыры Амангелдінің батырлық **қанының суымағанын танытты**», §41-42, 241 бетте «... өнердің басқа түрлерінде **сүреңсіз шығармалардың жаппай шығарылуына жағдай жасады**».

Оқу басылымының мазмұнына қатысты мынадай ұсыныстар бар:

Оқулықтағы құнды тарихи деректерді, оқушыны ізденіс пен шығармашылыққа баулитын түрлендірілген жұмыс түрлерін жаңа оқу бағдарламасында басшылыққа алуға болады. Оқулық ішіндегі берілетін тақырыптық материалдар Кембридж оқыту жүйесіндегі бағдарламамен сәйкестендірілсе, оқулық жүйеленеді, оқушылардың пәнді терең оқып үйренуге қызығушылығы артар еді.

1. *8 сыныпқа арналған «Дүние жүзі тарихы» Оқулығы.*

Авторлары: Н.Алдабек., Р.Бекіш.К.Қожахметұлы.,К.Мақашева, Қ.Байбақова.

Баспа, шыққан жылы: «Мектеп» 2012 жыл

Оқулық басылымының мазмұны:

Оқулық атауы оқу пәнінің атауына сәйкес. Оқу жүктемесі бойынша жылына 34 сағат арналған.

«Мектеп» баспасынан жарыққа шыққан жалпы білім беретін мектептің 8 сынып оқушыларына арналған дүниежүзі тарихы бойынша оқулығы МЖББС типтік оқу жоспарындағы пәннің мазмұндық желісіне толықтай сәйкес келмейді, себебі 2013 жылы қолданыстағы оқу бағдарламасы әзірленген еді. Ал, оқулық 51 сағаттық 2010 жылғы оқу бағдарламасына негізделіп жазылған.

Тақырыптар көлемі өте күрделі және артық мәліметтер берілген. Бұл 8-сынып оқушыларының мәтінді меңгеру барысында қиындықтар туғызады. Мәселен: §1 параграфта барлығы 10 бет берілген, §2 параграфта барлығы 15 бет берілген, §3 параграфта барлығы 15 бет берілген, §4 параграфта барлығы 10 бет берілген, §18 параграфта барлығы 12 бет берілген, §21 параграфта барлығы 14 бет берілген, §30 параграфта барлығы 10 бет берілген.

Тақырып көлемінің мұндай көп болуы белгілі кедергілер келтіруі мүмкін.

Оқулық мазмұны пәндік оқу бағдарламасының негізгі мазмұндық желісіне толық сәйкес емес.

Ғылыми ақпарат және оқу басылымы мазмұны оқушыларды оқыту және дамыту мақсаттарына сәйкестігі:

-Оқулық мазмұнындағы мәтіндерде жазу стилі өте күрделі.

-Оқушылардың түсініп оқуына қиындықтар тудырады.

-Тақырыптарда тарихи күрделі мәліметтер жиі берілген.

-Хронологиялық даталар өте жиі берілген.

- Оқушылар тақырыпты түсінікті меңгеру үшін маңызды даталарды ғана қалдыру керек.

-Тақырыптың мазмұнында қосалқы сөздер өте көп пайдаланылған

- Мәтін түсінікті болу үшін нақты, қысқа, тұжырымды етіп берілуі қажет.

- Оқушы дүние жүзі елдеріндегі саясаттарының ұқсастығын, түпкі мәні мен мақсат-мүддесін анықтауы қажет, сол себептен нақты және түсінікті берілуі керек .

Әлем елдері тарихына арналған тақырыптарда Қазақстан тарихымен, жалпы өзге пәндермен байланысы жеткіліксіз.

Оқу басылымының құрылымы:

Оқулық мазмұнын баяндауда бірізділік пен жүйелілік сақталмаған. Сөйлемдер қисындылығы сақталмаған. Мәтінмен жұмыс барысында мазмұнын ұғынуда қиындықтар тудыратын тақырыптар бар. Тақырып соңындағы тапсырмалар оқушы күзиреттілеттігін және ойлау қабілеттерін дамытуға арналмаған.

Оқулық бөлім атаулары мен тақырыптардың сәйкес келмеуі, тақырыптар реттілігінің орналасу тәртібі сақталмаған.

Оқу әдістемелік кешен:

Оқулық соңында әр елдердің тарихына қатысты тақырыптық карталарды қосымша беру ұсынылады. Оқулықта карта мүлдем берілмеген.

1.3. Оқулықтың көркем безендірілуі талапқа сай. Оқулықтың барлық беттері нөмірленген, сапалы ақ қағаздан жасалып жақсы түптеліп, бекітілген.

- *Сараптамалық қорытынды:* Жалпы білім беретін мектептің 8 сынып оқушыларына арналған «Дүниежүзі тарихы» оқулығы өңдеуге ұсынылады.

Таңдап алынған осы 3 оқулық туралы айтатын болсақ, соңғы қайта басылып шыққан оқулықтар үстіміздегі жылдың сәуір айында өткізілген Астана қаласы жалпы білім беретін мектептерінің ұстаздарынан құралған сараптамашылар тарапынан ерекше ескерту тудырмайды, дегенмен, сараптама барысында 7 – 8 сыныптарға арналған «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» оқулықтарының мазмұнында (хронологиялық, терминологиялық, тақырыптық карталар, тарихи тұлғаларға, мазмұнын ұғынудағы қиындықтарға қатысты) кемшіліктері байқалады; ұстаздар тарапынан жасалынған ескертулер, ұсынымдар мен ұсыныстар принципті түрде емес.

2 Оқушылардың «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндері бойынша дайындық деңгейі

Қазақстанда Оқушылардың дағдылары мен білімі, білім беру ұйымдары беріп жатқан білім беру қызметтерінің тиімділігі іске асуда білім берудің Ұлттық жүйесі табысты жұмыс істеп келеді [12].

2.1 Оқушылардың оқу үлгерімін мониторингтік зерттеу нәтижелері

Мониторингтік зерттеуді жүргізудің мақсаты Қазақстандағы жалпы білім беретін мектептердің «Қазақстан тарихы» және «Дүние жүзі тарихы» бойынша білім беру үдерісінің, білім алушылардың дайындық деңгейінің жағдайын анықтау болып табылды.

Зерттеу келесі міндеттерді шешуге бағытталған:

- жалпы білім беретін мектептерде «Қазақстан тарихы» және «Дүние жүзі тарихы» бойынша оқушылардың білім сапасын анықтау;
- зияткерлік жарыстарға оқушылардың қатысу дәрежесін бағалау;
- оқушылардың зияткерлік біліктерін қалыптастырудың педагогикалық шарттары тиімділігінің дәрежесін анықтау;

Мониторингтік зерттеулер он екі облыста өткізілді: Ақмола, Алматы, Шығыс-Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қызылорда, Қостанай, Маңғыстау, Жамбыл, Павлодар, Солтүстік-Қазақстан, Астана және Алматы қалаларының жалпы білім беретін мектептерінде өткізілді. Жалпы білім беретін мектептердің 5-11 сынып оқушыларының тарих пәні бойынша оқу үлгерімі мен сапасы туралы мәлімет білім беру деңгейлері бойынша 1,2,3,4 кестелерде ұсынылған.

Мониторинг барысында пән бойынша оқу бағдарламасында қарастырылған, оқу-танымдық қызмет әдістері мен білім алушылардың білімді игеруі тексерілді. Бақылау жұмысының мазмұнына ағымдағы оқу жылында зерделенген мәселелер қарастырылды.

V-VIII сыныптардан білім алушыларға таныс, көптеген оқу-танымдық қызметтің әдістері тапсырмаларды орындау үшін қажет болды.

Мысалы, V сыныптан бастап оқушылар тарихи оқиғалар арасындағы себеп-салдар байланыстарын анықтауды, тарихи ұғымдардың мазмұнын ашуды, тарихи оқиғаларды уақытымен шектеуді; VI сыныптан бастап олардың негізінде қортындыларды құрастырады; VII сыныптан бастап тарихи фактілерді жіктейді және жүйелейді; VIII сыныптан бастап – тарихи оқиғаларды сипаттайды және талдайды осындай оқу-танымдық қызметтің әдістерін игере бастайды.

Жоғары сыныптағылар үшін оқу бағдарламаларында қарастырылған тарихи фактілерді талдау кезінде оқушылар өз көзқарасын дәлелдермен көрсетеді. Мониторинг барысында барлық тексерілетін тарихи білім мазмұнының элементтері жалпы орта білім беру ұйымдарының IX және XI сыныптар үшін дүниежүзі тарихы бойынша оқу құралдарында көрініс тапқан. Оқушылардың функциональдық жайы (оқу үдерісінде білім

алушылардың жеке-психологиялық ерекшеліктерін ескере) мен пән бойынша білім беру үдерісін ұйымдастыру сапасына ықпал ететін, «Тарих» пәні бойынша білім алушылардың оқу қызметінің нәтижелері, факторлары зерделенді. Оқу жетістігінің маңызды көрсеткіші білім алушылардың білім, білік, дағды сапасы, олардың оқуға деген қызығушылығы, жетістікке жетуге жоғары ынтасы болып табылады. Заманауи білім беру технологияларын оқыту тәжірибесінде қолдану оқу сапасын көтерудің, білім алушылардың зияткерлік, шығармашылық және адамгершілік дамуының міндетті талабы болып табылады. Тарихи білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологиялар «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша оқытудың дәстүрлі әдістерін толықтырады және оқушылардың білім сапасына үздіксіз ықпал етеді.

Қазақстан тарихы пәнінен оқу үлгерімі мен білім сапасы

Салыстырмалы талдау көрсеткендей, Қазақстан тарихы пәнінен 5-11 сыныптарда орташа балдың 73%-дан 68%-ға төмендегенін көруге болады. Сонын ішінде: Жамбыл 64%-дан 62%-ға, Павлодар 74%-дан 71%-ға, Солтүстік Қазақстан 74%-дан 73%-ға төмендеген.

«Қазақстан тарихы» пәні бойынша қазақ тілінде оқытылатын мектептердің білім алушыларының білім сапасын көтерудің тұрақты тенденциялары келесідей аймақтар бойынша байқалды: Алматы, Маңғыстау, Батыс-Қазақстан, Ақмола облыстары мен Алматы, Астана қалалары. Демек, тарих пәні мұғалімдерінің жоғары біліктілігі, пән бойынша оқу үдерісін ұйымдастырудың сапасы туралы, олардың оқытудың жаңа технологияларын қолдану туралы айтуға болады, білім алушылардың білім сапасы көрсеткіштеріне ықпал етеді.

4-кесте – Қазақстан тарихы пәнінен оқу үлгерімі мен білім сапасы (қазақ тілді мектептер)

Облыс	2012-2013 оқу жылы			2013-2014 оқу жылы			2014-2015 оқу жылы		
	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерім	Білім сапасы
Астана қ.	45140	100	70	27151	100	70	30695	100	71
Алматы қ.	39989	100	66	42028	100	67	46481	100	75
Ақмола	23883	100	65	25070	100	68	27012	100	67
Алматы	109344	94,8	58	111678	94,8	58	109737	94,8	59
БҚО	36960	99,9	72	34374	99,9	73	35255	99,1	72
Маңғыстау	46621	99,4	61	46856	99,4	62	49239	99,5	62
ШҚО	55728	100	67	51962	100	63	13038	100	67
Жамбыл	77098	86,6	64,0	76047	85,8	64,3	77503	89,7	62,2
Қызылорда	72583	100	74,6	68412	100	75,7	67268	100	74,9
Қостанай	16584	99,9	62	17322	99,9	62	17721	99,9	62
Павлодар	22149	99,9	74	21382	100	76	21939	100	71
СҚО	13140	98	74	12235	98	74	12132	98	73
Жалпы	559219	97,6	73	534517	98,15	68	508020	98,4	68

Дереккөзі: облыстар мен Астана, Алматы қалалық білім басқармаларының мәліметі

«Қазақстан тарихы» пәні бойынша қазақ тілінде оқытылатын мектептердегі білім алушылардың сапасын көтерудің өзіне тән сипатына қарамастан, еліміздің көптеген облыстарында пән бойынша білім алушылардың білім сапасының орта көрсеткіштен 5,2% төмендегені байқалады.

Сонымен қатар, мониторингтік зерттеу нәтижелері бойынша білім алушылардың оқу тапсырмаларын орындауға талдау жасалды:

1. Белгілі бір тарихи кезеңге қатысты негізгі оқиғаларын атау, тарихи ұғымдарды көрсету қажет тапсырмаларды білім алушылар нәтижелі орындады

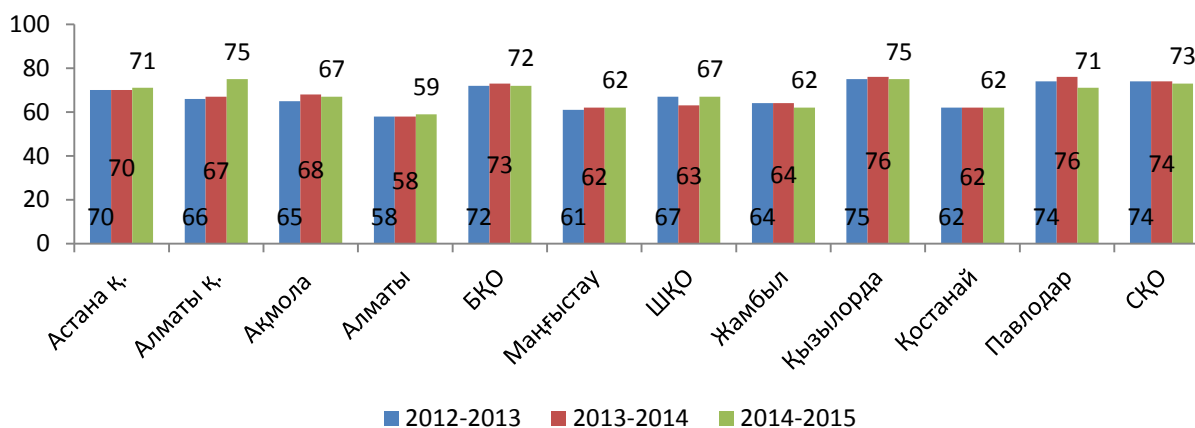
2. Ең күрделі деңгейдегі тапсырмаларды орындауда үшінші білім алушы өтпеді, шамамен олардың 70% қате жіберді немесе тапсырмаларға толық емес жауап берді, онда толығымен мемлекет пен қоғамның тарихи дамуының келесі кезеңдері үшін сол немесе басқа оқиғалардың маңызын көрсету, олардың экономикалық, саяси және әлеуметтік жағдайын сипаттау керек болды.

3. «Қазақстан тарихы» пәні бойынша білім алушыларда тарихи фактілер арасында себеп-салдар байланыстарын анықтау, өтілген тақырып бойынша қортындылау, тарихи келешекті көру білігі бойынша көптеген қиындық келтірген тапсырмалар болды.

4. «Қазақстан тарихы» пәні бойынша тест тапсырмалары сараптамалық талдауды талап етеді, білім алушылардың жартысынан көбі толық жауап бермеді немесе берілген тапсырмаларды орындауға кіріспеді.

Осылайша, жоғарыда көрсетілген талдаудан пән бойынша мұғалім қызметінің негізгі бағыттары мен міндеттерін бөлуге болады, жүзеге асыру тарихи білім сапасын көтеруде, оқу үдерісін жетілдіру үшін, білім алушыларда функциональдық сауаттылықты қалыптастыруда маңызды.

2013-2014 және 2014-2015 оқу жылдарында қазақ тілді мектептердің «Қазақстан тарихы» бойынша оқу үлгерімі мен білім сапасы 65%-дан 66%-ға өскенін көруге болады. Бұл еліміздің көптеген облыстарында, білім беру үдерісінің сапасын көтеру мен жетілдіру туралы дәлелдер және тарих мұғалімдерінің біліктілігіне сәйкес жағымды тенденция болып табылады. «Қазақстан тарихы» пәні бойынша 4 облыста: Жамбыл, Қызылорда, Павлодар және Солтүстік-Қазақстан облыстарында білім алушылардың білім сапасы сәл төмендеген (1-сурет).

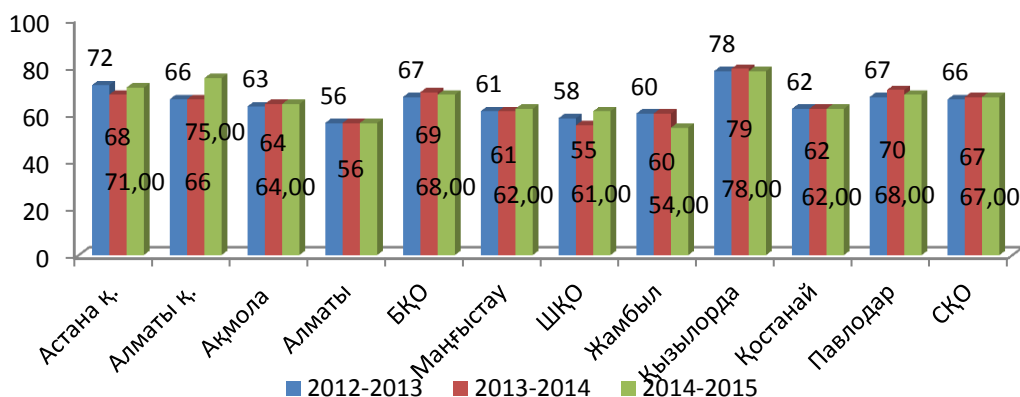

1- сурет – Қазақ тілді мектептердегі оқушылардың білім сапасының салыстырмалы динамикасы (%)

5- кесте – Қазақстан тарихы пәнінен оқу үлгерімі мен білім сапасы (қазақ тілді емес мектептер)

Облыс	2012-2013 оқу жылы			2013-2014 оқу жылы			2014-2015 оқу жылы		
	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерім	Білім сапасы
Астана қ.	37840	100	72	19851	100	68	23395	100	71
Алматы қ.	48293	100	66	48309	100	66	51146	100	75
Ақмола	35659	99,8	63	34169	99,8	64	33105	99,8	64
Алматы	39680	94,8	56	39351	94,8	56	38369	94,8	56
БҚО	15200	85,02	67	14201	97,8	69	15191	96,7	68
Маңғыстау	6981	99,3	61	7149	99,4	61	6333	99,4	62
ШҚО	44155	100	58	42949	100	55	17690	100	61
Жамбыл	27121	72,2	60	25728	66,8	60	25297	70,6	54
Қызылорда	4851	100	78	4862	100	79	4812	100	78
Қостанай	43128	99,8	62	40767	99,8	62	40767	99,8	62
Павлодар	28338	100	67	27343	100	70	26562	100	68
СҚО	31245	98	66	29633	98	67	28699	98	67
Жалпы	362541	95,7	64,6	334309	96,3	64,6	311366	96,5	65,5

2013-2014 және 2014-2015 оқу жылдарында қазақ тілді емес мектептер оқушыларының білім сапасының сараптамасы «Қазақстан тарихы» бойынша келтірілген 12 аймақ бөлісінде орташа балдың жағымды өсу динамикасы байқалады. ол дегеніңіз тарихтан білім беру сапасының артқанын байқатады. «Қазақстан тарихы» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасы Жамбыл облысында (59 % до 54 %), сонымен қатар Астана қаласында (72% -ден 71 %-ке дейін) төмендеген (2-сурет). Бұл аймақтардағы пән бойынша білім алушылардың білім сапасының төмендеу себептерін кеңейтілген талдау мен қосымша жағдаяттарды зерделемей білім сапасының төмендеу себептерін нақты көрсету мүмкін емес.

2- сурет – Қазақ тілді емес мектептердегі оқушылардың білім сапасының салыстырмалы динамикасы (%)

Осылайша, қорытынды жасауға болады, білім сапасымен қамтамасыз етудегі негізгі жауапкершілік мектеп әкімшілігіне қатысты, алға қойған мақсаттарды жүзеге асыру үшін барлық қажетті жағдайлар жасалу қажет, ол үшін басқару қадамдарын дұрыс жолға қойып, барлығынан бұрын мұғалімдердің соның ішінде тарих мұғалімдерінің педагогикалық шеберлігін көтеру бойынша жұмыстар жүзеге асырылу керек. Тарихи білім берудің сапасы сапасыз оқыту және мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін көтерусіз мүмкін емес, пәндік әдістемелік бірлестіктердің жұмысына олардың белсенді қатысуын, оқытудың инновациялық әдістерін қолдану, тарихтан білім беруді акпараттандыруды жобалайды. Білім алушылардың тарихтан білімінің базалық деңгейіне жету бойынша тарих мұғалімдерінің қызметі, оларды жақсы оқуға ынталандыру, олимпиадаларға және түрлі тарихи конкурстарға қатысу, білім алушылардың функциональдық сауаттылығын қалыптастыруға назар аудару, мұғалімдердің өз білімін жетілдіруі және олардың жетістігі білім алушылармен жұмыстың жаңа әдістерін енгізу, оқытудың жаңашыл технологияларын белсенді іздеу, тарихи білім берудің мүмкіндігін кеңейту қарастырылады.

Дүние жүзі тарихы пәнінен оқу үлгерімі мен білім сапасы

Бір қатар жылдар бойы тарихи білім беруде сабақтастық мәселелерінде, білім алушылардың оқудың негізгі орта деңгейінен келесі сатысына өту кезінде материалдарды игеруде, түрлі тарихи құбылыстар мен себеп-салдар байланыстарын анықтауда қиындық келтіретініне ерекше назар аударылады.

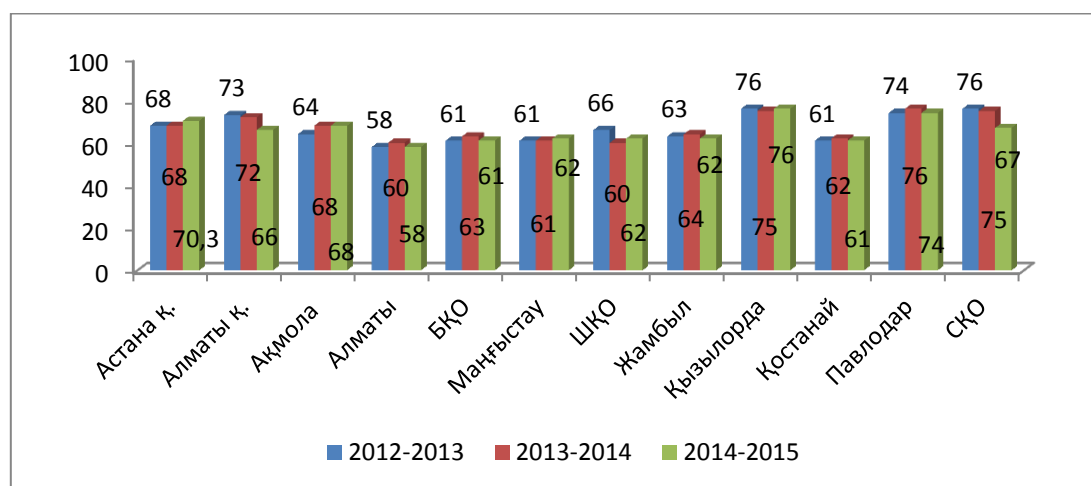
Осы мақсатта педагогикалық кеңестерде «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім беру сатылары арасындағы алшақтықтарды жою мен білім алушыларға біріңғай талаптар жасау үшін бағдарламалық талаптар талқыланады.

«Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім алушылардың оқу қызметі нәтижелерін ескерген факторлар, мониторингтік зерттеулер барысында зерделенді, пән бойынша білім алушылардың жалпы оқу біліктерін қалыптастырудың жеткілікті деңгейін көрсетті. «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша қазақ тілінде оқытатын мектептердің білім алушылардың оқу сапасын талдау нәтижелері білім алушылардың оқуға деген тұрақты ынтасының бар екендігін көрсетті. «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім сапасы үш оқу жылы бойы (2013-2014, 2013-2014, 2014-2015) 60%- тен жоғары сапа көрсеткішін сақтаған.

6 - кесте – Дүние жүзі тарихы пәнінен оқу үлгерімі мен білім сапасы (қазақ тілді мектептер)

Облыс	2012-2013 оқу жылы			2013-2014 оқу жылы			2014-2015 оқу жылы		
	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерімі	Білім сапасы
Астана қ.	37840	100	68	22010	100	68	24751	100	70,3
Алматы қ.	39989	100	73	42028	100	72	46481	100	66
Ақмола	21634	100	64	22829	100	68	24201	100	68
Алматы	91308	94,8	58	92803	94,8	60	90171	94,8	58

БҚО	30847	85,6	61	30546	84,1	63	29023	84,1	61
Маңғыстау	46621	99,3	61	46856	99,4	61	49239	99,5	62
ШҚО	55728	100	66	51962	100	60	11703	100	62
Жамбыл	64322	88,9	63	63090	87,0	64	63424	88,0	62
Қызылорда	61354	100	76	58047	100	75	56551	100	76
Қостанай	13588	99,9	61	14317	99,9	62	14673	100	61
Павлодар	18586	99,9	74	17692	100	76	17776	100	74
СҚО	10697	98	76	10302	98	75	9973	98	67
Жалпы	492514	97,2	67	472482	97	67	437966	97,0	66

3 - сурет – Қазақ тілді мектептердегі оқушылардың білім сапасының салыстырмалы динамикасы (%)

«Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша оқыту тиімділігінің төмендеу себептері: «білім алушыларда жалпы оқу білігін қалыптастырудың төмен деңгейі», «білім алушылардың оқу қызметі ынтасының төмендеуі», тарих пәні мұғалімдерінің инновациялық оқу технологияларын қолданбауы.

Білім алушылардың жалпы оқу білігінің қалыптасуының жоғары емес деңгейі жүргізілген мониторингтік зерттеулердің нәтижесімен дәлелденеді.

«Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім алушылардың едәуір бөлігі келесідей жалпы оқу білігін жетілдіру керек;

- ✓ Оқу материалын ойланып есте сақтау;
- ✓ өзінің оқу қызметінің нәтижелерін бақылау, бағалау және түзету;
- ✓ оқу материалдарын талдау, қорытындылау, жүйелеу;
- ✓ өзінің оқу қызметін тиімді ұйымдастыру;
- ✓ оқу пәні бойынша оқулықтармен, қосымша әдебиеттермен өз бетінше жұмыс істеуді үйрену.

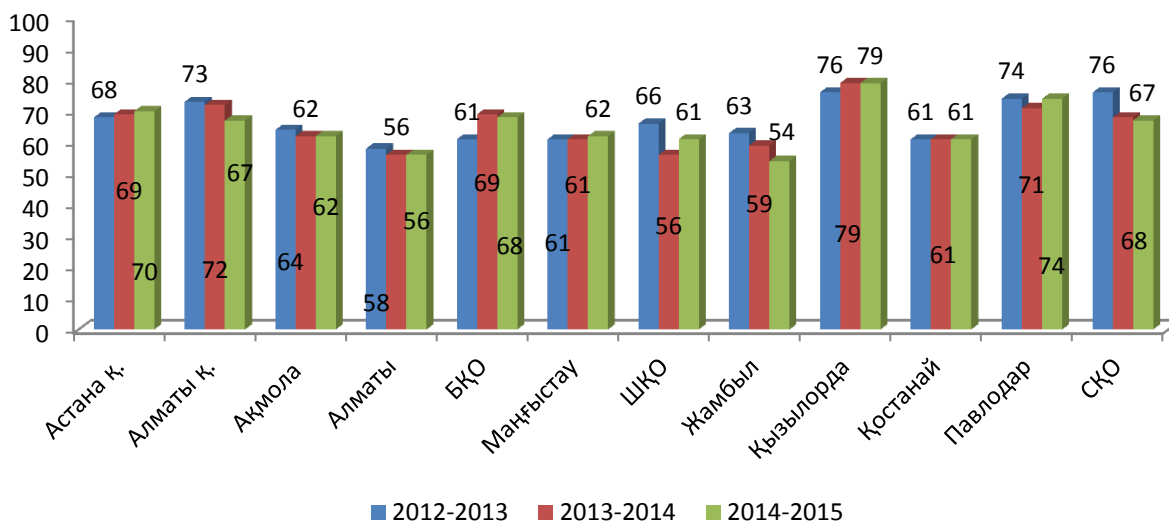
Сонымен қатар, білім алушыларда өзіндік бағалау білігінің қалыптаспағандығы туралы қорытынды жасап, педагогтар тарапынан білім алушылардың оқу жетістігін ақиқатты бағалаудың жеткіліксіздігі, бақылау-бағалау қызметін және оқушылардың білімі мен білігін түзету бойынша жұмыстардың тиімсіз ұйымдастырылуы.

2013-2015 жылдар аралығында қазақ тілді (Т1) мектептердің Дүние жүзі тарихы бойынша оқу үлгерімі мен білім сапасы келтірілген 12 аймақ

бөлісінде орташа балдың жағымсыз төмендеген динамикасы байқалады. Сонын ішінде Алматы қаласы 73%-дан 66%-ға, Жамбыл 63%-дан 62%-ға, Шығыс Қазақстан 66%-дан 62%-ға, Солтүстік Қазақстан 76%-дан 75%-ға төмендеп, жалпы орташа 67%-дан 66%-ға төмендегенін көруге болады (3-сурет).

7- кесте – Дүние жүзі тарихы пәнінен оқу үлгерімі мен білім сапасы (қазақ тілді емес мектептер)

Облыс	2012-2013 оқу жылы			2013-2014 оқу жылы			2014-2015 оқу жылы		
	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерім	Білім сапасы	барлығы	үлгерім	Білім сапасы
Астана қ.	29636	100	68	15729	100	69	20086	100	70
Алматы қ.	48293	100	73	48309	100	72	51146	100	67
Ақмола	32510	100	64	31101	100	62	30048	100	62
Алматы	33395	94,8	58	32867	94,8	56	31280	94,8	56
БҚО	15200	85,02	61	14201	97,8	69	15191	96,7	68
Маңғыстау	6981	99,2	61	7149	99,3	61	6333	99,4	62
ШҚО	44155	100	66	42949	100	56	17690	100	61
Жамбыл	22982	74,1	63	21546	70,4	59	20711	71,3	54
Қызылорда	4052	100	76	4051	100	79	4022	100	79
Қостанай	35654	99,7	61	33341	99,7	61	33283	99,8	61
Павлодар	24103	100	74	22715	100	71	21778	100	74
СҚО	25241	98	76	24386	98	68	22240	98	67
Жалпы	322202	96	65	298344	96,6	65	273808	97	65

4 - сурет – Қазақ тілді емес мектептердегі оқушылардың білім сапасының салыстырмалы динамикасы (%)

2013-2015 жылдар аралығында қазақ тілді емес (Т2) мектептердің Дүние жүзі тарихы бойынша оқу үлгерімі мен білім сапасы келтірілген 12 аймақ бөлісінде орташа балдың жағымды өсу динамикасы байқалады. Тек Жамбыл 56%-дан 54%-ға, Алматы қаласы 73%-дан 67%-ға, Шығыс Қазақстан 64%-дан

61%-ға төмендеп, жалпы орташа 65% -дық тұрақты динамикасын көре аламыз (4-сурет).

«Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша оқыту тілі қазақ тіліндегі емес жалпы білім беретін мектептердің білім алушыларының оқу жетістігінің статистикалық үрдісі 2013-2014 және 2014-2015 оқу жылындағы білім алушылардың оқу сапасы өзгеріссіз 65 % көрсеткішті құраған. Дегенмен, облыстардың жартысына жуығы «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасының көрсеткішінің (Ақмола, Маңғыстау, Қостанай, Павлодар, Батыс-Қазақстан облыстарында) жоғарылағанын көрсетті.

Көптеген оқушылардың пікірінше, «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша оқу материалдарын жетістікпен игеруге кедергі келтіретіндер алдыңғы өткен материалдардың тақырыптары бойынша олқылықтардың болуы, өзіндік жұмыс дағдысының болмауы ықпал еткен.

«Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша білім алушылардың қызығушылығын оқу пәнінің мазмұнымен, жоғары баға алуға деген ынтасымен, оқу материалын оқыту сапасымен түсіндіреді.

Тарих пәні бойынша сапалы білім алудың маңызды шарты білім алушылардың өзіндік жұмысын сапалы орындау, білім алудың барлық деңгейіндегі өзіндік жұмысты орындау дағдысын дамыту болып табылады.

Мониторингтік зерттеу нәтижелеріне сәйкес білім алушылар «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша әр қашанда емес немесе өзіндік жұмысты орындамайды.

Мониторинг нәтижелері «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім беру үдерісін жетілдірудің келесідей бағыттарын анықтауға мүмкіндік берді:

1. Тарих пәнін оқыту үрдісінде әрбір білім алушылардың жеке-психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, әрбір білім алушыны бағдарламада қарастырылған оқу-танымдық қызметтің әдістерін игеру; тарихи ұғымдардың маңызды белгілерін бөлу, тарихи фактілерді уақыт бойынша шектеу, тарихи фактілерді бағалау және сипаттау, тарихи фактілер арасында себеп-салдар байланыстарын ашу.

2. Оқу сабақтарында білім алушылардың оқу қызметінің нәтижелері өзіндік жұмыстың мазмұны мен көлемін анықтау кезінде ескеріліп; оқу пәнін зерделеу үрдісінде тапсырмаларды өз бетінше орындау мазмұны және мағынасын түсіндіру;

3. Әрбір сабақ барысында оқушылардың білімі мен білігін бақылаудың әдістері мен түрлері, жабдықтарын жете ойластырып, жаңа оқу материалын зерделеу кезінде біліміндегі олқылықтарды жеңуге мүмкіндік береді.

4. «Дүниежүзі тарихы» пәнін зерделеу барысында әрбір білім алушының дамуының жеке траекториясын бейімдеу мақсатында білім алушылардың ауызша және жазбаша жауаптарын сапалы талдауды жүйелі өткізу.

5. «Дүниежүзі тарихы» бойынша білім алушылардың білімі мен білігін түзету әдістерін тиімді қолдану және оқыту үрдісінде білім алушылардың жалпы оқу білігін дамыту.

2.2 Қазақстан тарихы пәнінен олимпиадалар мен ғылыми жарыстары

Мектептің жұмыс барысының маңызды көрсеткіштерінің бірі ол оқушыларының пән олимпиадасына қатысуы болып табылады. Жалпы білім беретін пәндер бойынша олимпиаданы жыл сайын Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі (бұдан әрі – Министрлік) және тұрақты жұмыс істейтін ұйымдастыру комитеті (бұдан әрі – ұйымдастыру комитеті) облыстық білім беру басқармалары өткізеді.

«Бұлақ көрсең, көзін аш» дейді халық даналығы. Алысқа қанат сермейтін талантты оқушыларға бағыт-бағдар бере отырып, жеке тұлғаның қалыптасуына жағдай жасау мақсатында білім берудің бірнеше бағыттары бойынша жүзеге асырылатын іс-шаралар аз емес. Солардың бірі – олимпиадалар мен ғылыми жоба сайыстары болып табылады.

Олимпиаданың негізгі мақсаттары мен міндеттері: ғылыми білімді насихаттау және оқушылардың ғылыми қызметке қызығушылығын дамыту, дарынды балаларды анықтау үшін қажетті жағдай тудыру, халықаралық олимпиадаларға қатысатын оқушыларды іріктеу және даярлау, сонымен қатар Қазақстан Республикасында білімнің беделін көтеру болып табылады.

Осы мақсатта әр жыл сайын тарих пәндерінен аудандық (қалалық), облыстық, республикалық пән олимпиадалары мен ғылыми жоба конкурстары өткізіледі.

2011-2012 оқу жылында қатысқан оқушылардың 49% республикалық пән олимпиадасына, 54% республикалық ғылыми жарыстардан жүлделі орындар иеленді.

8 - кесте – Қазақстан тарихы пәнінен республикалық олимпиада мен ғылыми жобалары туралы ақпарат

№	Облыс атаулары	2011 - 2012 оқу жылы			
		Республикалық олимпиада		Республикалық ғылыми жобалар конкурсы	
		Катысушы	Жеңімпаз	Катысушы	Жеңімпаз
1	Ақмола	4	1		
2	Астана қ	4	2	5	5
3	Ақтөбе	4	2	1	
4	Алматы қ	4	4	6	4
5	Алматы	4	1	2	
6	Атырау	4			
7	Шығыс Қазақстан	5	1		
8	Жамбыл	4	2		
9	Батыс Қазақстан	6	3	1	1
10	Қарағанды	7	5	2	1
11	Қостанай	4	1	1	0
12	Қызылорда	3	1		
13	Маңғыстау	4	2	2	1

14	Павлодар	4	4	2	
15	Солтүстік Қазақстан	4	2	1	
16	Оңтүстік Қазақстан	4	2		
17	О.Жәутіков ат. МФММИ	4	3		
18	Абай ат.РММИ				
19	Назарбаев Зияткерлік мектебі	2		1	1
20	Б.Момышұлы ат. АРМИ				
Барлығы		75	37	24	13
<i>Дереккөзі: «Дарын» РҒПО мәліметтері</i>					

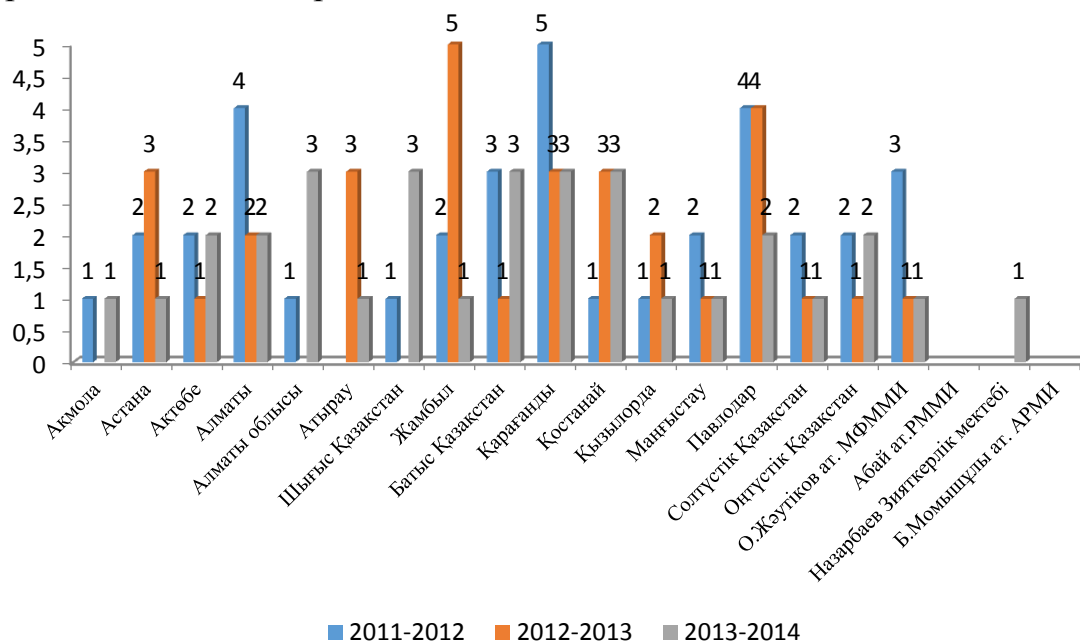
2011-2012, 2012-2013 және 2013-2014 оқу жылдарында тарих пәнінен республикалық олимпиадаларға 201 мектеп оқушылары қатысып, солардың ішінде 46%-ы яғни, 97 оқушы жүлделі орынға ие болған. Бұл тарих пәнінен оқытудың сапасын айта алады.

9 - кесте – Аймақтар бөлісінде тарих пәнінен олимпиада жүлдегерлері туралы ақпарат

Аймақ	2011-2012	2012-2013	2013-2014
	Жүлдегерлер	Жүлдегерлер	Жүлдегерлер
Ақмола	1	0	1
Ақтөбе	2	1	2
Алматы	1	0	2
Атырау	0	3	1
ШҚО	1	0	3
Жамбыл	2	5	1
БҚО	3	1	3
Қарағанды	5	3	3
Қостанай	1	2	3
Қызылорда	1	1	1
Маңғыстау	2	1	1
Павлодар	4	4	2
СҚО	2	1	1
ОҚО	2	1	2
Алматы қ.	5	2	2
Астана қ.	2	3	1
О.Жәутіков ат. МФММИ	3	1	4
НЗМ	0	1	0
Барлығы	37	29	32
<i>Дереккөзі: «Дарын» РҒПО мәліметтері</i>			

Тарихтан пәндік олимпиадалардың өткізу нәтижесі бойынша көш бастап тұрған Алматы мен Астана қалалары, Қарағанды, Қостанай, Батыс Қазақстан, Жамбыл, Шығыс Қазақстан облыстарының оқушылары болып отыр.

Қазақстан тарихынан республикалық олимпиада жеңімпаздары санының салыстырмалы динамикасы аймақтар бөлісінде 5-бсуретте көрсетілген. Бұл тарих пәні бойынша олимпиадалардың жеңімпаздары мен жүлделерлерінің өсу үдерістерінің жоқ екенін көрсетеді.

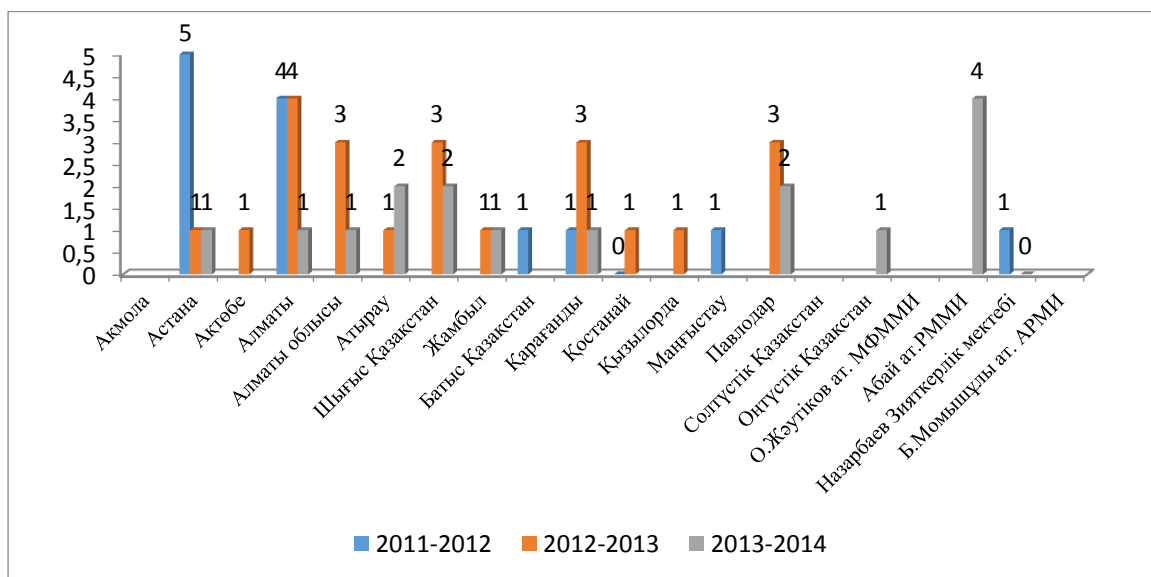

5 - сурет – Тарих пәнінен республикалық олимпиаданың салыстырмалы динамикасы

Дәл осы пән олимпиадаларының нәтижелерін мерзімді сараптамамен қамтамасыз ету ұстаз деңгейінде, мектеп әкімшілігі деңгейінде де тарих пәні бойынша осы бағытта перспективалық жоспарлауға маңызды болып табылады.

10 - кесте – Аймақтар бөлісінде ғылыми жарыстардың қатысушылары мен жеңімпаздары туралы ақпарат

Облыс	2011-2012		2012-2013		2013-2014	
	қатысушы	жеңімпаз	атысушы	жеңімпаз	қатысушы	жеңімпаз
Ақмола	0	0	0	0	0	0
Ақтөбе	1	0	2	1	3	0
Алматы	6	4	4	4	6	1
Атырау	0	0	5	3	5	2
ШҚО	0	0	1	2	2	1
Жамбыл	0	0	0	0	2	0
БҚО	1	1	3	3	3	1
Қарағанды	2	1	3	3	3	1
Қостанай	1	0	4	1	2	0
Қызылорда	0	0	1	1	0	0
Маңғыстау	2	1	0	0	1	0
Павлодар	2	0	3	3	4	2
СҚО	1	0	1	0	3	0
ОҚО	0	0	4	0	1	2
Алматы қ.	6	4	4	4	6	1
Астана қ.	5	5	3	1	2	1
Абай ат.РММИ	0	0	0	0	0	2
Назарбаев Зияткерлік мектебі	1	1	0	0	0	2
Барлығы	24	13	38	23	44	21

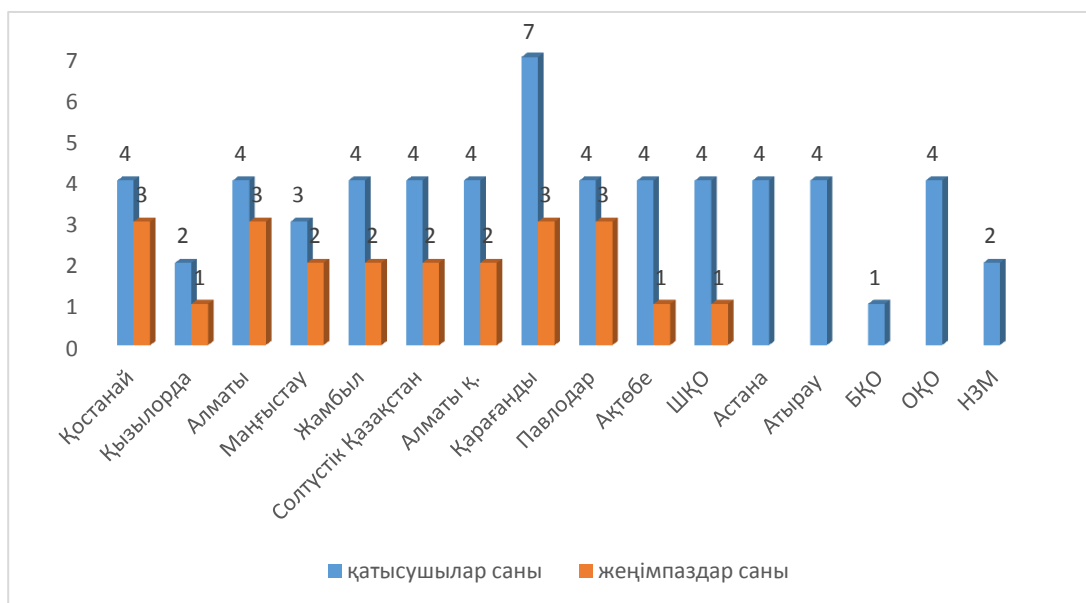

6 - сурет –Қазақстан тарихы пәнінен ғылыми жарыстарының салыстырмалы динамикасы

2.3 Дүние жүзі тарихы пәнінен олимпиадалар мен ғылыми жарыстар

Дүние жүзі тарихы пәнінен республикалық пән олимпиадасы мен ғылыми жарыстар өткізілу тәртібін айтып кететін болсақ, 2011-2012 оқу жылында пән олимпиадасына 59 оқушы қатысқан болса, оның 23-і жүлделі орындарға ие болған. Ал, ғылыми жарыстар өткізілмеген. 2012-2013 оқу жылында пән олимпиадасында 66 оқушы қатысқан болса, оның 32-і жүлделі орындарға ие болып, ғылыми жарыстар бойынша 15 оқушы қатысып, 8-і жүлделі орындарға ие болған еді. 2013-2014 оқу жылында пән олимпиадасына 70 оқушы қатысқан болса, оның 47-і жүлделі орындарға ие болып, ғылыми жарыстарға 45 оқушы қатысып, 11-і жүлделі орындарға ие болыпты. Жалпы сараптама көрсеткендей Дүние жүзі тарихы пәнінен пән олимпиадасы мен ғылыми жарыстарға қатысу белсенділігі өте бәсең екенін көрсетіп отыр.

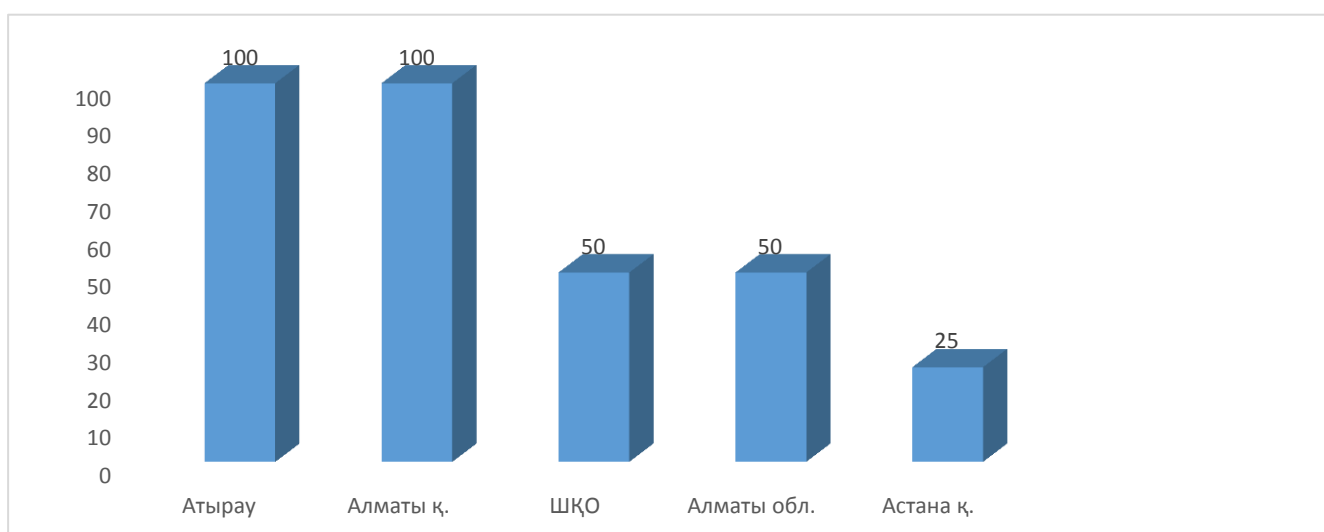
2011-2012 оқу жылында республикалық пән олимпиадасына Қостанай, Қызылорда, Павлодар, Алматы облыстарының (4 қатысушының 3-еуі орын алды) қатысушылары 75%, Маңғыстау облысынан (3 қатысушының 2-еуі орын алды) қатысушылардың 66,6%, Жамбыл, Солтүстік Қазақстан облыстары мен Алматы қаласынан (4 қатысушының 2-еуі орын алды) қатысушылардың 50%, Қарағанды облысынан (7 қатысушының 3 орын алды) қатысушылардың 42,8% жүлделі орындарды иеленген. Атырау, Батыс Қазақстан, Оңтүстік Қазақстан облыстары мен Назарбаева Зияткерлік мектептері оқушылары ешқандай орын иеленбесе, Ақмола, О.Жәутіков ат. РМФММИ, мен Б. Момышұлы атындағы республикалық әскери-мектеп интернатынан пән олимпиадасына қатысушылар жоқ (7 - сурет).

7 - сурет – 2011-2012 оқу жылында дүние жүзі тарихынан республикалық пән олимпиадасына қатыскандар туралы ақпарат

2012-2013 оқу жылында Республикалық пән олимпиадасында қатысқан оқушылардың 48,4%, республикалық ғылыми жарыстардың 53,3% жүлделі орындар иеленді.

Республикалық ғылыми жарыстардан Атырау облысы мен Алматы қаласы мектептері (2 оқушыдан) 100% көш бастап тұрса, Шығыс Қазақстан мен Алматы облысы мектептері (2 оқушыдан) 50%, Астана қаласы мектептері (4 оқушыдан) 25% межеге жеткен (8 – сурет). Қызылорда облысынан қатысқан 1 оқушы ешқандай орынға ие болмады. Республикалық ғылыми жоба сайыстарына қалған өңірлер қатыспаған немес республикалық деңгейге өте алмады (8 – сурет). 2012 – 2013 оқу жылында аталған аймақтар республикалық ғылыми жарыстардан ең жоғарғы көрсеткіштерге жеткен.

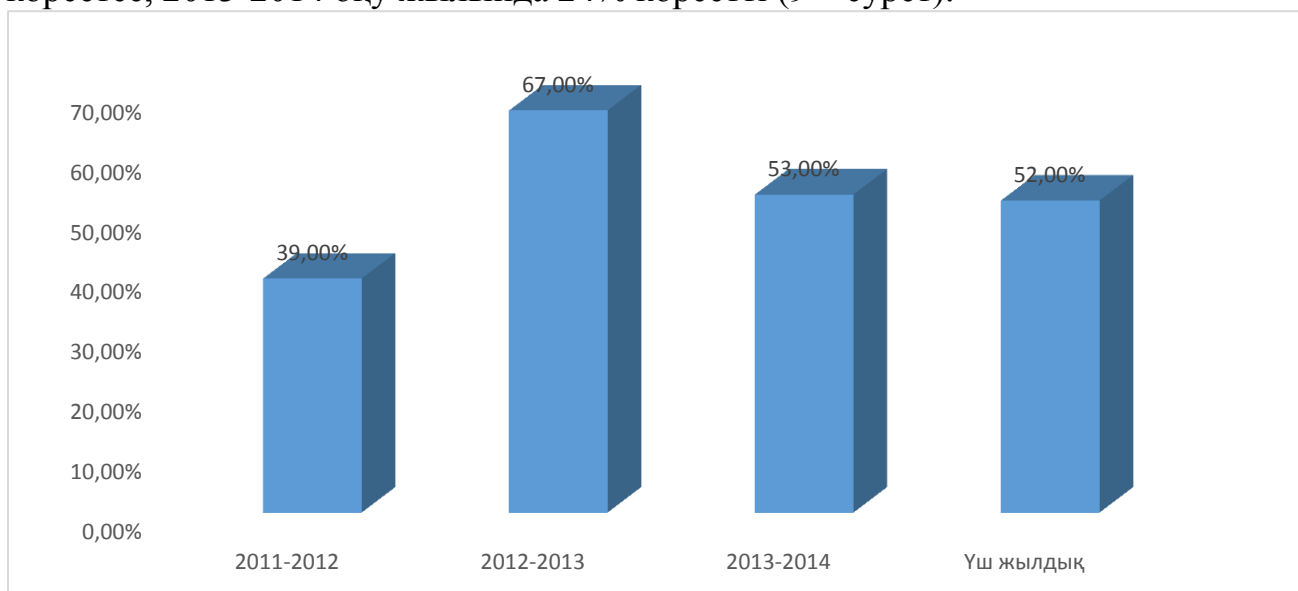

8 - сурет – 2012 – 2013 оқу жылында аталған аймақтар республикалық ғылыми жарыстардан ең жоғарғы көрсеткіштер туралы

2013-2014 оқу жылында республикалық пән олимпиадасына қатысқан оқушылардың 67,1% (70 оқушы қатысып, 47-сі жеңімпаз атанған), республикалық ғылыми жарыстар 24,4% (45 оқушы қатысып, 11-і жеңімпаз атанған) жүлделі орындарға ие болған.

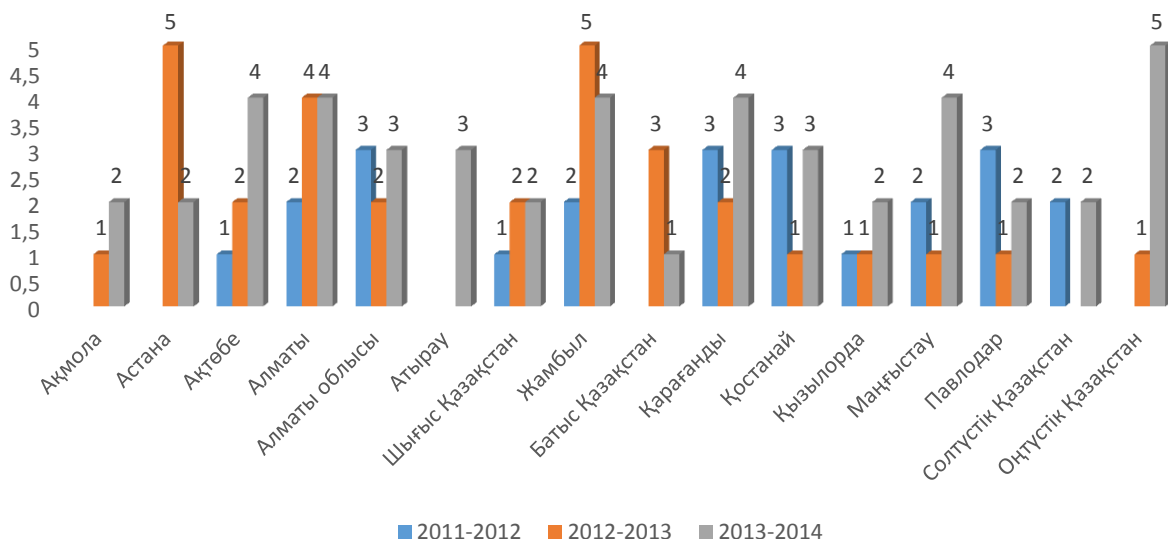
2013-2014 оқу жылында Республикалық пән олимпиадасына қатысқан мектеп оқушылары Қызылорда, Оңтүстік Қазақстан облыстары 100%, Ақтөбе, Маңғыстау облыстары 80%, Атырау, Қостанай, Алматы облыстары 75%, Қостанай облысы мен Алматы қаласы 66,6% көрсеткішті көрсетсе, Ақмола, Шығыс Қазақстан, Павлодар, Солтүстік Қазақстан облыстары мен Астана қаласы 50% межеге жеткен [13].

Соңғы 3 жылдық динамикалық көрсеткіші республикалық пән олимпиадаларында 52%, республикалық ғылыми жарыстарда 2011-2012 оқу жылында ғылыми жарыстар өткізілмеген, ал 2012-2013 оқу жылында 53% көрсетсе, 2013-2014 оқу жылында 24% көрсетті (9 – сурет).

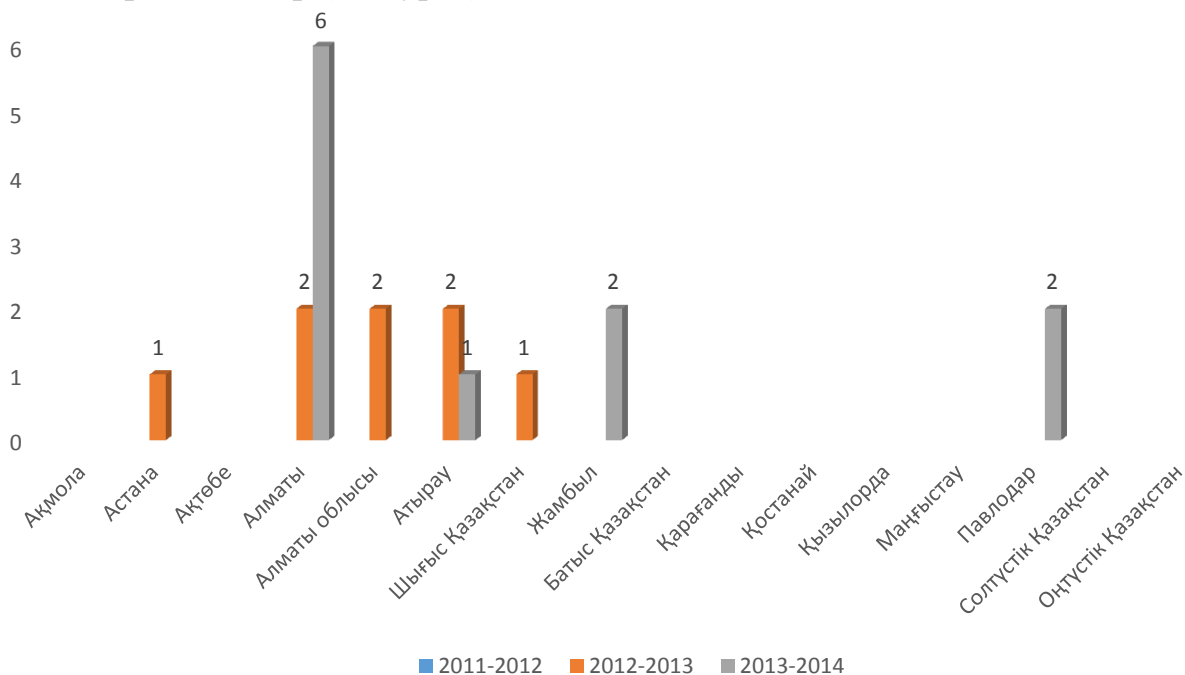
9 - сурет – 2012-2014 оқу жылында республикалық пән олимпиадаларының салыстырмалы динамикасы

Соңғы үш жылдық салыстырмалы талдау көрсеткендей ең жоғарғы жақсы нәтижеге Дүние жүзі тарих пәні бойынша 2011-2012 оқу жылында Алматы, Қарағанды, Павлодар облысы, 2012-2013 оқу жылында Астана қаласы мен Жамбыл облысы, 2013-2014 оқу жылында тек Оңтүстік Қазақстан облысы ғана қол жеткізген (10-сурет).

10 - сурет – Дүние жүзі тарихы пәнінен республикалық олимпиаданың салыстырмалы динамикасы

Ал, ғылыми жарыстар бойынша Дүние жүзі тарихы пәнінен соңғы үш жылдық салыстырмалы талдау өкінішке орай жағымсыз динамикалық көрсеткішті көрсетіп отыр (11-сурет).

11 - сурет – Дүние жүзі тарихы пәнінен республикалық ғылыми жарыстарының салыстырмалы динамикасы

Мониторинг зерттеулерінің нәтижелері көрсеткендей, тарих пәнінің мұғалімдері пәндік олимпиадалар мен ғылыми жобаларға көптеген оқушылардың қатысуына, білім алушылардың өмір бойы білім алу қажеттілігін қалыптастыруды, жаңа технологияларды меңгеру және оны қолдануда, өз бетімен шешім қабылдау және топта жұмыс жасауда бар мүмкіндікті қолданбайды. Орындалған ғылыми жоба тек нақты және өзекті болуымен қатар,

практикалық маңызы мен қазіргі жағдайларға сәйкестігі және тарих ғылымдарының дамуына қосар үлесін ескеруі керек.

2.4 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерінен ҰБТ нәтижелері

ҰБТ- ол жалпы орта білім беру ұйымдары бітірушілерінің қорытынды мемлекеттік аттестатталуы, білім ұйымдарынан тәуелсіз жалпы орта білім сапасын бағалайтын, жаңа технологияларға негізделген мемлекеттік жүйе.

Негізгі міндеті – мемлекеттік қадағалау арқылы білім сапасын әділ бағалау. ҰБТ - оқушылар мен ұстаздардың бірлескен еңбегін бағалайтын, білім сапасына қол жеткізетін өте дәл көрсеткіш болып табылады

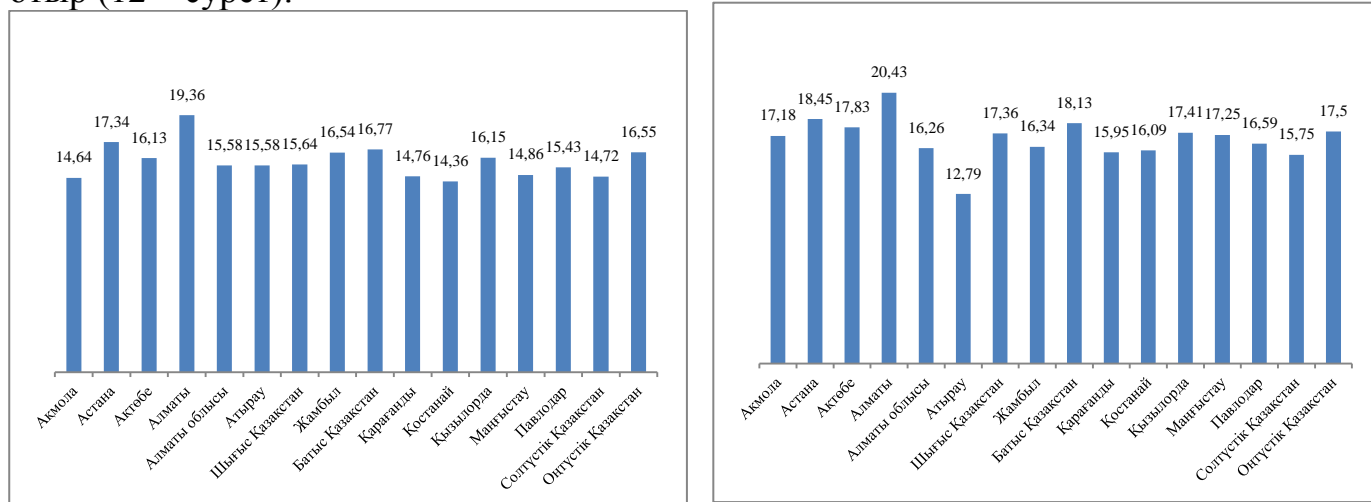
Қазақстан тарихы 2008 жылдан бастап ұлттық бірыңғай тестілеудің (ҰБТ) міндетті пәні болып табылады. 2011 жылдан бастап оқушының аталған пәннен жинаған балы ҰБТ-ның сертификатына жазылып, орта білімі туралы аттестатына қойылатын бағаны айқындауда ескеріледі.

Жас қазақстандықтарға патриоттық тәрбие беру, санасында ұлттық бірлікті, жеке тұлғаның қалыптастыру, тәуелсіздікті нығайтуға қызмет ету, заманауи тарихи сананы жаңғырту бүгінгі таңда өзекті болып табылады. ҰБТ-да Қазақстан тарихы пәні– міндетті пән болуы да сондықтан.

«Қазақстан тарихы» пәні оқыту қазақ тілді мектептерінде

«Қазақстан тарихы» пәні бойынша ҰБТ-ның соңғы 3 жыл ішінде ең жоғары орташа балды Алматы қаласы мектептерінің түлектері алды (18,95 балл), сонымен қатар орташа жоғары балл деңгейі Астана қаласында (17,72 балл) тіркелген. Ал республикалық көрсеткіш 15,67 балды құрады.

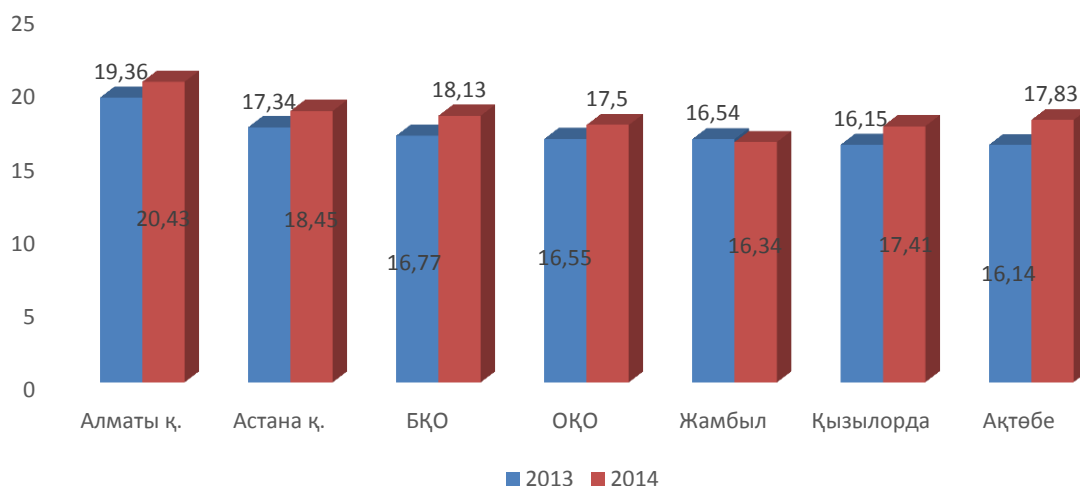
Салыстырмалы сараптама нәтижесі көрсеткендей, 2012 және 2014 жылдары Қостанай облысында көрсеткіштердің тұрақты болғанын айта кету керек. 2013 және 2014 жылдардың ҰБТ қорытындысы бойынша Алматы қаласынан кейінгі орташа жоғары деңгейі соңғы екі жыл қатарынан жақсы нәтижелерді Алматы мен Астана қаласының тестілеу қатысушылары көрсетіп отыр (12 – сурет).

12 - сурет – 2013, 2014 жылдардағы ҰБТ орташа балдарының динамикасы

2014 жылы «Қазақстан тарихы» пәні бойынша тестілеуде 87564 адам, сонын ішінде қазақ тілді 61654 адам, орыс тілді 25910 адам қатысты (ҰБТ-ға қатысушылардың жалпы санының 70,0%)[14].

2013 және 2014 жылдары Қазақстан тарихы пәнінен орташа балы Республиканың жеті аймағында республиканың көрсеткішінен жоғары болған (13 – сурет).

13 - сурет – 2013 және 2014 жылдары Қазақстан тарихы пәнінен орташа балл динамикасы

Салыстырмалы талдау нәтижесінде Қазақстан тарихы бойынша ең жоғары көрсеткіш пен ең төменгі көрсеткіштің айырмашылығы 2012 жылы 4,44 балл (Алматы қаласы 17,08 балл, Маңғыстау облысы 12,64 балл), 2013 жылы 5 балл (Алматы қаласы 19,36 балл, Қостанай облысы 14,36 балл), 2014 жылы 7,64 балл (Алматы қаласы 20,43 балл, Атырау облысы 12,79 балл). ҰБТ-ның соңғы 3 жыл ішінде көрсеткіш айырмашылығы 5,69 балды көрсетеді.

Білім беру ұйымдары бөлісіндегі түрінде пәндік сараптамада «Қазақстан тарихы» пәні бойынша ҚТЛ жоғары білім деңгейін (93,97%) көрсетіп отыр.

11 - кесте – Республикалық мектептердің (қазақ сыныптарында) орташа балл динамикасы

Мектеп атауы	2012	2013	2014
О.Жәутіков ат. РМФММИ	21,73	23,47	22,39
Абай ат.РММИ	17,35	21,46	17,46
Б.Момышұлы ат. АРМИ	13,99	18,44	15,89
Барлығы	17,69	21,12	18,58

Дереккөзі: Ұлттық тестілеу орталығының мәліметтері

12 - кесте – Республикалық мектептердің (орыс сыныптарында) орташа балл динамикасы

Мектеп атауы	2012	2013	2014
	О.Жәутіков ат. РМФММИ	19,17	20,56
Абай ат.РММИ	0,00	0,00	0,00
Б.Момышұлы ат. АРМИ	12,34	15,90	15,44
Барлығы	15,75	18,23	17,86

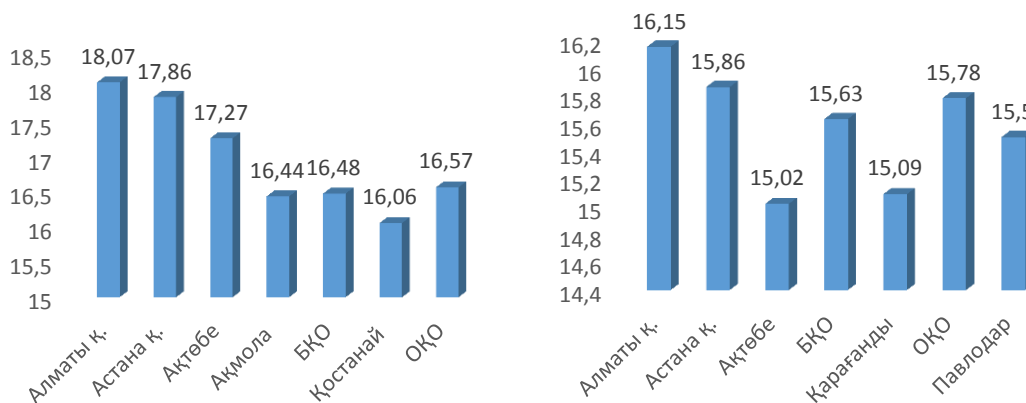
Дереккөзі: Ұлттық тестілеу орталығының мәліметтері

«Қазақстан тарихы» пәні оқыту қазақ тілді емес мектептерінде

«Қазақстан тарихы» пәні бойынша ҰБТ-ның соңғы 3 жыл ішінде ең жоғары орташа балды Алматы қаласы мектептерінің түлектері алды (16,91 балл), ал республикалық көрсеткіш 15,2 балды құрады.

Салыстырмалы талдаудың нәтижесі көрсеткендей 2012 және 2014 жылдары Солтүстік Қазақстан облысында көрсеткіштердің тұрақты болғанын айта кету керек. 2013 және 2014 жылдардың ҰБТ қорытындысы бойынша Алматы қаласынан кейінгі орташа жоғары деңгейі Астана қаласында тіркелген. Соңғы екі жыл қатарынан жақсы нәтижелерді Алматы мен Астана қаласының тестілеу қатысушылары көрсетіп отыр

2013 және 2014 жылы Қазақстан тарихы пәнінен орташа балы Республиканың жеті аймағында республиканың көрсеткішінен жоғары болған (14-15 – сурет). Оның себебі ұстаздар мен мектеп, аймақтың білім басқармаларының әкімшіліктері тарапынан түлектерді ҰБТ жұмыстарын дайындауды тиімді ұйымдастыра білуінен деп ойлаймыз.

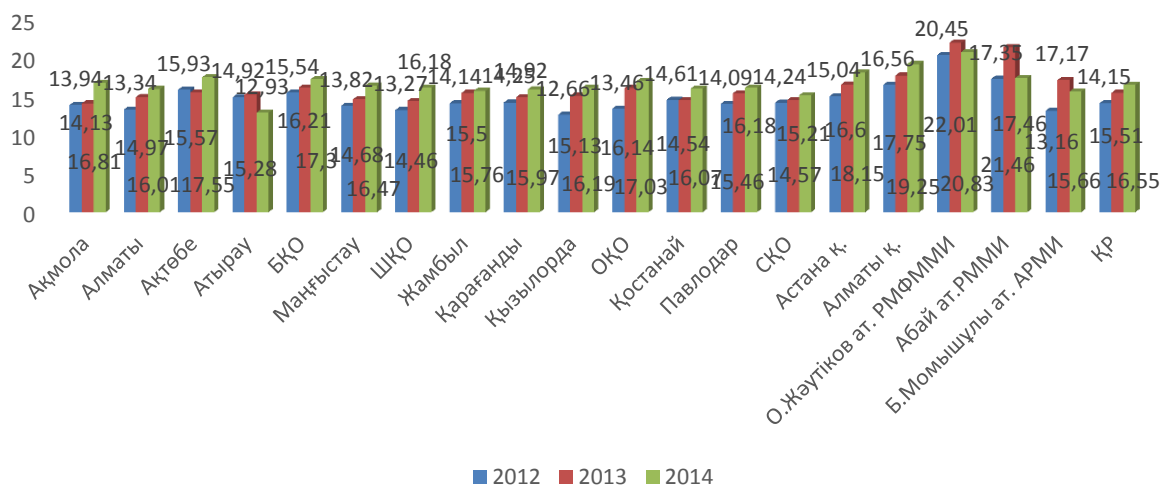

14, 15 - сурет – 2013 және 2014 жылы Қазақстан тарихы пәнінен орташа балдары

Қазақстан тарихы бойынша ең жоғары көрсеткіш пен ең төменгі көрсеткіштің айырмашылығы 2012 жылы 3,93 балл (Алматы қаласы 16,53 балл, Қызылорда облысы 12,60 балл), 2013 жылы 2,86 балл (Алматы қаласы 16,15 балл, Шығыс Қазақстан облысы 13,29 балл), 2014 жылы 7,35 балл (Алматы

қаласы 20,43 балл, Атырау облысы 13,08 балл). ҰБТ-ның соңғы 3 жыл ішінде көрсеткіш айырмашылығы 4,71 балды көрсетеді (16 – сурет).

Қазақстан тарихы пәні бойынша жалпы 3 жылдық ҰБТ көрсеткіштерін салыстырмалы динамикасын қарайтын болсақ, орташа балдарының өсуінің жағымды динамикасы байқалады. 2012 жылмен салыстырғанда 2014 жылдың ҰБТ қорытындысы қазақ тілді мектептерінде 3,3 балға, қазақ тілді емес мектептерінде 1,5 балға көтерілген.

16 - сурет – Аймақтар және республикалық мектептер бөлісіндегі жалпы орташа балдары

Аймақтар бөлісінде 2013-2014 оқу жылындағы ҰБТ-ның салыстырмалы нәтижесінің қорытындысы бойынша «Қазақстан тарихы» пәнінен ең жоғары білім деңгейін Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Батыс Қазақстан, Маңғыстау, Шығыс Қазақстан, Қарағанды, Қызылорда, Оңтүстік Қазақстан, Қостанай, Павлодар, Солтүстік Қазақстан облыстары көрсеткен.

«Дүние жүзі тарихы» пәні оқыту қазақ тілді мектептерінде

Дүние жүзі тарихы пәнін мектеп бітіруші түлектер ары қарай оқуын жалғастыруға алдын ала мамандықтарын анықтау үшін тек таңдау пәні ретінде тапсырады. Дүние жүзі тарихын бейіндік пән ретінде таңдаған түлектердің басым көпшілігі дайындық бағыттарына сәйкес республикалық әскери мектеп-интернаттары болып табылады.

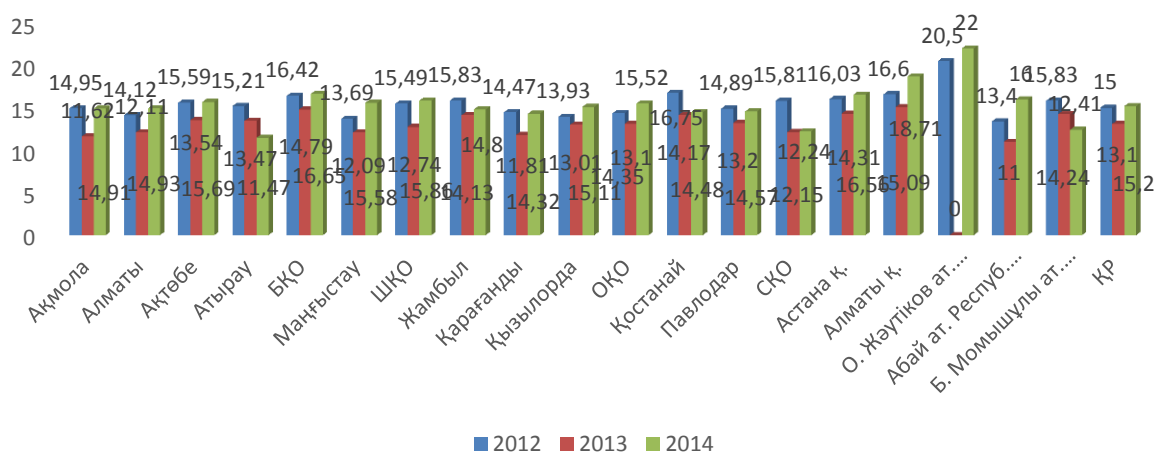
13- кесте – Республика бойынша Дүние жүзі тарихын пәнін таңдағандар саны

Облыс атаулары	2012	2013	2014
Ақмола	189	98	101
Алматы	968	645	498
Ақтөбе	386	232	144
Атырау	305	220	194
Батыс Қазақстан	256	146	110
Маңғыстау	236	160	131
Шығыс Қазақстан	444	303	250
Жамбыл	602	415	322
Қарағанды	431	290	263

Қызылорда	267	189	159
Оңтүстік Қазақстан	1179	783	718
Қостанай	190	78	89
Павлодар	139	102	74
Солтүстік Қазақстан	99	62	42
Астана қ.	189	113	156
Алматы қ.	269	157	166
О. Жәутіков ат. Респуб.маманд. физика-матем. мектеп	2	0	1
Абай ат. Респуб. мектеп-интернат	5	2	3
Б. Момышұлы ат. Алматы Республикалық мектеп-интернаты	18	17	22
ҚР	6174	4012	3443
<i>Дереккөзі: Ұлттық тестілеу орталығының мәліметтері</i>			

2012 жылы «Дүние жүзі тарихы» пәнін 9086 адам, сонын ішінде қазақ тілді 6174 адам, орыс тілді 2912 адам таңдаса (ҰБТ-ға қатысушылардың жалпы санының 7,74%), 2014 жылы «Дүние жүзі тарихы» пәні бойынша тестілеуде 5048 адам, сонын ішінде қазақ тілді 3443 адам, орыс тілді 1605 адам тапсырған. (ҰБТ-ға қатысушылардың жалпы санының 5,76%). Салыстырмалы талдау көрсеткендей, 2012 жылмен салыстырғанда, 2014 жылы «Дүние жүзі тарихы» пәнін таңдаушылардың төмендегенін көреміз.

Бұл пән бойынша қазақ тілді мектептерде ҰБТ-ның орташа балының динамикасын көрсететін болсақ (17 – сурет):

17- сурет – ҰБТ-ның орташа балының динамикасы

Дүние жүзі тарихы бойынша ең жоғары көрсеткіш пен ең төменгі көрсеткіштің айырмашылығы 2012 жылы 7,1 балл (О. Жәутіков ат. Респуб.маманд. физика-матем. мектеп 20,05 балл, Абай ат. Респуб. мектеп-интернат 13,40 балл), 2013 жылы 4,09 балл (Алматы қаласы 15,09 балл, Абай ат. Респуб. мектеп-интернат 11,00 балл), 2014 жылы 9,76 балл (О. Жәутіков ат. Респуб.маманд. физика-матем. мектеп 22,00 балл, Солтүстік Қазақстан облысы 12,24 балл). ҰБТ-ның соңғы 3 жыл ішінде көрсеткіш айырмашылығы 6,98 балды көрсетеді [15].

Дүние жүзі тарихы пәні бойынша жалпы 3 жылдық ҰБТ көрсеткіштерін салыстыра қарайтын болсақ, орташа балдарының төмендегені байқалады. 2012 жылмен салыстырғанда 2014 жылдың ҰБТ қорытындысы қазақ тілді мектептерінде 0,2 балға ғана өссе, қазақ тілді емес мектептерінде -1,6 балға төмендегенін көрсетеді.

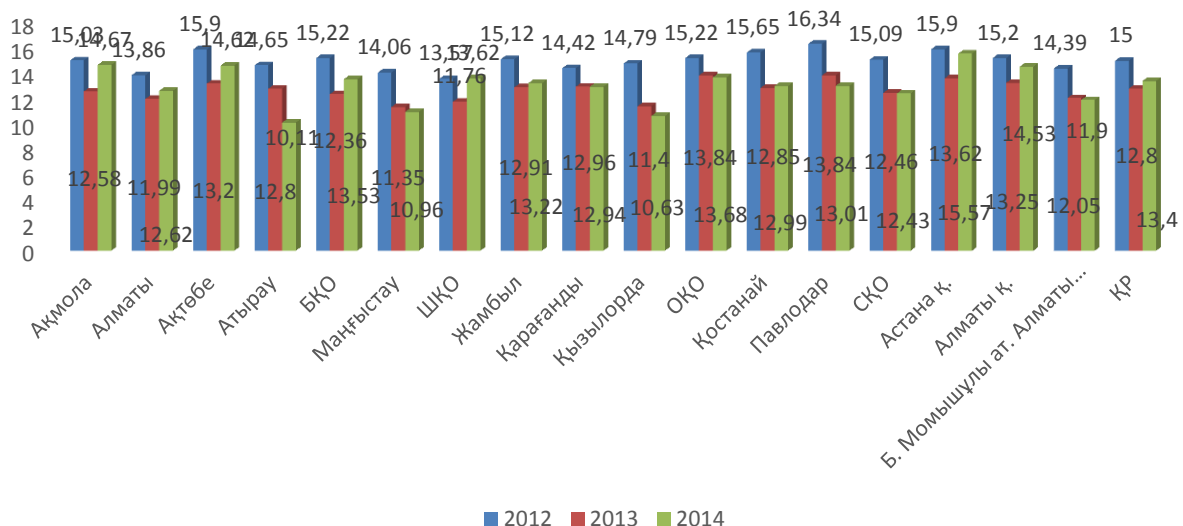
«Дүние жүзі тарихы» пәні оқыту қазақ тілді емес мектептерінде

«Дүние жүзі тарих» пәні бойынша салыстырмалы талдау кестесі көрсеткендей, ҰБТ-ның соңғы 3 жыл ішінде ең жоғары орташа балды Астана қаласы мектептерінің түлектері алды (15,10 балл), ал республикалық көрсеткіш 13,73 балды құрады.

14- кесте – Республика бойынша Дүние жүзі тарихын пәнін таңдағандар саны

Облыс атаулары	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл
Ақмола	237	144	126
Алматы	330	189	130
Ақтөбе	186	95	87
Атырау	91	66	87
Батыс Қазақстан	118	83	62
Маңғыстау	36	34	23
Шығыс Қазақстан	265	144	142
Жамбыл	137	98	63
Қарағанды	245	186	164
Қызылорда	42	25	27
Оңтүстік Қазақстан	187	128	118
Қостанай	279	155	153
Павлодар	183	122	85
СҚО	188	101	93
Астана қ.	171	99	137
Алматы қ.	181	119	98
О. Жәутіков ат. Респуб.маманд. физика-матем. мектеп	0	0	0
Абай ат. Респуб. мектеп-интернат	0	0	0
Б. Момышұлы ат. Алматы Республикалық мектеп-интернаты	36	19	10
ҚР	2912	1807	1605
<i>Дереккөзі: Ұлттық тестілеу орталығының мәліметтері</i>			

2013 және 2014 жылдардың ҰБТ қорытындысы бойынша Астана қаласынан кейінгі орташа жоғары деңгейі Ақмола облысы мен Оңтүстік Қазақстан облысында тіркелген. Соңғы екі жыл қатарынан жақсы нәтижелерді Астана қаласымен Ақмола облысы мен Оңтүстік Қазақстан облыстарының тестілеу қатысушылары көрсетіп отыр. Бұл пән бойынша ҰБТ-ның орташа балының динамикасы көрсететін болсақ (18 – сурет).

18 - сурет – ҰБТ орташа баллының динамикасы

Дүние жүзі тарихы бойынша ең жоғары көрсеткіш пен ең төменгі көрсеткіштің айырмашылығы 2012 жылы 2,04 балл (Астана қаласы 15,09 балл, Алматы облысы 13,86 балл), 2013 жылы 2,49 балл (Астана қаласы 13,84 балл, Маңғыстау облысы 11,35 балл), 2014 жылы 5,46 балл (Астана қаласы 15,57 балл, Атырау облысы 10,11 балл). ҰБТ-ның соңғы 3 жыл ішінде көрсеткіш айырмашылығы 3,33 балды көрсетеді.

Білім сапасын бақылау, оның тәртібін жетілдіру ұлттық бірыңғай тестілеуге қоғамының назарының күшейгенін жобалайды, олар арқылы ҰБТ нәтижелері бойынша орта білім мәселелеріне ерекше назар аударылады. ҰБТ нәтижелері бойынша оқушылар мәтінді түсіну қабілетіне, берілген ақпаратты сыни тұрғыдан бағалау, деңгейлік тапсырмаларды орындай алмаған. Білім сапасын бағалау саласындағы зерттеулер, жоғарғы деңгейдегі оқу материалдарын оқушылардың болашақтағы жетістігіне кепілдік береді. ҰБТ нәтижелері соңғы үш жылда (2012-2014 жж.) «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім алушылардың танымдық қызметін белсенді ету, тарихи фактілерді игеру бойынша мұғалімнің жұмысын жетілдіру қажеттілігі туралы айтуға мүмкіндік береді.

2.5 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерінен оқу жетістіктерін сырттай бағалау нәтижелері

2012 жылдың сәуір айында тұңғыш рет еліміздің барлық өңірлерінде білім беру қызметі сапасын бағалау, оқу үдерістерін ұйымдастыру тиімділігі және оқушылардың негізгі орта білім деңгейлерін анықтау мақсатында ОЖСБ (оқу жетістіктерін сырттай бағалау) жүргізілді.

ОЖСБ – білім беру ұйымына тәуелсіз, оқыту сапасына мониторинг түрлерінің бірі болып табылады. Білім беру қызметтерінің сапасын бағалау және білім алушылардың негізгі орта, жалпы орта білім берудің білім беретін оқу бағдарламаларын және жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттында көзделген оқу пәндерінің көлемін меңгеру деңгейін

айқындау мақсатында жүзеге асырылады. Осы 2011-2012 оқу жылында республиканың 653 жалпы білім беретін білім беру ұйымдарында 9 - сынып оқушылары үшін оқу жетістіктерін сырттай бағалау (ОЖСБ) рәсімі өткізілді.

9-сыныптар бойынша ОЖСБ нәтижелерін салыстырмалы талдау оқушылардың «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндері бойынша дайындықтарының қандай деңгейде екенін анықтайды.

ОЖСБ (оқу жетістіктерін сырттай бағалау) 2011-2012 оқу жылында «Қазақстан тарихы» пәнінен өткізілді.

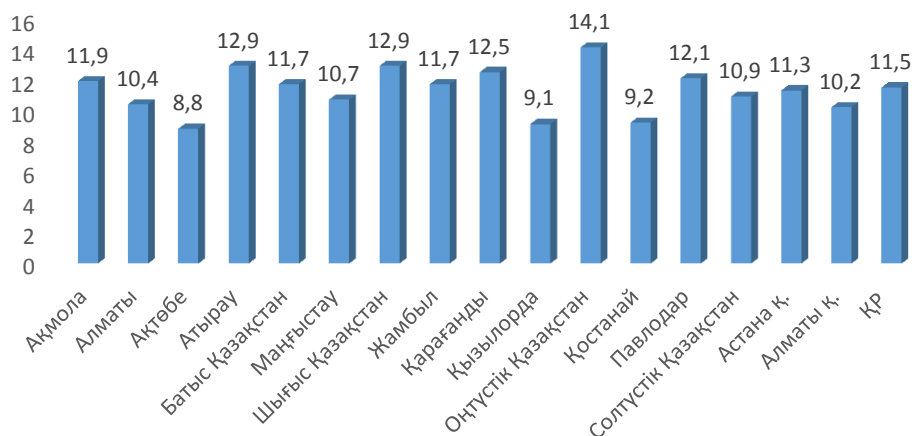
«Қазақстан тарихы» пәнінен республика бойынша орташа – 11,5 балды құрады. Жеке-жеке аймақтар бөлісіндегі көрсеткішті төмендегі кестеден көруге болады.

15 - кесте – Қазақстан тарихы бойынша ОЖСБ көрсеткіштері

Облыс	ОЖСБ қатысқандар саны			Орташа балл		
	Қазақстан тарихы					
	Барлығы	Оқыту қазақ тілінде	Оқыту орыс тілінде	Жалпы	Оқыту қазақ тілінде	Оқыту орыс тілінде
Ақмола	2290	893	1397	11,92	12,00	11,87
Алматы	4454	2753	1701	10,38	10,33	10,46
Ақтөбе	2269	1456	813	8,79	8,07	10,07
Атырау	1253	776	477	12,87	12,77	13,03
Батыс Қазақстан	1594	926	668	11,70	11,96	11,35
Маңғыстау	1104	801	303	10,66	11,21	9,19
Шығыс Қазақстан	3176	1826	1350	12,89	13,35	12,27
Жамбыл	3428	2346	1082	11,73	12,29	10,52
Қарағанды	2844	1772	1072	12,48	12,56	12,35
Қызылорда	1957	1571	386	9,14	8,78	10,61
Оңтүстік Қазақстан	5705	4555	1150	14,05	13,97	14,40
Қостанай	1830	588	1242	9,23	8,73	9,46
Павлодар	1421	522	899	12,05	12,52	11,78
Солтүстік Қазақстан	1452	543	909	10,94	10,76	11,05
Астана қ.	846	260	586	11,33	11,00	11,48
Алматы қ.	2176	998	1178	10,23	11,23	9,38
Қазақстан Республикасы	37799	22586	15213	11,55	11,75	11,25

Дереккөз: Ұлттық білім беру статистикасы және бағалау орталығы

2012 жылы Қазақстан тарихы пәні бойынша ОЖСБ-дан ең жоғары көрсеткішті Оңтүстік Қазақстан, Шығыс Қазақстан, Атырау, Қарағанды, Павлодар, Ақмола, Жамбыл, Батыс Қазақстан облыстары көш бастаса, ең төменгі балды Қызылорда, Алматы облыстары мен Алматы қаласы еншілеген[16] (19 – сурет).

19 - сурет – 2012 жылғы ОЖСБ көрсеткіштері

ОЖСБ (оқу жетістіктерін сырттай бағалау) 2013-2014 оқу жылында «Дүние жүзі тарихы» пәнінен өткізілді.

«Дүние жүзі тарихы» пәнінен республика бойынша орташа – 9,36 балды құрады. Жеке аймақтар бөлісіндегі көрсеткіш төмендегі кестеде көрсетілген.

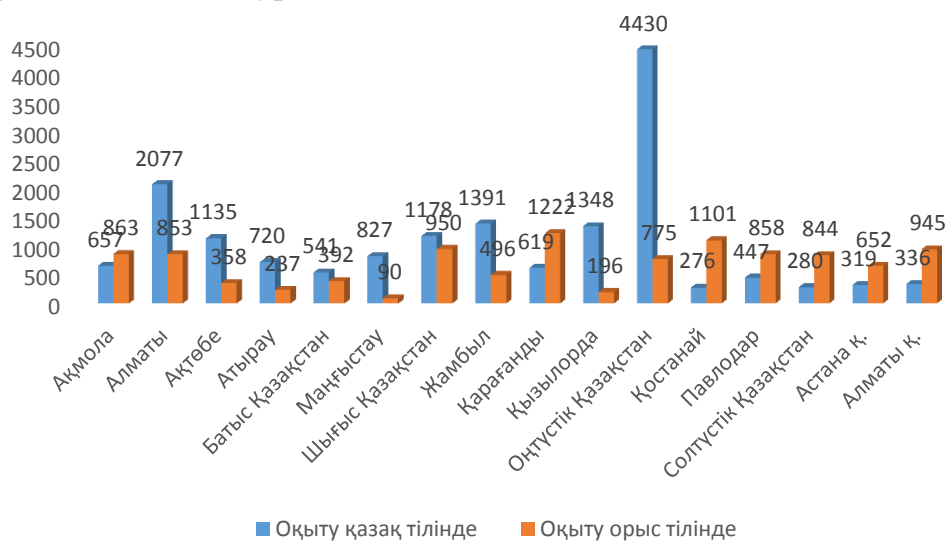
16- кесте – Дүние жүзі тарихы бойынша ОЖСБ көрсеткіштері

Облысы	ОЖСБ қатысқандар			Орташа балл		
	Барлығы	Оқыту қазақ тілінде	Оқыту орыс тілінде	Дүние жүзі тарихы		
				Жалпы	Оқыту қазақ тілінде	Оқыту орыс тілінде
Ақмола	1520	657	863	11,78		
Алматы	2930	2077	853	10,36		
Ақтөбе	1493	1135	358	8,33		
Атырау	957	720	237	7,65		
Батыс Қазақстан	933	541	392	9,54		
Маңғыстау	917	827	90	8,51		
Шығыс Қазақстан	2128	1178	950	12,43		
Жамбыл	1887	1391	496	8,38		
Қарағанды	1841	619	1222	8,20		
Қызылорда	1544	1348	196	8,96		
Оңтүстік Қазақстан	5205	4430	775	7,00		
Қостанай	1377	276	1101	10,52		
Павлодар	1305	447	858	8,08		
Солтүстік Қазақстан	1124	280	844	8,23		
Астана қ.	971	319	652	12,97		
Алматы қ.	1281	336	945	13,49		
Қазақстан Республикасы	27413	16581	10832	9,36	8,89	10,08

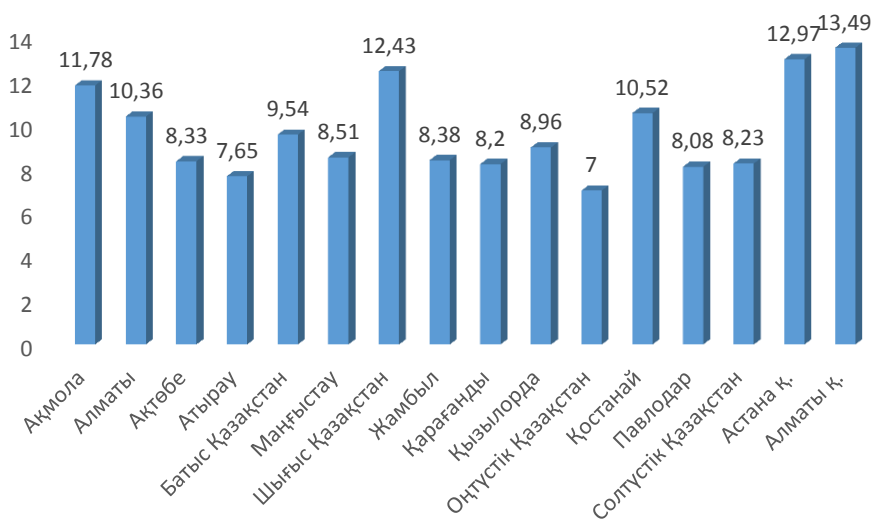
Дереккөз: Ұлттық білім беру статистикасы және бағалау орталығы

Дүние жүзі тарихы пәні бойынша ОЖСБ-дан ең жоғары көрсеткішті Алматы, Астана қалалары, Шығыс Қазақстан, Ақмола облыстары көш бастаса, ең төменгі балды Оңтүстік Қазақстан, Павлодар, Қарағанды, Солтүстік

Қазақстан, Ақтөбе облыстары еншілеген [17]. Ең жоғары көрсеткіш (Алматы қаласы) пен ең төменгі көрсеткіштің (Оңтүстік Қазақстан) айырмашылығы 6,5 балды құрайды (20-21 – сурет).

20 - сурет – 2014 жылғы ОСЖБ көрсеткіштері

21 - сурет – Дүние жүзі тарихы бойынша ОЖСБ көрсеткіштері (орташа балл)

Қорытындылар мен ұсыныстар:

Аталған аймақтар бойынша «Дүние жүзі тарихы» пәнінен орташа ұпай нәтижесі қанағатанарлық емес және оның себептерінің кең түрдегі сараптамасын талап етеді. Мониторингтік зерттеулер нәтижесінде келесідей себептері аталып өтіледі:

- дүние жүзі тарихы пәні бойынша оқушылардың үй тапсырмасын жүйесіз орындаулары;
- оқушылардың жеке жұмыс жасау дағдыларының жеткіліксіздігі;
- тарих пәні бойынша оқушылар оқу барысының нәтижесін бақылау тиімсіздігі: тарихи деректер мен материалдарды оқыту барысында

қиыншылықтардың анықталуы, білім мен біліктілігінің кемшіліктері, білім мен біліктіліктерін түзету бағыттарын анықтау;

- тарихи білім мазмұнының әртүрлі білім-біліктерін (функционалдық біліктілік) игеруді қамтамасыз ететін оқыту барысындағы оқу-танымдық әрекеттерді ұйымдастыру формалары мен әдіс-тәсілдерінің тиімсіздігі.

3«Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерін оқу әдістемесі мен тәжірибесі

Қазіргі қоғам мұғалімдерден үздіксіз, жүйелі де берік білім беруді іске асыру міндетінің орындалуын талап етуде. Әр мұғалім осы бағытта оқу үрдісінің жалпы мазмұнын білу, кәсіби терең білімнің болуы және білім беру құжаттарымен жұмыс істей білу талаптарын орындап, іске асыра білуі шарт. Білім берудегі негізгі міндеттердің бірі – білім беруді жетілдіру, талапқа сай оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыру. Білім беру – оқушылардың ғылыми білімдер жүйесін меңгеру, танымдық дағдысы мен ынтасын, дүниеге көзқарасын қалыптастыру, шығармашылық қабілеті мен күшін, адамгершілік қасиеттерін дамыту үрдісі.

Тарих – мектептегі оқу пәні ретінде жалпы негізгі білім беретін барлық гуманитарлық және қоғамтанушылық курстардың негізін құрайды. Тарих ұлттық өзіндік сана-сезімді және адамгершілік-этикалық нормаларды қалыптастыра отырып, оқытудың дүниетанымдық негізін қалыптастырады. Тарихтың басқа пәндермен өзара байланысы талдау, жинақтау сияқты ортақ логикалық таным әдістерін қолдануға мүмкіндік береді.

Тарих пәнін оқытудағы негізгі мақсат – ұрпақтарды өз елінің тарихымен таныстыру. Оқушылардың танымдық қабілетін өсіруде адамгершілік қасиеттерін дамытуға әсер ету. Еліміздің әр азаматы тарихтан біз келешекте қандай қоғам құруды мақсат қыламыз, өткеннен қандай үлгі, өнеге алуымыз керек деп сұрақ қойып, жауап алуымыз қажет. Ата-бабамыздан мирас болған тарихымызды білу, тану, табиғатын сақтау тәуелсіз еліміздің әрбір азаматының борышы. Осындай үлкен істі жүзеге асыруда тарихшы ұстаздардың атқаратын рөлі ерекше зор.

Тарихты оқыту әдістемесі – тарихты оқытудың міндеттері, мазмұны және әдіс-тәсілдері туралы педагогикалық ғылымдардың бір саласы. Мектепте «Тарих» курсының оқытудың басты мақсаты – оқушыларға адамзат дамуының ежелгі заманынан бастап бүгінгі күнге дейінгі даму тарихынан жүйелі білім негіздерін қалыптастыру, бүкіл адамзат жасаған құндылықтарды, мәдени-тарихи тәжірибесінің негізін оқытып меңгерту. Тарих пәнін тиімді жүргізу жолдарының бірі – күнделікті сабақ жоспарын ғылыми-әдістемелік тұрғыда жасап, ұстаздың тәжірибе жемісіне сүйене, отырып, жүзеге асыру. Инновациялық тәсілдер арқылы сапалы біліммен, жан-жақты дамыған дүние танымы кең, шығармашылық ізденіспен жұмыс істейтін жеке тұлғаны қалыптастыру. Барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына зор көңіл бөлу қажет. Сабақ мұғалімнің педагогикалық мәдениетінің айнасы, - дейді В.А. Сухомлинский. Білімнің сапасы көпшілік жағдайда мазмұнға сәйкес әдістемені дұрыс таңдап ала білуге байланысты. «Тарих» курсының тәрбиелеу құралын ретінде сын тұрғысынан ойлауды дамыту, тірек-сызбалар арқылы оқыту, Ж. Қараевтың деңгейлеп саралап оқыту, М. Жанпейісованың модульдік технологиясы, Б. Тұрғанбаеваның дамыта оқыту технологиясы, жобалау

технологиясы, ұжымдық оқыту технологиясы, т.б. сияқты оқытудың түрлі әдістемелері мен технологиялары кеңінен қолданылады.

3.1 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерін оқытуды жетілдіру бойынша еліміздің ғалымдары әзірлеген әдістемелік құралдар

Ұлттық тарихи сананы қалыптастыру үшін келешектің кепілі жас жеткіншекті оқыту мен тәрбиелеу орасан зор орын алады. Қоғамның тарихи санасының жаңғыруы – күрделі үдеріс. Елімізде тарихи сананы жаңғыртып жаңартудың өзектілігі отандық тарих ғылымы мен тарих философиясына жауапты міндеттер жүктейді. Қазіргі кездегі халықтар мен елдердің арасындағы бәсекеге қабілеттіліктің бір түбірі осы рухани-философиялық, өркениеттік және мәдени мұра мен тарихи санада жатқанын ескерсек, қазіргі тарихи сананың жаңаруында тарихи білім мен ғылым ерекше орын алады.

«Тарих» пәнінің тәрбиелеушілік мүмкіндігі өте мол. Тарих сабақтарында оқушылардың дүниеге ғылыми көзқарасы қалыптастырылады, адамгершілікке, имандылыққа, ізгілікке тәрбиеленеді, отаншылдыққа, халықтарды құрметтеуге, сыйлауға тәрбиелейді; еңбекке, аға ұрпақтың еңбек және жауынгерлік дәстүріне тәрбиеленеді; діннің қызметін дұрыс түсінуге, оны дұрыс бағалауға, бейбітшілікті сақтауға үлес қосуға, адамзат жасаған құндылықтарды құрметтей білуге тәрбиеленеді; эстетикалық, экологиялық, экономикалық т.б. тәрбие алады.

«Қазақстан тарихы» оқулықтарының авторы Қ.М. Жүкеш ұсынған «Азаматтану», «Демократия негіздері» қолданбалы курсы оқушылардың біліктілігін жетілдіруде өзіндік маңызды орын алады.

«Азаматтану», «Демократия негіздерін» оқытудың жалпы білімдік мақсаты – құқықтық, демократиялық мемлекетке айналдыру үшін еліміздің заңдарын қастерлейтін, өз құқықтарын қорғай алатын, ойларын еркін айтып, еркін әрекет жасай алатын елінің нағыз патриотты бола білетіндей ұрпақ тәрбиелеу. Оқушыларды рухани байытып, білімін арттырып дүние танымын кеңейту болып табылады.

Осы еңбекте «Демократия негіздерін» оқытудың келесі міндеттері көрсетілген:

- Қазақстан қоғамының даму заңдылықтарын және оның саяси жүйесін оқыту арқылы Отанын сүйетін, саяси сауатты азаматты тәрбиелеу;

- оқушыларды қоғам өмірінде болып жататын оқиғалар мен құбылыстар арасында дұрыс бағдар ұстай білуге үйрету;

- қажетіне қарай, қалыптасқан ахуалда азаматтық тұрғы ұстана білудің қажеттігін сездіру [18].

оқушылардың өзіндік қасиеттерін дамыту, туған жері мен туған мәдениетін сүйеге, тарихи ой-санасын жетілдіру, қаланың мәселелеріне адамгершілік, белсенділік позициясы тұрғысынан қарауға, еліміздің тарихы мен қазіргі жағдайына сыйластықпан қарауға, патриотизмге, азаматтылыққа

тәрбиелейтін тарих пәнінің бір саласы – Сыртқы саясат. Осы салада мұғалімдерге көмек ретінде келесі құралды ұсынуға болады.

Тарихшы-әдіскер ғалым С. Дүйсеннің «Сыртқы саясат» әдістемелік құралы – ел болашағын айқындайтын білімді ұрпақ Отандық тарихтан тек жүйелі білім алып қана қоймай, саяси үдерістердің, құбылыстардың мәнін дұрыс түсініп, өмірде белсенді әрекет ете алатын саяси сауатты азаматтар болу сияқты тарихи-саяси білім беруге арналған. Бұл әдістемелік құралды «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» акционерлік қоғамының филиалы «Астана қаласы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институты» мұғалімдерге тарих пәнін оқытуда көмекші құрал ретінде ұсынады.

Н. Жансейітова Астанатану – мұғалімдерге арналған әдістемелік құрал. – Астана, 2008. – 81 бет.

Бұл оқу-әдістемелік құралда Астананың тарихы мен қазіргі жағдайы туралы материал берілген.

Бүгінгі таңда Астана қаласының №1, 2, 4, 35, 38, 44, 45 жалпы білім беру мектептері «Астанатану» қолданбалы курсы мен № 4, 27, 32, 39 т.б. жалпы білім беру мектептері «Сыртқы саясат» таңдау курстарын жүргізеді. Астана қаласы білім департаментінің берген мәліметтеріне қарағанда осы таңдау курстарын жүргізу жылдан жылға көбейіп келе жатқанын көреміз. Ол дегенін сұраныстың жылдан жылға артып келе жатқанын және де осы таңдау курстарының нәтижесінің бар екенін көрсетеді.

Еліміздің әдіскер ғалымдары (Т. Тұрлығұл, Б. Адырбек, Б. Сәрсекеев, Қ. Құнапина, А. Көпекбай, Б. Әбдіғұлова т.б.) әдетте, пәннің ерекшелігіне қарай 7 мен 10-ның арасында оқу-әдістемелік құрал қажет деп есептейді. Тарих пәнінен терең әрі тиянақты білім алу үшін 7-8 әдістемелік құрал қажет[19]. Олар: оқулықтар, әдістемелік материалдар, дидактикалық материалдар (оқу карталары, түрлі кестелер мен сызбалар, көрнекі құралдар, хрестоматия, оқу кітабы, сөздік және т.б.). Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 жылғы 26-қыркүйектегі «ҚР жалпы білім беретін мектептеріне арналған оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендер дайындау және басып шығарудың мақсатты бағдарламасы» деп аталатын қаулысы негізінде мектептерді жаңа буын оқулықтарымен қамтамасыз ету, оқу-әдістемелік кешенді жабдықтау ісі жүзеге асырылуда.

3.2 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерін оқытуды жетілдіру бойынша іс-тәжірибе

Оқыту тиімділігін арттыру мақсатында мұғалімдер түрлі әдістемелер мен технологияларды қолданады. Соңғы жылдары оқушылардың оқу үрдісінде өзара қатынас белсенділігін арттыру (интерактивті әдіс) әдісін ынталы мұғалімдер кең қолдануда. Яғни жұппен, топпен, сыныппен тарих сабақтарында өз беттерінше жұмысты орындау дағдыларын қалыптастыру. «Тарих» курсының оқыту процесіне М. Қозыбаев, Ж. Қасымбаев, К. Нұрпейіс, С. Жолдасбаев, Т. Садықов, Б. Сәрсекеев, Т. Тұрлығұл, М. Қойгелді, тағы басқалардың оқулықтары, мектеп мұғалімдері Р. Сәуенова, Р. Бекіш, О.

Локтионованың, т.б. авторлық бағдарламалары, Ә. Жүнісбек, М. Жанпейісованың, авторлық технологиялары және Р. Құсайынова, Б.Әбдіғұлова, М.Байдолда, Қ.Күліпбаева, Н.Нұғыманова, М. Шәймерденова, Т. Тұрлығұл, Қ. Құнапина, Ә. Көпекбай, Б. Адырбек, Б. Сәрсекеевтің жаңа әдістемелері енгізілген.

Тарих – мектептегі оқу пәні ретінде жалпы негізгі білім беретін барлық гуманитарлық және қоғамтанушылық курстардың негізін құрайды. Тарих ұлттық өзіндік сана-сезімді және адамгершілік-этикалық нормаларды қалыптастыра отырып, оқытудың дүниетанымдық негізін қалыптастырады. Тарихтың басқа пәндермен өзара байланысы талдау, жинақтау сияқты ортақ логикалық таным әдістерін қолдануға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар республика мектептерінде тарих пәндерінің көпшілік мұғалімдері сабақты сапалы деңгейде өтілуіне, онда оқушылардың өзіндік шығармашылық жұмыстарын, практикалық іс-әрекеттерін тиімді қолдануға көңіл аударуда.

Бүгінгі таңда республиканың көптеген жалпы білім беру мектептері вариативтік компонент есебінен тарих пәнін тереңдетіп оқытуға арналған қолданбалы және таңдау курстары жүргізіледі: «Көшпенділер әлемі», «Қазақстан мәдениеті», «Мәшһүртану», «Тарих беттері», «Өмір пәлсапасы», «Этносаралық қатынастардың қалыптасу тарихы», «Алаштану», «Дінтану», «Халықаралық сауда жолдары», «Қазақстан әлемдік қауымдастықта», «Ұлы жиһангерлер», «Экстремизм мен терроризмнің әлемге қаупі», «Әлихантану», «Тарихқа саяхат», «Қазақ хандары», «Түркітану», «Шығыс мәдениетінің тарихы», «Қазақтың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары», «Қазақ шежіресі», «Ұлы тұлғалар тарихы», «Тарих шежіресі», «Ұлы дала тарихы», «Алматытану», «Жетісу – біздің өлке», «Яссауитану», «Елтану», «Тарих тұлғалар», «Қазақстанның ежелгі қалалары», «Бабалар тарихы-асыл қазына», «Қазақ тарихының іргелі мәселелері», «Тарихи өлкетану», «Қазақ елінің тарихы», «Әлемнің жеті кереметі» т.б. сияқты қолданбалы курстар тарихты терең оқып білуге септігін тигізеді.

Солардың ішінде Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығымен бекітілген «Этносаралық қатынастардың қалыптасу тарихы» (8-сынып), «Алаштану» (9-сынып), «Дінтану негіздері» (9-сынып) қолданбалы курстарының оқу бағдарламалары әзірленіп республиканың жалпы білім беру мектептерінде жүргізілуде.

Ақмола облысы Степногорск қаласы С.Сейфуллин атындағы №5 көпсалалы мектеп-лицейінде қоғамдық – гуманитарлық бағдарлау бағытындағы 10 сыныптың тарихи-қоғамтанулық оқыту бағдарында 2009 жылдан бастап «Алаштану» қолданбалы курсы оқытылып келеді.

Мақсаты: Алашордалықтардың өнегелі өмірі мен халқы үшін жасаған еңбегі, ғылыми, шығармашылық жұмыстары, қазақ тарихындағы ерекше алатын орны туралы оқушыларға тиянақты білім беру, сол арқылы алаш зиялыларының тұлғасын терең тануға бағыттау, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектесу, іздену, зерттеу жұмыстарына баулу.

«Алаштану» қолданбалы курсы жастардың бойына тұлғалық сипатын қалыптастыру, отансүйгіштік, ұлтжандылық, азаматтық қасиеттерді ұялатуға курстың атқаратын рөлі зор. Мектеп оқушылары бойында осындай қасиеттерді қалыптастыру үшін Алаш зиялылары өмірі мен қызметін, шығармашылығын оларға үлгі - өнеге ету оң нәтиже берері сөзсіз.

- Алаш зиялылары туралы мағлұматтар алып, олардың тарихта алатын орны, азаматтық келбетін көрсету.

- Ұлтжандылыққа, адал да өткір, рухы биік қыр ұлдарын пір тұтып бағалай білуге, халқының тарихын қадірлеуге намысты болуға тәрбиелеу.

- Оқушылардың білімдіктерін дамыту, жеке іздену, зерттеушілікке дағдыландыру. Отан тарихын білуге деген құштарлығын ояту.

Қазіргі білім беру оқушының сабаққа деген қызығушылығын туғызатын, олардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана алатындай білім, білік, іскерлік, дағдыларын қалыптастыруда ұстаздарға көптеген оқыту технологиялары, түрлі заманауи әдістерін қолдана білуіне басты назар аударуды талап етілуде. Болашақ ұрпаққа әлемдік деңгейде білім беру мақсатына орай білім мазмұнына жаңаша қарау – басты міндеттердің бірі. Қазіргі кезде білім берудің жаңа жүйесінің жасалынуы, білім мазмұны мен әдіс-тәсілдерінің жаңаруы бәсекелестікке қабілеті мол, шығармашылық бағытта еңбектенетін, ой қабілетімен ерекшеленетін азаматты тәрбиелеуді көздейді.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан – жақты маман болу мүмкін емес. Білім беру саласының барлық жағына жаңаша қарым – қатынас (жаңа базистік оқу жоспарына көшу, білім мазмұнын жетілдіру, оқу әдістемелік кешендерге көшу, т/б с.с), жаңаша ойлау қалыптасуда.

Оқытудың қандай жолы қолданылса да, қарастырылатын екі көзқарас бар. Біріншісі, оқушының жеке тұлға және әлеуметтік нысан ретіндегі келешегі, екіншіден, оқытудың оқушы мен мұғалім арасындағы қарым – қатынас нәтижесі ретінде қарастырылуы.

Әлемнің озық заманауи әдіс – тәсілдері мен технологиялары қатарына «жобалау әдісі», «өздігінен білім алу», «топтап оқыту», «кейс әдісі», «диалогтық оқыту», «кіріктірілген білім беру», «АТЛ дағдыларды қалыптастыру әдістері», «іс-әрекетті зерттеу (action research)», «lesson study», «үш өлшемді әдістемелік жүйе», «сындарлы оқыту» технологиясы т.б. көптеген әдістерді қолданып оқыту кең қолданылады.

Солардың ішінде Астана мен Алматы қаласының білім департаменттері берген мәліметтерден байқағанымыз тарих пәні мұғалімдерінің көпшілігі сындарлы оқыту технологиясы, диалогтық оқыту, топтық оқыту т.б. көптеген әдістерді қолданады. Мысалы, сын тұрғысынан ойлау технологиясын Астана қаласының тарих пәні мұғалімдері: №70 мектеп – лицейі Ә. Құдабаев, №59 мектеп – лицейі Ө. Шнанов, №65 мектеп-гимназиясы П. Байташева т.б. Алматы қаласының тарих пәні мұғалімдері: №146 орта-мектебіне Ғ. Іргебаев тірек – сигналдар арқылы оқыту (кестедегі тарих), Қ. Қанысбекова диалогтық оқыту (театрландырған), Алматы облысы Іле ауданы Өтеген батыр кенті М. Мақатаев

атындағы №13 орта мектебінің тарих пәні мұғалімі Б. Медеуова алгоритмдік оқыту технологиясымен жұмыс жасайды. Алматы қаласы №159 мектеп-гимназиясының тарих пәні мұғалімі Г. Асанбекова инновациялық, интерактивтік оқытуды тиімді пайдалана отырып, оқушылардың ойлау қабілеті мен іскерлік деңгейін, ізгілікті тұлғалық қасиеттерін үнемі арттыру бағытында үлкен шығармашылықпен, тынымсыз ізденімпаздықпен жұмыс істейді. Атап өткен ұстаздардың барлығы «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы базасында біліктілікті арттыру деңгейлік курстарынан өткен, жаңашыл, танымал педагогтардың еңбектері мен тәжірибелерімен таныса отырып, оқушы тұлғасын жан-жақты дамытудың әдіс-тәсілдерін, жолдарын игерген және тиімді қолдана біледі. Оның нәтижесі ретінде бүгінгі таңда оқушылары республикалық пән олимпиадалары мен ғылыми жарыстардың жеңімпаздары және ұлттық бірыңғай тестілеуден жоғары сапалық көрсеткішке қол жеткізіп келеді.

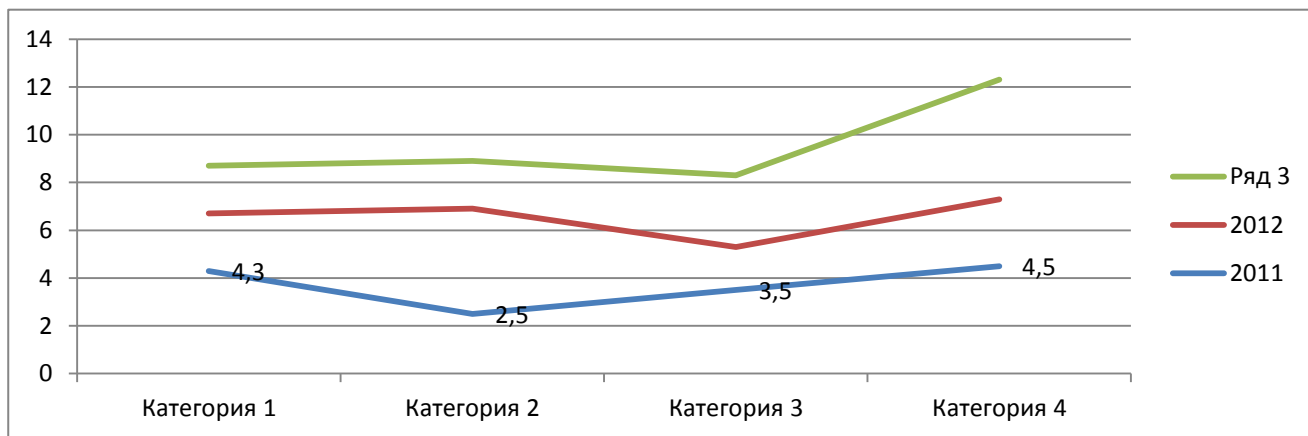
4 Жалпы білім беретін мектептердегі «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндері бойынша білім берудің жағдайы

XXI ғасыр ғылым мен техниканың көз ілеспес жылдамдық пен даму заманы, сондықтан уақыт талабына сай білімді де парасатты, жан дүниесі кемелденген, намысшыл ұрпақ тәрбиелеу – басты мақсат. «Надан жұрттың күні – қараң, келешегі тұман» – деп М.Дулатов айтқандай, егеменді еліміздің тірегі – білімді ұрпақ. Сондықтан да, заман талабына сай оқыту мен тәрбиенің соңғы түрлерін жедел меңгеріп, кәсіби шеберлікті ұштап отыру ұстаздың басты парызы. Тарих пәні ұстаздарға білімін үнемі жетілдіріп отыруды, қосымша деректермен толықтыруды талап етеді. Тарих пәнін оқытуда оны ұрпақтар бойына дарыту әлі де көп ізденістерді әдістемелік тәсілдерді қажет етеді. Оқытудың тиімділігін арттыру үшін тарихи материалдардағы қосымша деректерді пайдаланудың зор мәнісі бар. Мұғалім тақырыптың мазмұнын кеңейтіп және толықтыратын қосымша материалдарды қолдану арқылы дәстүрлі емес сабақ түрлерін өткізіп оқушылардың тарих пәніне деген қызығушылығын үнемі арттырып отырғаны жөн. Жалпыға белгілі, білім беру жүйесінің сапасы осы салада жұмыс істейтін ұстаздардың сапасынан жоғары болуы мүмкін емес.

4.1 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндері мұғалімдерінің сапасы туралы мәлімет

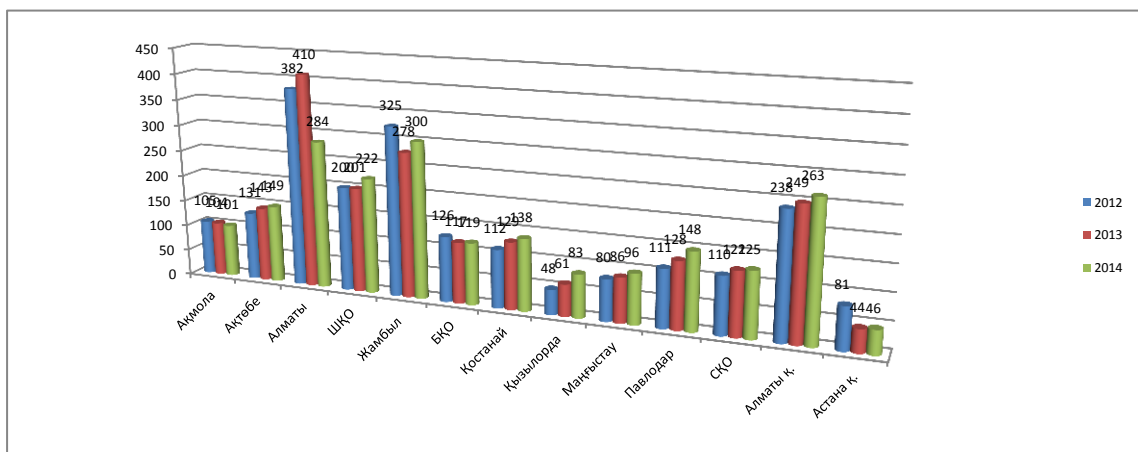
«Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектеп сондай болмақшы» – деп А. Байтұрсынов айтқандай оқу-тәрбие үдерісінде мұғалімнің рөлі зор. Бүгінгі мектептің хал-ахуалы, келбеті ұстаздарымыздың қолында. Қоғамның басты міндеттерін жүзеге асыратын басты тұлға – ұстаз. Осы жерде орыс педагогі К.Д.Ушинскийдің «Мұғалім - өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, ізденуді тоқтатқанмен оның мұғалімдігі де жойылады» - деген сөзі ойға оралады. Сондықтан, тарих пәнінен сабақ беретін ұстаздардың сапалық құрамын анықтау басты қажеттілік.

Білім беру ұйымдарының ағымдағы және келешектегі міндеттерін анықтау үшін, сонымен қатар кадрлармен қамтамасыз ету дәрежесін білу мақсатында білім беру ұйымдарының кадрлық әлеуеті талдану керек. 2014 жылғы Ұлттық баяндамада, 2013 жылы білім беру жүйесін кадрлармен қамтамасыз етудің оңтайлы динамикасы көрсетілген. Жалпы білім беретін мектептердегі мұғалімдер саны 2011 жылдың көрсеткішінен 8527-ге жоғары 294 897 адамды құраған (22 - сурет).

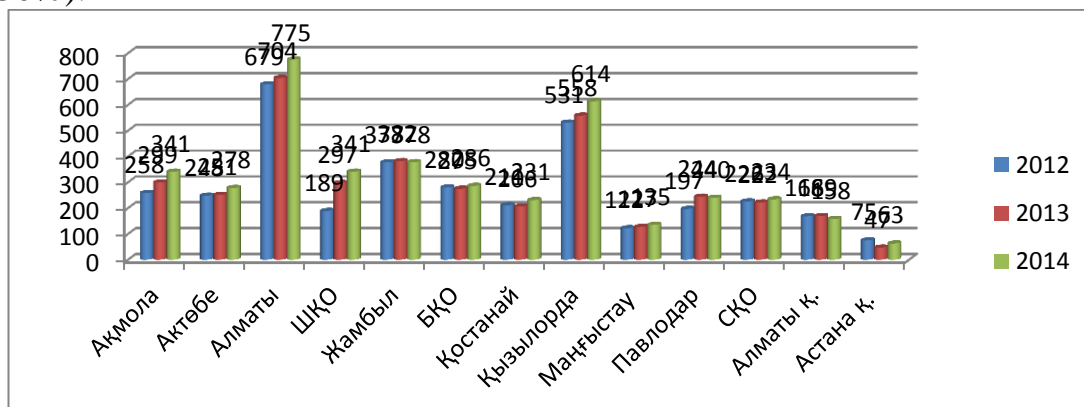
22-сурет – Жалпы білім беру мектептеріндегі мұғалімдер саны

2011-2012 оқу жылында республиканың төменде берілген өңірлері бойынша тарих пәні мұғалімдерінің (12436 мұғалім) құрамы мен сапасы анықталды. Сонын ішінде 23-25-суреттерден көрсетілгендей жоғары санатты 2130 (17,1%), бірінші санатты 3636 (29,2%), екінші санатты 3534 (28,4%), санаты жоқ 3083 (24,7%), зейнеткерлік жастағылар 516 (4,14%), мамандығы сәйкес келмейтіндер 32 (0,25%), вакансия 20 (0,16%).

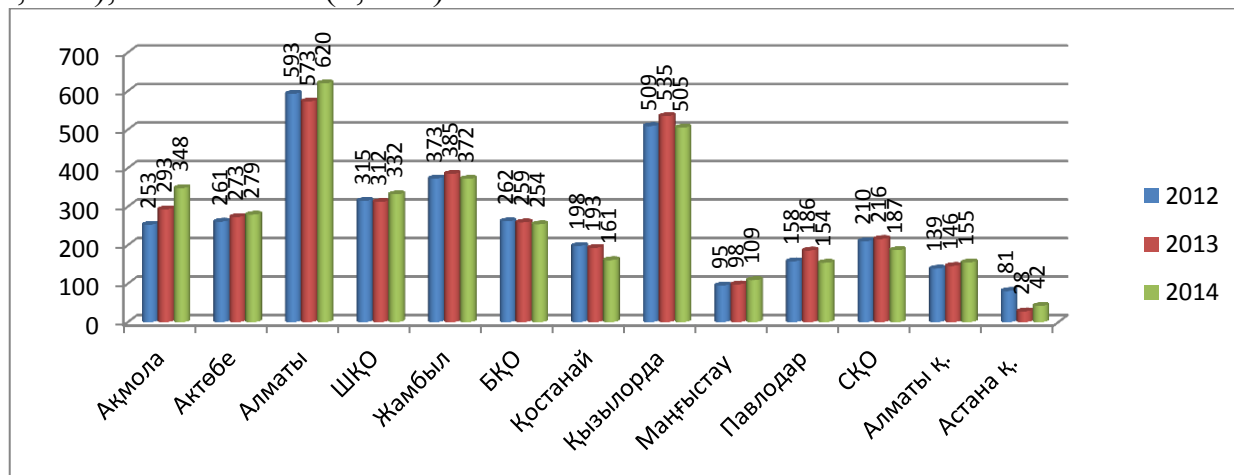
23 - сурет – Жоғары санатты педагогикалық кадрлар үлесі

2012-2013 оқу жылында төменде берілген өңірлер бойынша 12172 мұғалім болған. Сонын ішінде жоғары санатты 2116 (17,3%), бірінші санатты 3828 (31,4%), екінші санатты 3525 (28,9%), санаты жоқ 2696 (22,1%), зейнеткерлік жастағылар 557 (4,5%), мамандығы сәйкес келмейтіндер 44 (0,36%), вакансия 37 (0,30%).

24- сурет – Бірінші санатты педагогикалық кадрлар үлесі

2013-2014 оқу жылында төменде берілген өңірлер бойынша 11675 мұғалім болған. Сонын ішінде жоғары санатты 2120 (18,15%), бірінші санатты 4227 (36,20%), екінші санатты 3560 (30,49%), санаты жоқ 2370 (20,29%), зейнеткерлік жастағылар 473 (4,05%), мамандығы сәйкес келмейтіндер 33 (0,28%), вакансия 28 (0,23%).

25 - сурет – Екінші санатты педагогикалық кадрлар үлесі

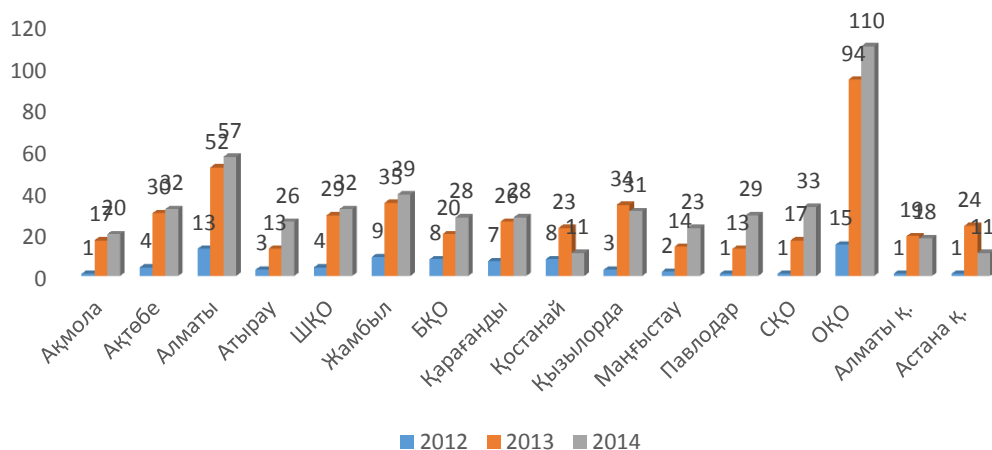
2011 – 2012 оқу жылымен салыстырғанда 2013-2014 оқу жылында жоғары санат 1,05%-ға, бірінші санат 7%-ға, екінші санат 0,5%-ға ғана көтерілсе, санатсыздық 4,41%-ға төмендегенін көреміз. Жоғарыда келтірілген өңірлер бойынша соңғы 3 жылдағы ең көп жоғары санатты Алматы қаласы 36,7% мен Алматы 16,7% және Жамбыл 22,6% облыстары иеленді. Ең төменгі пайызды 4,5% Қызылорда облысы тұр. Ал санаты жоқ мұғалімдердің басым бөлігін Шығыс Қазақстан облысы 32,2%, Алматы облысы 21,6%, Жамбыл облысы 20,4% облысы еншілеп отыр [20].

Мұғалімдердің жас құрылымының сараптамасы көрсеткендей, кадрлардың табиғи қартаюы қатары аясы жас мамандармен толығып отыр. Сонымен қатар орта білім беру жүйесінде әлі де педагогикалық кадрлар жетіспеушілігі өзекті болып табылады. Кадрлық тапшылық сол саладағы оқу-тәрбие жүктемесін ұлғайтындығы белгілі. Шамадан тыс оқу жүктемесінің артуы тікелей білім сапасының төмендеуіне әкеледі.

4.2 Тарих пәні мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстардан өтуі туралы мәлімет

2011-2012 және 2013-2014 оқу жылдары аралығында «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы және «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасында пән мұғалімдеріне арналған біліктілікті арттыру курстары өткізілді. Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы 3 (базалық) және 2 (негізгі) деңгейлік бағдарламалар бойынша біліктілікті арттыру курстары 2012 жылдан бастап өткізіліп келеді.

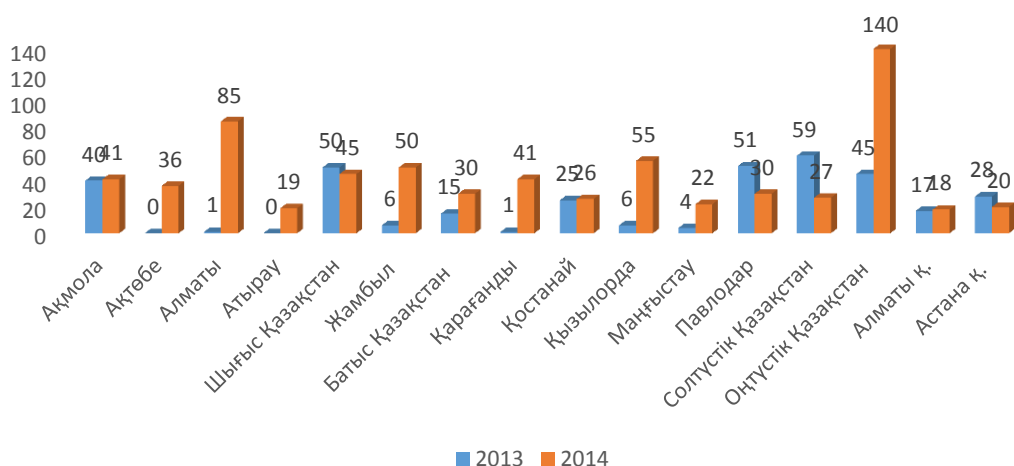
Осы жылдар аралығында республиканың деңгейлік курстардан өткен тарих пәні мұғалімдері 2012 жылы 81, 2013 жылы – 460, 2014 жылы – 528 мұғалімді құрады. Төмендегі 23 – суретте деңгейлік курстардан өткен тарих пәні мұғалімдерінің саны ұсынылған.

23 сурет – 2012-2014 жылдары «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы базасында біліктілікті арттыру курстарынан өткен тарих пәні мұғалімдері туралы ақпарат

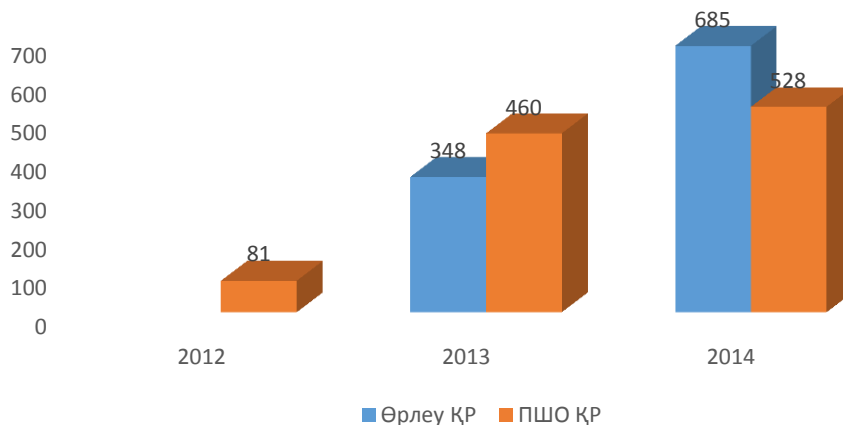
Республика бойынша 2012-2014 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы базасында біліктілікті арттыру курстарынан: 2012 жылы 81; 2013 жылы 460; 2014 жылы 528 тарих пәні мұғалімдері өткен екен.

2013 және 2014 жылдар республиканың «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы базасынан курстардан өткен тарих пәні мұғалімдері 2013 жылы – 348, 2014 жылы – 685 мұғалімді құрады[21]. Төмендегі 26 – суретте біліктілікті арттыру курстарынан өткен тарих пәні мұғалімдерінің саны ұсынылған.

26 сурет – 2013-2014 жылдары «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасында біліктілікті арттыру курстарынан өткен тарих пәні мұғалімдері туралы ақпарат

2012-2014 жылдар аралығында жалпы республика бойынша «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы базасында деңгейлік курстардан 1069 тарих пәні мұғалімдері, «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасында біліктілікті арттыру курстарынан 1033 тарих пәні мұғалімдері өткен (27 – сурет).

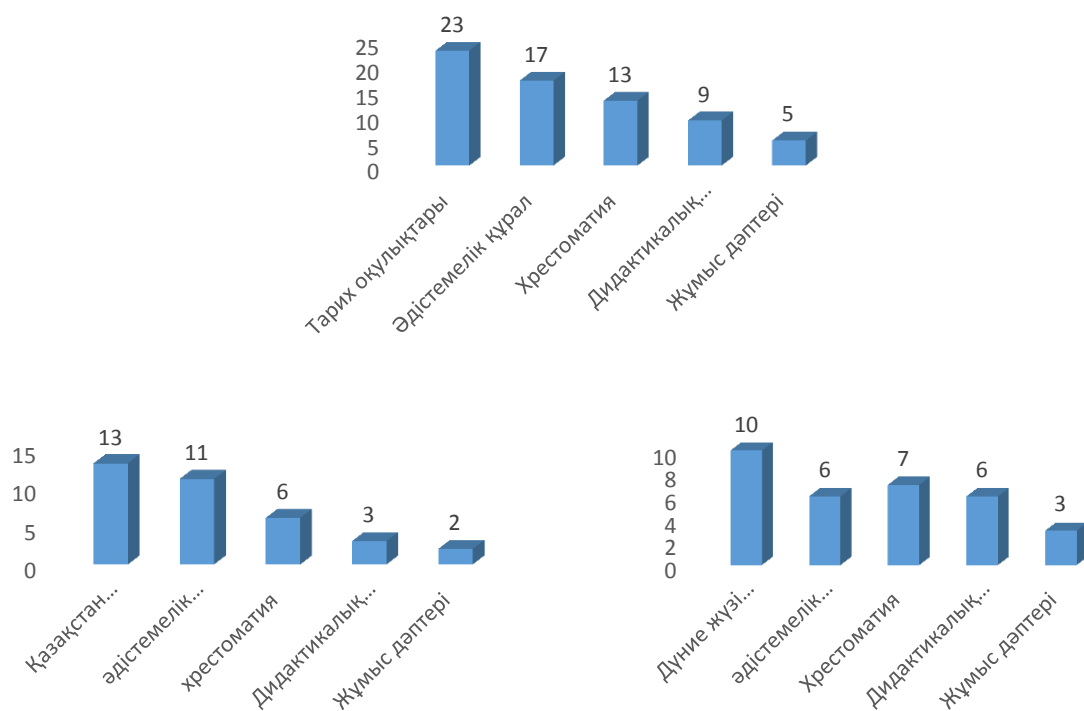

27 – сурет. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы мен «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасында біліктілікті арттыру курстарынан өткен мұғалімдер

4.3 Тарихи білім беруді қамтамасыз ету

Оқулықтар мен оның құрауыштар (оқу карталары, түрлі кестелер мен сызбалар, көрнекі құралдар, хрестоматия, оқу кітабы, сөздік және т.б.) сабақта қолдану жағдайында оқушылардың өткен тарихи кезең туралы көру арқылы алынған нақты бейнесі қалыптасатындығын есте ұстау керек [22]. Олар тарихи фактілерді нақтыландырып, оқушылардың өткен кезең туралы білімін жаңғыртады, тарихи құбылыстардың мәнін ашып, негізгі тарихи ұғымдар мен заңдылықтарды қалыптастыруды қамтамасыз етеді. Тарих сабақтарын мектептерде арнайы кабинеттерде оқыту әлі де мүмкін болмай отыр. Оған басты себеп тарих кабинеттерінің жеткілікті дәрежеде жабдықталмауы. Ал, *мектептегі тарих кабинеті* - оқушылармен жұмыс жүргізетін база ғана емес, сонымен бірге ол мұғалімнің әдістемелік жұмыстарының да көрсеткіші. Оқу-әдістемелік, көрнекілік және техникалық оқыту құралдарының жеткілікті қоры жинақталған кабинет жағдайында мұғалім қызметінің шығармашылық сипаты да арта түсетіні анық. Қазіргі кезде тарих пәнін оқытуда міндетті түрде игерілуі тиіс білімнің көлемі арта түсуде. Сондықтан мұғалім оқулықтан тыс бейнефильмдер, ұнтаспа, тақырыптық карталар, хронологиялық кестелер, фотолар мен суреттер т.б. оқу-әдістемелік кешендер және құралдарын қолдануы тиіс. Бірақ та мектептерде оқу-әдістемелік кешендермен жабдықтау мәселелері әлі де өзекті болып отыр. Жалпы білім беру мектептерінде 5-11 сыныптарда 23 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» оқулығы пайдалануда. 17 әдістемелік құрал, 13 хрестоматия, 9 дидактикалық материал, 5

жұмыс дәптері қолданыста жүр (28-сурет). Бұл оқулықтар мен оның құрауыштары сынақтан сәтті өтіп, мектептерге жолдама алды.

28 сурет – Оқулықтар мен оқу –әдістемелік кешендер

Жалпы орта білім беру ұйымдарының оқу әдебиеттерімен қамтылуы. Мектеп кітапханасының қоры білім беру ұйымдарының білім алушыларының контингентіне сәйкес құрастырылады. Еліміз бойынша оқулықтармен қамтылған жалпы оқушылар саны 98%. құрайды. ҚР БҒМ мәліметтері бойынша, білім беру ұйымдарының, олардың республика бойынша жалпы санына шаққанда, 88,9% да кітапханалар жұмыс істейді. Кітапхана, қажетті ақпараттың көзі ретінде, оқушылардың оқу сауаттылығын дамытуға ықпал ететін факторлардың бірі болып табылады. Осыған орай, «білім қоймасын» баспа түрінде, электрондық оқу құралдары түрінде де қажетті ресурстармен лайықты түрде қамтамасыз етуге ерекше көңіл бөлу қажет.

Қорытынды және ұсыныстар

Бүгінгі таңда республика бойынша 15360 тарих пәні мұғалімдері бар, сонын 54%-ы жоғары және I санатты ұстаздар болса, 14%-ы яғни, 2102-сі біліктілікті арттыру және деңгейлік курстардан өткен ұстаздар болып табылады. Бұл дегенін ұстаздардың біліктілікті арттыру немесе деңгейлік курстарынан өтуін әлі де толыққанды қамтыла алмай отырғаны. Оқушылардың оқу үлгерімі мен білім сапасына ұстаздар біліктілігінің үлкен рөл ойнайтынын ескерсек, осы салаға көп көңіл бөлу керек екенін көрсетіп отыр. Сараптамалық талдау нәтижелері көрсеткендей, республика бойынша жалпы білім беру мектептеріндегі тарих пәні мұғалімдерін қамтамасыз ету жағдайы тұтастай алғанда жаман емес: мамандар жетіспеушілігі салыстырмалы түрде көп емес. Тек республикадағы педагог мамандардың біліктілігін арттыру жұмыстарын күшейту қажет.

Қорытынды

Бүгінгідей алмағайып заманда жас ұрпақтың бойында жоғары отансүйгіштік сананы қалыптастыру, ұлттық тарихи танымдық өрісін кеңейту, ұлттық сана-сезімінің оянуына, намысын сақтап, патриоттық рухының қалыптасуына үлкен ықпал етіп, жастардың білім мен біліктіліктігін шындап тәрбиелеуде мектепте тарих пәнін оқып-үйренудің маңызы зор. Ежелгі грек ойшылы Платонның «Тарихын білмеген ұлттың болашағы бұлыңғыр» деген сөзі қай кезеңде де өз маңызын жойған емес. Сондықтан да бүгінгі таңда Қазақстандағы тарих пәні мұғалімдерінен үлкен жауапкершілікті талап етіп отыр. «Ұлттың рухын оятатын бірінші тіл болса, екінші тарих» - деп М. Шоқай айтқандай тарих пәні сабақтары балаға жай ақпарат, белгілі бір білім беріп қана қоймай, оны дамыту, оларды өздігінен жауап іздеуге бейімдеу, өмір тәжірибелеріне сүйену, елінің мүддесін өзінің мүддесінен жоғары қою тағы басқа көптеген қасиеттерге тәрбиелеуде жас қазақстандықтарға білім беру ісінің инновациялық дамуына ерекше орын бергеніміз жөн.

Егеменді еліміздің білім беру жүйесінде әлемдік деңгейге жету үшін жасалынып жатқан талпыныстар оқытудың әртүрлі әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, терең білімді, ізденімпаз, барлық іс-әрекеттерінде шығармашылық бағыт ұстанатын, сол тұрғыда өз болмысын таныта алатын жеке тұлға тәрбиелеу ісіне ерекше мән берілуде. Демек, мектептегі оқыту үрдісі оқушының танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық әрекеттерін дамытуына жол ашуы қажет.

Осы мақсатта жалпы білім беретін мектептердегі білім беру жағдайы, дайындық деңгейінің жайы, оқу – әдістемелік қамтамасыз етілуі туралы жасалынған сараптамалық жинақ қажетті тиімді шешімдерді қабылдауға және тарих пәні бойынша білім сапасының артуы мен бәсекеге қабілеттілік деңгейінің өсуіне көмектеседі.

Осылайша нақты деректермен берілген сандық және сапалық көрсеткіштер сараптамасы Қазақстандағы тарихи білім берудің жағдайын былай көрсетіп отыр:

- Оқу процестерінде қолданылатын оқу-әдістемелік кешендердің сапасы қанағаттанарлық;

- 2013 жылғы оқу бағдарламасы сараптама барысында келтірілген аздаған өзгертулерге қарамастан оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай орта білім беру деңгейлерінің сабақтастығын қамтамасыз етуге бағытталған;

- Соңғы қайта басылып шыққан оқулықтар мектеп мұғалімдері тарапынан ерекше ескерту тудырмайды;

- дегенмен, сараптама барысында 7 – 8 сыныптарға арналған «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» оқулықтарының мазмұнында (хронологиялық, терминологиялық, тақырыптық карталар, тарихи тұлғаларға, мазмұнын ұғынудағы қиындықтарға қатысты) кемшіліктері байқалады; ұстаздар тарапынан жасалынған ескертулер, ұсынымдар мен ұсыныстар принципті түрде емес;

- зерттеу нәтижелерінде мәтіндердің тілдік нормаға, ғылыми түсініктер, терминдер, тіл мен стильдің оқушылардың дайындық деңгейі мен жас ерекшелігіне сәйкестігі нақтыланды;

- сараптама соңғы 3 жылдық пән олимпиадасында «Қазақстан тарихы» пәнінен 49,3%-дан 48,8%-ға төмендесе, «Дүние жүзі тарихы» пәнінен 38,9%-дан 67,1%-ға өскенін, ғылымы жарыстар бойынша «Қазақстан тарихы» пәнінен 54,1%-дан 47,7%-ға, Дүние жүзі тарихы пәнінен 53,3%-дан 24,4%-ға төмендегенін айқындады;

- «Қазақстан тарихы» пәні бойынша 3 жылдық ҰБТ көрсеткіштерін қарайтын болсақ, орташа балл өсуінің жағымды динамикасы байқалады, республика бойынша 2012 жылы – 14,15 балл, 2014 жылы – 16,55 балды құрап отыр. ҰБТ қорытындысы 2,4 балға жоғарылаған.

- «Дүние жүзі тарихы» пәні бойынша 3 жылдық ҰБТ көрсеткіштерін қарайтын болсақ, орташа балл төмендеген жағымсыз динамикасы байқалады, республика бойынша 2012 жылы – 15 балл, 2014 жылы – 13,4 балды құраса, ҰБТ қорытындысы 1,6 балға төмендеген.

- Республика көлемінде 2012 жылы Қазақстан тарихы пәнінен ОЖСБ бойынша 9 – сыныптың қазақ тілінде оқытылатын мектептері орташа 11,75 балл, қазақ тілді емес мектептерде 11,25 балл, жалпы орташа 11,55 балды құраса, 2014 жылы Дүние жүзі тарихы пәнінен ОЖСБ бойынша 9 – сыныптың қазақ тілінде оқытылатын мектептері орташа 8,89 балл, қазақ тілді емес мектептерде 10,08 балл, жалпы орташа 9,36 балды құрады.

Ұсыныстар:

– Білім беруді дамытудың заманауи жағдайында тарих пәні мұғалімдерінің рөлі айқындау;

– Тарих пәніне деген қажеттіліктерін, ынтасын тудыру үшін Ұлттық бірыңғай тестілеу формасын жетілдіру;

– Тарих пәнін оқыту үдерістерінде АКТ қолдану, бағдарламалық және оқу-әдістемелік қамтамасыздандыруды жақсарту;

– Оқушылардың білім сапасын бақылау жүйесін, пән олимпиадалары мен ғылыми жарыстарды өткізу формасын жетілдіру;

– Мектеп оқулықтарына бүгінгі қоғаммен байланыстыра берілетін сұрақтар мен тапсырмалардың санын көбейту;

– Инновациялық технологиялар аясында дарынды балалармен жұмыс жүйесін жетілдіру.

Талдамалы материалдары саралау барысында Қазақстандағы тарих пәнін оқыту барысы қанағаттанарлық деңгейде деген қорытындыға келеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы 2012 жылғы 14 желтоқсан. – Астана, 2012. – 54 б.

2 ҚР «Білім туралы» Заңы 2007 жылғы 27 шілдедегі N 319

3 Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар. – Астана, 2014. - www.akorda.kz

4 ҚР Президенті Н. Назарбаевтың «Нұрлы жол - болашаққа бастар жол» атты Қазақстан халқына Жолдауы 2014 жылғы 11 қараша. – Астана, 2014

5 «Қазақстан Республикасында тарихи сана қалыптасуының тұжырымдамасы» ҚР Президенті жанындағы Мемлекеттік саясат жөніндегі Ұлттық кеңесте 1995 жылғы № бекітілген

6 Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы 2012 жылғы 14 желтоқсан. – Астана, 2012. – 54 б.

7 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы № 1118 Жарлығы. Астана, 2010. – 52 б.

8 Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарлары // Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 25 шілдедегі № 296 бұйрығы «ҚР Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы»

9 2012-2016 жылдарға оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша Ұлттық іс-қозғалыс жоспары 2012 жылдың 25 маусымдағы №832 ҚР Үкіметінің Қаулысы. Астана, 2012. – 19 б.

10 Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы No 1080 Қаулысымен бекітілген «Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға білім беру стандарты». – 16 б.

11 Білім беру ұйымдарында пайдалануға рұқсат етілген оқулықтардың, оқу-әдістемелік кешендердің, оқу құралдарының және басқа да қосымша әдебиеттердің, оның ішінде электрондық жеткізгіштердегі тізбесі // Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2014 жылғы 10 желтоқсандағы № 515 бұйрығы.

12 Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 03 сәуірдегі № 115 Бұйрығымен бекітілген «Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, таңдау курстарының және факультативтердің үлгілік оқу бағдарламалары». 2013. 172 б.

13 Қазақстан Республикасы білім беру жүйесінің жағдайы мен дамуы туралы ұлттық баяндама, 2014 жыл. А.Құлтуманова, Г.Ноғайбаева,

Г.Кусиденова, Б.Қабатова, Р.Бекіш, Д.Қаражанова, А. Алина, Қ.Оспанова, М.Құлназарова, Э. Ибраимова – Астана: ҰБСБО, 2014 - 292 б.

14 Анализ результатов единого национального тестирования (ЕНТ-2014). Аналитический сборник. Г. Кусиденова, А. Алина - Астана: НЦОСО, 2014. 70 стр.

15 Анализ результатов единого национального тестирования (ЕНТ-2014). Аналитический сборник. Г. Кусиденова, А. Алина - Астана: НЦОСО, 2014. 70 стр.

16 Анализ результатов внешней оценки учебных достижений учащихся 9 классов (ВОУД-2012): Аналитический сборник //Култуманова А.Ж., Ногайбаева Г.А. – Астана: НЦОСО, 2012. –85с.

17 Анализ результатов внешней оценки учебных достижений учащихся 9 классов (ВОУД-2014): Аналитический сборник //Култуманова А.Ж., Ногайбаева Г.А. – Астана: НЦОСО, 2014. – 78с.

18 Қ.М. Жүкеш «Демократия негіздері» таңдап оқытылатын курс бағдарламасы // Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал №4 2007. – 88 бет

19 Т. Хазретәлі «Мектепте тарихты оқыту әдістемесі» Алматы «Мектеп» 2014. - 156 бет

20 Қазақстан Республикасы білім беру жүйесінің статистикасы ұлттық жинақ. – ҰБСБО: Астана, 2014 - 224 бет.

21 Қазақстан Республикасы білім беру жүйесінің статистикасы ұлттық жинақ. – ҰБСБО: Астана, 2014 - 224 бет.

22 Б. Сәрсекеев «Қазақстан тарихы: жалпы білім беретін мектептің мұғалімдеріне арналған оқыту әдістемесі» Өскемен, 2008. – 80 бет

Мазмұны

Кіріспе.....	3
1 Жалпы білім беретін мектептердегі Қазақстан тарихы мен дүние жүзі тарихын оқыту бойынша оқу материалдарына талдау	5
1.1 Мектептің «Тарих» курсы бойынша үлгілік оқу жоспарлары	5
1.2 Типтік оқу бағдарламасы	7
1.3 Мектептің «Тарих» курсы бойынша оқулықтары	10
2 Оқушылардың «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндері бойынша дайындық деңгейі	19
2.1 Оқушылардың оқу үлгерімін мониторингтік зерттеу нәтижелері	19
2.2 Қазақстан тарихы пәнінен олимпиадалар мен ғылыми жарыстары	27
2.3 Дүние жүзі тарихы пәнінен олимпиадалар мен ғылыми жарыстар	30
2.4 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерінен Ұлттық бірыңғай тестілеу нәтижелері	34
2.5 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерінен оқу жетістіктерін сырттай бағалау нәтижелері	40
3 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерін оқу әдістемесі мен тәжірибесі.....	45
3.1 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерін оқытуды жетілдіру бойынша әзірленген әдістемелік құралдар	46
3.2 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндерін оқытуды жетілдіру бойынша іс-тәжірибе	45
4 Жалпы білім беретін мектептердегі «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндері бойынша білім берудің жағдайы.....	47
4.1 «Қазақстан тарихы» мен «Дүние жүзі тарихы» пәндері мұғалімдерінің сапасы туралы мәлімет	50
4.2 Тарих пәні мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстардан өтуі туралы мәлімет	50
4.3 Тарихи білім беруді қамтамасыз ету	53
Қорытынды.....	57
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	59

Введение

С наступлением эпохи глобализации системы образования большинства развитых стран мира находятся в состоянии непрерывной модернизации и реформирования.

Главной целью образовательных реформ в Казахстане является адаптация системы образования к новой социально-экономической среде. Президентом Республики Казахстан Н.А.Назарбаевым поставлена задача о вхождении нашей страны в число тридцати наиболее конкурентоспособных стран мира. При этом совершенствование системы образования играет важную роль в достижении этой цели[1].

Казахстанская образовательная система должна быть направлена на подготовку творческой, инициативной, конкурентоспособной, мобильной личности, готовой жить и работать в условиях динамично изменяющегося мира, учиться в течение всей жизни. Историческое образование в Казахстане должно быть нацелено на развитие образованной, культурной, функционально грамотной личности, на совершенствование умений находить, сравнивать, анализировать, обобщать необходимую информацию, рассуждать на актуальные темы, доказывать собственную позицию, принимать решения в различных учебных и жизненных ситуациях.

Лидер Нации Н. Назарбаев в Послании народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» отметил: «чтобы стать развитым конкурентоспособным государством, мы должны стать высокообразованной нацией. В современном мире простой поголовной грамотности уже явно недостаточно. Необходимо уделять большое внимание функциональной грамотности наших детей, в целом всего подрастающего поколения. Это важно, чтобы наши дети были адаптированы к современной жизни» [2].

В современном быстроменяющемся мире функциональная грамотность становится одним из базовых факторов, способствующих активному участию людей в социальной, культурной, политической и экономической деятельности, а также обучению на протяжении всей жизни.

Одним из механизмов развития функциональной грамотности, согласно Национального плана действий на 2012-2016 годы, является обеспечение модернизации содержания образования: стандартов, учебных планов и программ. Он включает и комплекс мероприятий по содержательному и учебно-методическому обеспечению процесса развития функциональной грамотности обучающихся на уровне общего среднего образования.

Цель разработки аналитического сборника: изучить состояние образовательного процесса по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах, учебных достижений учащихся школ Казахстана, определить качество образовательных результатов по истории и проанализировать учебные материалы.

Основная цель учебной дисциплины «История Казахстана» – дать объективные исторические знания об основных этапах истории Казахстана с древнейшей эпохи до наших дней, о непрерывности и преемственности этногенеза, становления и развития государственности казахского народа.

Задачи обучения:

- сформировать знания об истории развития человеческого общества в Казахстане как составной части мирового исторического процесса;

- развивать у учащихся умение использовать в жизни полученные знания, самостоятельно обобщать, анализировать, устанавливать причинно-следственные связи, формировать личностное отношение к тому или иному историческому явлению;

- сформировать у учащихся навыки творческого применения исторических знаний, умения работать с историческими источниками, осмысливать исторические события и явления на основе сравнительного анализа;

- сформировать гражданскую позицию молодого поколения, ответственного перед своей Отчиной и народом;

- воспитывать чувство патриотизма, активную гражданскую позицию, уважение к истории и культуре казахского народа, а также других народов, проживающих в Казахстане;

- способствовать процессу социализации личности на основе казахстанского менталитета.

В рамках комплексного исследования, проводимого Министерством образования и науки РК, Национальной академией образования им. И.Алтынсарина было изучено состояние образовательного процесса по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах.

Академией были проанализированы учебные материалы по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история»; был проведен выборочный мониторинг, направленный на определение качества образовательных результатов по истории.

Мониторинговые исследования проводилась в областях (Акмолинская, Алматинская, Восточно-Казахстанская, Западно-Казахстанская, Кызылординская, Костанайская область, Мангыстауская, Жамбылская, Павлодарская, Северо-Казахстанская область) г.Астане и г.Алматы.

Следует отметить, что в проведенном исследовании использованы концептуальные подходы к оценке уровня достижений учащихся, отраженные в технической спецификации по обновлению методологического обеспечения среднего образования, разработанной в рамках реализации Плана мероприятий МОН РК на 2012-2016 годы.

В соответствии с этим мониторинг проводился в следующих направлениях:

- статистическое исследование, получение первичной статистической информации;

- систематизация данных, сводная характеристика совокупности фактов;
- проведение экспертизы учебно-методических материалов, сопровождающих учебный процесс: учебные программы, учебники;
- изучение кадрового потенциала;

Таким образом, в условиях реализации ключевых направлений Стратегии «Казахстан – 2050» - новый политический курс состоявшегося государства», Послания Президента Н.Назарбаева «Нұрлы жол» - Путь в будущее» и определения роли Елбасы в развитии национальной истории и модернизации исторического сознания казахстанского общества особое место занимает историческое образование. При этом обновление содержания истории Казахстана предусматривается с позиции переосмысления истории своего народа, ориентированного на принцип культуросообразности.

1 Анализ учебных материалов по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах

Развитие Казахстана с момента приобретения независимости характеризуется как поступательный многоступенчатый процесс экономического прорыва, результатом которого явилось признание нашего государства мировым сообществом. Достигнутые успехи в реализации Стратегии 2030 стимулируют дальнейшую модернизацию образования: укрепление материально-технической, учебно-методической базы, обновление содержания и методов обучения.

В отношении реформы школьного образования в статье «Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда» Глава государства отметил: «...Такая важная составляющая учебно-воспитательного процесса, как исторические знания, абсолютно не настроена на решение задач становления личности, гражданина и патриота. Реальность такова, что учащиеся считают предмет истории Казахстана «скучным», «не интересным», «запутанным».

В связи с чем Министерству образования и науки РК было поручено:

- начиная с 2013-2014 учебного года предусмотреть расширение использования интерактивных форм обучения в учебном процессе общеобразовательных школ и внедрение специальных учебных программ онлайн-обучения;

- провести анализ учебных планов, учебников и учебных пособий по истории Казахстана, осуществить меры по изменению содержания и формата преподавания истории Казахстана в учебных заведениях»[3].

Новое содержание общественно-гуманитарного образования вызвано необходимостью исключения из программ устаревших учебных материалов и тем, внедрения новых материалов, отражающих социально-экономическую модернизацию казахстанского общества.

Развитие функциональной грамотности обучающихся является ключевым ориентиром для совершенствования качества образования Республики Казахстан и определяется как одна из приоритетных целей образования[4].

Развитие функциональной грамотности современных школьников с помощью предмета «История Казахстана» и «Всемирная история» требует введения в учебные программы практико-ориентированного компонента с увеличением доли практических, проектно-исследовательских работ и экспериментальных заданий. Путем предоставления обучающимся расширенных возможностей развития практических и исследовательских навыков в процессе обучения необходимо формировать системное мышление, усилить инновационный и опережающий характер образования, направленность его на саморазвитие и самореализацию учащихся.

В настоящее время ученики старших классов обучаются по двум направлениям: общественно-гуманитарному (далее – ОГН) и естественно-математическому (далее – ЕМН). Основными ресурсными обеспечениями

среднего образования являются: Государственный общеобязательный стандарт образования (далее - ГОСО), типовой учебный план (далее - ТУП), учебная программа, учебник и учебно-методический комплекс (далее – УМК).

В связи с внесением изменений и дополнений в Закон РК «Об образовании» от 24 октября 2011 года в 2012 году утверждены Государственные общеобязательные стандарты всех уровней образования, в том числе для среднего образования (Постановление Правительства Республики Казахстан от 23.08.2012 года №1080 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования»).

Данный ГОСО среднего образования (начального, основного среднего, общего среднего образования) является переходным, поскольку ориентирован на потребности экономического развития страны, формирование практикоориентированных навыков у учащихся, развитие их функциональной грамотности. В связи с этим результаты образования представлены в трех аспектах: личностном, системно-деятельностном и предметном [5].

Следующим элементом научно-методического обеспечения образования является *типовой учебный план*.

На сегодняшний день образовательный процесс в общеобразовательных школах РК осуществляется на основе типовых учебных планов начального, основного среднего, общего среднего образования, утвержденных Министром образования и науки РК от 8 ноября 2012 года №500.

Сравнительный анализ ТУП 2010 и 2012 годов на уровне основного и общего среднего образования по предмету «История Казахстана» показал, что в 2010 г. учебная нагрузка в 5 классе составила 2 часа в неделю, в 6 классе – 1 час в неделю, в 7-8-9 классах – 1,5 часа в неделю, в 10 классе ОГН -1 час в неделю и 2 часа в 11 классе ОГН; в 10-11 классах ЕМН на «Историю Казахстана» отводится 1 час в неделю.

В ТУП 2012 г. По предмету «История Казахстана» в 5 классе была сокращена учебная нагрузка на 1 час, в 6 -7 -8- 9 классах увеличена на 2 часа в неделю, в 10-11 классах ОГН и ЕМН – 2 часа в неделю, что обусловлено необходимостью развития исторического мышления школьников, формирования казахстанского патриотизма, осознания роли места истории казахского народа в мировом историческом процессе[6].

Сравнительный анализ ТУП 2010 и 2012 годов на уровне основного и общего среднего образования по предмету «Всемирная история» показал, что в 2010г. учебная нагрузка в 6 классе составляет 1 час в неделю, в 7-8-9 классах – 1,5 часа в неделю, в 10 -11 классах ЕМН – 1 час в неделю, в 10-11 классах ОГН – 1 час в неделю. В ТУП 2012 г. в 6-7-8-9 классах на изучение предмета «Всемирная история» отводится 1 час в неделю, в 10-11 классах ЕМН – 1 час в неделю, в 10-11 классах ОГН – 2 часа в неделю. Данные отражены в таблицах № 1, № 2, № 3.

Таблица 1 – Сравнительная таблица типовых учебных планов основного среднего образования

Предметы	ТУП 2010г.					Предметы	ТУП 2012г.				
	Кол-во часов в неделю по классам						Кол-во часов в неделю по классам				
	5	6	7	8	9		5	6	7	8	9
Образовательная область «Человек и общество»											
История Казахстана	2	1	1,5	1,5	1,5	История Казахстана	1	2	2	2	2
Всемирная история	6	1,5	1,5	1,5	1,5	Всемирная история	-	1	1	1	1

Одной из особенностей программы 2012 года является увеличение часов на изучение истории древнего, средневекового, нового и новейшего Казахстана.

Таблица 2 – Сравнительная таблица типовых учебных планов общего среднего образования общественно-гуманитарного направления

Предметы	ТУП 2010г.		Предметы	ТУП 2012г.	
	Кол-во часов в неделю по классам			Кол-во часов в неделю по классам	
	10	11		10	11
Образовательная область «Человек и общество»					
История Казахстана	1	2		2	2
Всемирная история	1	1		2	2

Таблица 3 – Сравнительная таблица типовых учебных планов общего среднего образования естественно-математического направления

Предметы	ТУП 2010г.		Предметы	ТУП 2012г.	
	Кол-во часов в неделю по классам			Кол-во часов в неделю по классам	
	10	11		10	11
Образовательная область «Человек и общество»					
История Казахстана	1	1	История Казахстана	2	2
Всемирная история	1	1	Всемирная история	1	1

Учебный процесс в общеобразовательных школах республики реализуется по *учебным программам* (утвержденных приказом Министра образования и науки РК от 3 апреля 2013 года №115), разработанным в целях реализации Национального плана действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы [7].

В них систематизировано содержание предметов путем усиления межпредметной интеграции и перераспределения учебных материалов по уровням образования. Вместо устаревших учебных тем включены новые материалы, отражающие современную социально-экономическую модернизацию казахстанского общества, расширен казахстанский компонент, усилен воспитательный потенциал, увеличено количество практических, проектно-исследовательских работ и экспериментальных заданий.

По поручению МОН РК в соответствии ГОСО РК 1.4002–2012 учебные программы для общеобразовательной школы в рамках обновления содержания образования были внесены изменения и дополнения, были доработаны типовые учебные программы 2010 года, утвержденные приказом МОН РК от 9.07.2010 г. №367. *Нормативное обеспечение учебного процесса:*

1) Государственный общеобязательный стандарт среднего образования (начального, основного среднего, общего среднего образования) (ГОСО РК 1.4.002-2012), утвержденный постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080;

2) Типовой учебный план, утвержденный приказом МОН РК от 8 ноября 2012 года № 500 (с изменениями, внесенными приказом МОН РК от 25 июля 2013 года № 296);

3) Учебные программы, утвержденные приказом МОН РК от 3 апреля 2013 года №115.

Количество часов, отводимых на изучение предметов история Казахстана, Всемирная история определяется типовыми учебными планами начального образования, основного среднего образования, общего среднего образования общественно-гуманитарного направления, общего среднего образования естественно-математического направления для школ с русским, казахским, уйгурским, узбекским, таджикским языками обучения.

В соответствии с поручением Администрации Президента Республики Казахстан в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 30 декабря 2014 года № 554 «О совершенствовании Типовых учебных программ по дисциплине «История Казахстана», учебников и учебно-методических материалов» [8] были внесены изменения и дополнения:

- в содержание учебных программ и учебников по предметам «История Казахстана» для 5-11 классов уровня основного и общего среднего образования был внесен текст выступления Главы государства 15 декабря 2014 года «Слово о независимости»;

- в содержание учебников по предмету «История Казахстана», в рамках существующих тем учебных программ для 5 и 11 классов внесены

материалы, посвященные 550–летию образования Казахского ханства; 70-летию Победы в Великой Отечественной войне: «Эхо войны в воспоминаниях Бауыржана Момышұлы»; 20 – летию Конституции Республики Казахстан: «Конституция – гарант стабильного будущего»; 20-летию – Ассамблеи народа Казахстана: «Единство нации и преемственность поколений».

Министерством образования и науки Республики Казахстан утвержден План мероприятий на 2014-2015 гг., направленный на решение актуальных проблем в сфере образования, науки и молодежной политики. Согласно пункта 23 запланировано обсуждение учебных программ по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история».

Национальной академией образования им.Ы.Алтынсарина с 14 по 16 января 2015 года был проведен семинар-совещание с авторами учебных программ, утвержденных приказом Министра образования и науки РК от 3 апреля 2013 года № 115 по вопросам анализа действующих учебных программ.

По предмету «История Казахстана» для 5-9 классов общеобразовательных школ анализ учебных программ показал следующее:

Цель обучения учебного предмета: на основе предлагаемой учебной программы с учетом возможностей, подготовки и уровня знаний учащихся изучить основное конкретно-историческое содержание истории Казахстана с древности по настоящее время.

Программы построены с учетом концентрического принципа и уровней обучения, возрастных особенностей учащихся, компетентного подхода. Структура программы состоит из пояснительной записки, базового содержания дисциплины, требований к уровню подготовки учащихся и характеристики предметно-личностных и системно-деятельностных результатов учащихся.

Учебная программа предмета «История Казахстана» предполагает осуществление межпредметных связей с учебными предметами: «Всемирная история», «География», «Казахская литература», «Русская литература», «Изобразительное искусство», «Музыка». Прослеживается преемственность в преподавании «Истории Казахстана» с 5 по 11 классы. В программе четко определены требования к уровню подготовки учащихся. Предметные результаты отражены в двух аспектах: должны уметь и должны знать. Вместе с тем, анализ учебных программ показал следующее.

Существенных замечаний по учебной программе «История Казахстана» для 5 классов не было, однако в связи с юбилейными датами 2015 года требуется корректировка программы. В связи с замечаниями и рекомендациями учителей-практиков учебной программе по «Истории Казахстана» для 6 классов следует провести определенную корректировку. Так, многие названия разделов не отвечают требованиям, часы по разделам распределены нерационально. В содержании учебной программы нет систематизации материала, например, по разделам: «Жизнь древнейших людей: палеолит и мезолит на территории Казахстана», «Казахстан в эпоху раннего железа»,

«Регионы Казахстана в период раннего железного века», «Древние государства на территории Казахстана», «Культурные достижения кочевников Казахстана». Идет повтор разделов «Жизнь древнейших людей: палеолит и мезолит на территории Казахстана», «Казахстан в эпоху бронзы», «Казахстан в эпоху раннего железа». В разделе «Регионы Казахстана в период раннего железного века» отсутствуют материалы по южному Казахстану и Семиречью в период раннего железа. В разделе «Культурные достижения кочевников Казахстана» материал хронологически построен не верно (руническая письменность, надписи Бильге кагана, Кюльтегина и Тоньюкука, эпос).

В учебной программе по «Истории Казахстана» для 7 классов также необходимо уточнение названий разделов и рационального распределения часов. Материал по культуре населения Казахстана в средние века разбросан по разным разделам и часто повторяется. В некоторых разделах существуют проблемы со стилистикой изложения.

Учебная программа по «Истории Казахстана» для 8 и 9 классов требует стилистической корректуры. Названия тем, разделов и расчленивание не изменились, принципиально не изменилось и содержание программы.

Анализ учебных программ по предмету «История Казахстана» в 10-11-х классах общеобразовательных школ (общественно-гуманитарное и естественно - математическое направление) показал следующее:

Целью обучения «История Казахстана» является формирование у учащихся активной гражданской позиции (личности) посредством изучения истории своей страны.

Структура каждой из программ представлена пояснительной запиской, базовым содержанием учебного предмета «История Казахстана» для 10-11-х классов с учетом направлений и требований к уровню подготовки учащихся, детальной проработкой личностных и системно-деятельностных достижений обучающихся по каждому конкретному классу.

Учебная программа конкретизирует содержание предметных тем образовательного стандарта, дает объем учебной нагрузки по предмету по разделам курса и рекомендуемую последовательность изучения тем и разделов учебного предмета с учетом межпредметных и внутрипредметных связей, логики учебного процесса, возрастных особенностей учащихся.

При составлении программы использован компетентностный подход и проблемно-тематическое планирование на основе принципа концентризма. Содержание предмета «История Казахстана» для 10 класса представлено в хронологической последовательности с древнейших времен до второй половины XIX. Базовое содержание учебного предмета 11 класса начинается с темы «Освободительная борьба казахского народа против джунгарского нашествия в XVII-XVIII веках и завершается разделами периода независимого Казахстана.

Планирование заданий дает возможность для развития самостоятельности, аналитических навыков и критического мышления обучающихся. Примерное количество часов дает педагогам возможность маневрирования при изучении

разделов и тем. Уроки повторения позволяют применять инновационные технологии и различные формы проведения занятий.

Типовая учебная программа по предмету «История Казахстана» построена по проблемно-хронологическому принципу и включает основные разделы и темы, обеспечивающие целостное и всестороннее восприятие истории Казахстана. Она состоит из образовательных модулей, последовательно освещающих историко-цивилизационные истоки казахской государственности, становления и развития суверенного Казахстана.

Особенностями учебных программ «История Казахстана» для 10-11 классов 2013 года являются:

1. Усиление практико-ориентированного образования через реализацию системно-деятельностного подхода.

2. Развитие функциональной грамотности обучающихся за счет эффективности предметных результатов, сформированности навыков творческого применения знаний.

3. Систематизация содержания предметов путем усиления межпредметной интеграции и перераспределения учебных материалов по уровням образования.

4. Расширение казахстанского компонента за счет материалов регионального характера.

5. Усиление воспитательного потенциала посредством формирования казахстанского патриотизма, правовой культуры, толерантности, нравственных принципов и т.д.

6. Исключение из программы устаревших учебных материалов и тем, включение новых материалов по отечественной истории, в том числе и на современном этапе.

7. Изменение формата преподавания истории Казахстана в школе на основании Поручения Главы государства, данного в программной статье «Социальная модернизация Казахстана: двадцать шагов к обществу всеобщего труда» и др. с использованием инновационных технологий, новых форм и методов обучения.

8. Требования к уровню подготовки обучающихся расписаны с позиции предметных (знать и уметь), личностных и системно-деятельностных результатов.

В целях реализации приказа Министра образования и науки Республики Казахстан № 554 от 30 декабря 2014 г. в раздел «Независимая Республика Казахстан: социально-политические процессы и культура» введены материалы: «Национальная политика в РК, Ассамблея народа Казахстана: Единство нации и преемственность поколений; Общенациональная идея «Мәңгілік Ел». Культура Республики Казахстан. Наука, образование, искусство, спорт и др.».

Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 26 января 2015 года №32 «О совершенствовании Типовых учебных программ по дисциплине «История Казахстана», учебников и учебно-методических материалов» были внесены изменения и дополнения по включению в содержание учебников по предмету История Казахстана материалов,

посвященных 550 –летию образования Казахского ханства;

70-летию Победы в Великой Отечественной войне: «Эхо войны в воспоминаниях Бауыржана Момышулы»; 20 –летию Конституция Республика Казахстан: «Конституция –гарант стабильного будущего»;

20-летию Ассамблеи народа Казахстана: «Единства нации и преемственность поколений».

Анализ учебной программы по предмету «Всемирная история» для 6-9 классов общеобразовательных школпоказал следующее:

Программы составлены по проблемно-хронологическому принципу, позволяющему эффективно использовать универсальные и специфичные диалектические методы познания, раскрывать причинно-следственные связи и анализировать общие закономерности развития общества.

Кроме этого широко используются проблемные и страноведческие материалы. Структура программы состоит из пояснительной записки, базового содержания дисциплины, требований к уровню подготовки учащихся и характеристики предметно - личностных и системно - деятельностных результатов учащихся.

Изучение учебной дисциплины «Всемирная история» в 6-9 классах общеобразовательной школы осуществляется в тесной связи со следующими предметами: история Казахстана, казахский, русский и иностранные языки, литература, география, математика и др.

Изучение предмета «Всемирная история» способствует формированию у учащихся исторического сознания, ценностей культурно-идеологического плюрализма, пониманию логики исторического процесса, нелинейности исторического развития. Всемирная история знакомит учащихся с основными и наиболее важными событиями, произошедшими в истории человеческого общества с древности по настоящее время, с многообразием культуры народов мира, формирует навыки научного восприятия окружающей среды, а также способствует пониманию своих исторических корней и места своей страны во всемирно-историческом процессе. Изучение предмета «Всемирная история» направлено на комплексное освоение знаний о политических, социально-экономических и культурно-духовных процессах, раскрывающих содержание развития исторических обществ.

«История древнего мира» 6 класса изучает хронологию и периодизацию истории древнего мира, общественный строй, возникновение древних государств, культурународов, образование и науку, хозяйственную жизнь древних государств.

«История средних веков» 7класса охватывает период с V века до середины XVII века. Изучается история государств согласно периодизации истории средних веков, предпосылки и формирование государств, их общественный строй, признаки и особенности феодального строя, развитие просвещения и научных знаний, культуры, географические открытия и хозяйственные достижения и т.д.

Каждая программа для 8 и 9 классов состоит из введения и четырех разделов, предусмотрено проведение четырех повторительно-обобщающих уроков.

В 8 классе изучается история стран мира в новое время, в 9 классе – история стран мира в новейшее время. Учебная дисциплина «Всемирная история» в 9 классе общеобразовательной школы является завершающей частью базового курса всемирной истории. Хронологические рамки дисциплины охватывают с 1914г. по настоящее время, когда происходил процесс постепенной трансформации индустриального и постиндустриального обществ и перехода к информационному обществу.

В программе предмета «История древнего мира» для 6 класса выделено недостаточное количество часов для обобщения пройденного материала.

Рекомендуется в программе 6 класса объединить несколько глав и освободившиеся часы использовать для обобщения пройденного материала, отдельно выделить тему «Роль гуннов в мировой истории».

Программа предмета «История средних веков» 7 класса следует корректировки. Например, понятие «Среднее средневековье» изменить на «Расцвет средневековья».

В учебниках недостаточно материала по развитию функциональной грамотности учащихся, рекомендуется включить темы «Европейское просвещение», «Становление гражданского общества», изучение которых будет способствовать бы воспитанию толерантности, достижению межэтнического и межконфессионального согласия – задачам, указанных в Посланиях Президента РК. Экспертами рекомендуется доработать учебную программу с увеличением объема учебной нагрузки по «Всемирной истории» в 8-9 классах до 51 часа.

Анализ учебных программ по предмету «Всемирная история» для 10-11-х классов общественно-гуманитарного и естественно-математического направления показал следующее.

Программы составлены по проблемно-хронологическому принципу, позволяющему эффективно использовать универсальные и специфичные диалектические методы познания, раскрывать причинно-следственные связи и проанализировать общие закономерности развития общества. Кроме этого широко программа содержит проблемные и страноведческие материалы.

Программы для 10 класса общественно-гуманитарного и естественно-математического направлений общеобразовательной школы состоят из введения и шести разделов и шести повторительно-обобщающих уроков.

Программы для 11 класса общественно-гуманитарного и естественно-математического направлений общеобразовательной школы состоят из введения, четырех разделов и пяти повторительно-обобщающих уроков.

В действующих программах учитывается обучение предмета «Всемирная история» через межпредметные связи в сравнении с учебной программой 2010 года. Изучение учебной дисциплины «Всемирная история» в 10-11 классах общеобразовательной школы осуществляется в тесной связи со следующими

предметами: история Казахстана, казахский, русский и иностранные языки, литература, география, математика и др.

Требования к уровню подготовки обучающихся расписаны с позиции предметных (знать и уметь), личностных и системно-деятельностных результатов.

Изучение предмета «Всемирная история» способствует формированию у учащихся исторического сознания, ценностей культурно-идеологического плюрализма, пониманию логики исторического процесса, нелинейности исторического развития. Всемирная история знакомит учащихся с основными и наиболее важными событиями, произошедшими в истории человеческого общества с древности по настоящее время, с многообразием культуры народов мира, формирует навыки научного восприятия окружающей среды, а также способствует пониманию своих исторических корней и места своей Родины во всемирно-историческом процессе.

«Всемирная история» направлена на комплексное освоение знаний ополитических, социально-экономических и культурно-духовных процессах, раскрывающих содержание развития исторических обществ.

Изучение предмета «Всемирная история» способствует формированию у учащихся исторического сознания, ценностей культурно-идеологического плюрализма, понимания логики исторического процесса, нелинейности исторического развития. Всемирная история знакомит учащихся с основными и наиболее важными событиями, произошедшими в истории человеческого общества с древности по настоящее время, с многообразием культуры народов мира, формирует навыки научного восприятия окружающей среды, а также способствует пониманию своих исторических корней и места своей Родины во всемирно-историческом процессе.

«Всемирная история» направлена на комплексное освоение знаний о политических, социально-экономических и культурно-духовных процессах, раскрывающих содержание развития исторических обществ.

Преимуществом обучения в программах осуществляется на базе линейной концепции интерпретации истории, в частности, мир-системного подхода. Здесь регионы мира (Европа и Америка, Азия и Африка) рассматриваются как мир-системы, которые характеризуются общими признаками и имеют свои отличительные черты.

Учитывая быстро меняющиеся общественные реалии современности, в 10-11 классах общеобразовательной школы изучается новейшая история зарубежных стран: в 10 классе – первый период новейшей истории, в 11 классе – соответственно второй период новейшей истории.

Самой сложной проблемой при составлении программ и разработке учебников по истории является периодизация. Так при изучении предмета «История Казахстана» новый период заканчивается событиями, связанные с первой мировой войной и, соответственно новейший период начинается с 1914 года – начала первой мировой войны. Но такая периодизация

не принята в зарубежной практике. В мировой исторической науке современность начинается с 1918 года.

«Всемирная история» изучает историю зарубежных стран, где принята точкой отсчета новейшей истории 1918 год. Однако при составлении программы для казахстанских школ приходится адаптироваться к «Истории Казахстана», тем самым нарушается принцип научной объективности. Авторы учебников должны придерживаться содержания учебной программы и включить в учебники дополнительные материалы по развитию функциональной грамотности учащихся.

Учебники и УМК

Качество учебных изданий является неотъемлемым условием повышения качества образования. В связи с этим совершенствование учебников является одной из приоритетных государственных задач в области образования. По данному направлению качественно изменена система разработки, экспертизы и издания учебной литературы, пересмотрена и актуализирована проблематика методологического и методического обеспечения процесса разработки учебников и УМК.

По результатам экспертизы Министерством образования и науки РК ежегодно формируется Перечень учебников и учебно-методических комплексов, пособий и другой дополнительной литературы, в том числе на электронных носителях, разрешенных к использованию в организациях образования.

В целях повышения качества образования в 2007 году в Закон Республики Казахстан «Об образовании» (п.10, ст.30) было внесено дополнение, которое предусматривает возможность выбора учебной литературы организациями образования и использование в учебном процессе альтернативных учебников.

На сегодняшний день перечень учебных изданий определен приказами Министра образования и науки Республики Казахстан «Об утверждении Перечня учебников, учебно-методических комплексов, пособий и другой дополнительной литературы, в том числе на электронных носителях, разрешенных к использованию в организациях образования» №400 от 27 сентября 2013 года, №460 от 18 ноября 2013 года и №127 от 28 апреля 2014 года «О внесении изменения и дополнений в приказ №400 от 27 сентября 2013 года»[9].

В рамках проводимого исследования в апреле 2015 года на базе НАО имени И.Алтынсарина был проведен семинар по обсуждению качества учебников «История Казахстана» и «Всемирная история». По итогам семинара сформирована рабочая группа из учителей-практиков города Астаны, которая провела экспертизу действующих учебников по истории.

Анализ учебных материалов показал следующее.

Проанализированные учебники 2012, 2013 годов выпуска соответствуют действующему Государственному общеобязательному стандарту среднего образования ГОСО РК 1.4002-2012 и учебным программам 2013 года.

Вместе с тем, есть существенные замечания и рекомендации по

содержанию, стилистике, хронологии, отраженные в приложениях 1, 2.

В условиях обновления содержания образования в 2015 году подготовлены макеты учебников для 5-х,6-х,11-х классов, 2016 году будут переизданы учебники для 7-х и 8-х классов.

Так, издательство «Алматыкітап» подготовило учебник для 5 класса на русском языке «Рассказы по истории Казахстана» (авторы Б.К.Абдугулов, А.Т.Капаева, Г.К.Кенжебаев). Учебник состоит из 5 разделов, включает тексты, задания и вопросы, карты, иллюстрации. Каждый параграф учебника разделен на подтемы. В конце каждой темы кроме вопросов и заданий для закрепления материала урока даны дополнительные тексты «Для любознательных». Учебник красочный, тексты написаны понятным, грамотным для этого уровня обучения языком, учтены психологические и возрастные особенности 10-11-летних учеников. В конце учебника расположен словарь терминов и список рекомендуемой литературы.

На казахском языке обучения авторами Ж.О.Артыкбаев, А.А.Сабданбекова. Е.А.Абил подготовлен учебник «Қазақстан тарихынан әңгімелер» (издательство «Атамұра»). Учебник состоит из 5 разделов, разделенные на параграфы. В конце каждой темы даны вопросы и задания, вопросы для самопроверки, творческие задания. Контрольные вопросы расположены после изучения 1 и 2 глав, и в конце учебника для глав 3, 4, 5.

В связи с реформой в системе образования полностью обновляется содержание в старших классах общеобразовательных школ. Особенно подверглись изменению и дополнению объем и содержание образования в области истории.

Издательством «Мектеп» подготовлен макет учебника «Қазақстан тарихы» на казахском языке (авторы Тұрлығұл Т., Жолдасбаев С., Қожакеева Л., Жусанбаева Г.) и «История Казахстана» на русском языке (авторы Койгельдиев М.К., Касымбаев Ж.К., Далаева Т.Т., Калиева Е.Т.) для общественно-гуманитарного направления 11 классов общеобразовательной школы.

Учебники «Қазақстан тарихы» и «История Казахстана» состоит из предисловия, заключения, хронологического указателя, терминологического словаря и списка литературы. В конце учебника даны карты. При этом учебник «Қазақстан тарихы» включает 12 глав, а в учебнике «История Казахстана» для изучения дается 14 глав. Учебники содержат вопросы и задания, в том числе повышенной трудности, исторические документы, дополнительный материал.

Материалы учебников направлены на повышение интереса учащихся к истории Отечества и углубление знаний, полученных учащимися в предыдущих классах.

2 Уровень подготовки обучающихся по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история»

2.1 Результаты мониторингового исследования учебных достижений обучающихся

Целью проведения мониторингового исследования являлось определение состояния уровня подготовки обучающихся, образовательного процесса по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах Казахстана.

Исследование было направлено на решение следующих задач:

- определить качество знаний учащихся по истории Казахстана и Всемирной истории в общеобразовательных школах;

– оценить степень участия учащихся в интеллектуальных соревнованиях;

– определить степень эффективности педагогических условий формирования интеллектуальных умений учащихся. Мониторинговые исследования проводилась в двенадцать областях: Акмолинская, Алматинская, Восточно-Казахстанская, Западно-Казахстанская, Кызылординская, Костанайская, Мангыстауская, Жамбылская, Павлодарская, Северо-Казахстанская, г.Астане и г.Алматына базе общеобразовательных школ.

Сведения об успеваемости и качестве знаний по истории учащихся 5-11 классов общеобразовательных школ представлены по уровням образования в таблицах 1, 2, 3,4.

В ходе мониторинга проверялось усвоение обучающимися знаний и способов учебно-познавательной деятельности, предусмотренных учебной программой по предмету. В содержание проверочных работ были включены вопросы, которые изучались в текущем учебном году. Большинство способов учебно-познавательной деятельности, которые были необходимы для выполнения заданий, знакомы обучающимся с V-VIII классов. К примеру, такие способы учебно-познавательной деятельности, как локализация исторических событий во времени, раскрытие содержания исторических понятий, установление причинно-следственных связей между историческими событиями, учащиеся начинают осваивать уже в V классе; обобщение исторических фактов, формулирование на их основе выводов – в VI классе; классификация и систематизация исторических фактов – в VII классе; характеристика и анализ исторических событий – в VIII классе. Аргументация учащимися своей точки зрения при обсуждении исторических фактом предусмотрена учебной программой для старшеклассников.

Все проверяемые в ходе мониторинга элементы содержания исторического образования отражены в учебных пособиях по всемирной истории для IX и XI классов организаций общего среднего образования.

В ходе мониторинга изучались факторы, обуславливающие результаты учебной деятельности обучающихся по предмету «История», влияющие на качество организации образовательного процесса по предмету и на

функциональное состояние учащихся (учёт индивидуально-психологических особенностей обучающихся в процессе обучения).

Важными показателями успешного обучения являются качество знаний, умений, навыков обучающихся, их интерес к обучению, высокая мотивация достижения успеха.

Использование современных образовательных технологий в практике обучения является обязательным условием повышения качества обучения, интеллектуального, творческого и нравственного развития обучающихся. Информационно-коммуникационные технологии в историческом образовании дополняют традиционные методы обучения по предмету «История Казахстана» и «Всемирная история» и непосредственно влияют на качество образования учащихся.

Сравнительный анализ качества знаний по истории Казахстана учащихся 5-11 классов показал снижение среднего балла с 73,0% до 67,8%, в том числе: по Жамбылской области – с 64,0% до 62,2% , по Павлодарской области – с 73,5% до 71,1%, по Северо-Казахстанской области – с 74% до 73%, по Восточно-Казахстанской области – с 66,8 % до 66,5 %.

Устойчивая тенденция повышения качества знаний обучающихся с казахским языком обучения по предмету «История Казахстана» видна по следующим регионам: Алматинская, Мангыстауская, Западно-Казахстанская, Акмолинская области и г. Алматы, г. Астана. Следовательно, можно говорить о высокой квалификации учителей истории, о качественной организации учебного процесса по предмету, об использовании ими новых технологий обучения, что непосредственно влияет на показатели качества знаний обучающихся.

Таблица 1 – Сведения об успеваемости и качестве знаний по истории Казахстана (с казахским языком обучение)

Область/ город	2012-2013 учебный год			2013-2014 учебный год			2014-2015 учебный год		
	всего	успев	качес.	всего	успев	качес.	всего	успев	качес.
г.Астана	45140	100	70,3	27151	100	69,9	30695	100	70,5
г.Алматы	39989	100	65,5	42028	100	67,1	46481	100	74,6
Акмолинская	23883	100	64,5	25070	100	67,7	27012	100	66,8
Алматинская	109344	94,8	57,9	111678	94,8	57,9	109737	94,8	58,6
ЗКО	36960	99,9	71,9	34374	99,9	73,07	35255	99,1	72,07
Мангыстауская	46621	99,4	60,8	46856	99,4	61,7	49239	99,5	62,1
ВКО	55728	100	66,8	51962	100	63,1	13038	100	66,5
Жамбылская	77098	86,6	64,0	76047	85,8	64,3	77503	89,7	62,2
Қызылорда	72583	100	74,6	68412	100	75,7	67268	100	74,9

инская									
Қостанайс кая	16584	99,9	62	17322	99,9	62	17721	99,9	62
Павлодарс кая	22149	99,9	73,5	21382	100	75,7	21939	100	71,1
СКО	13140	98	74	12235	98	74	12132	98	73
Всего	55921 9	97,6	73,0	534517	98,15	67,6	508020	98,4	67,8
<i>Источник: области и г. Астана, Алматы (сведения управлений образования)</i>									

Несмотря на характерную тенденцию повышения качества знаний обучающихся с казахским языком обучения по предмету «История Казахстана» в большинстве областей страны, в общем, наблюдается снижение среднего показателя качества знаний обучающихся по предмету на 5,2%. Кроме того, по результатам мониторингового исследования был сделан анализ выполнения учебных заданий обучающимися:

1. Наиболее успешно обучающиеся справились с заданиями, в которых необходимо было указать исторические понятия, относящиеся к конкретному историческому периоду, перечислить ключевые события данного периода.

2. К выполнению заданий более сложного уровня не приступили около трети обучающихся, примерно 70% из них допустили ошибки или дали неполный ответ на задания, в которых необходимо было показать значение того или иного события для последующих этапов исторического развития государства и общества в целом, охарактеризовать их экономические, политические и социальные последствия.

3. Наибольшие затруднения у обучающихся по предмету «История Казахстана» вызвали задания по установлению причинно-следственных связей между историческими фактами, изложение выводов по изучаемой теме, умение видеть историческую перспективу.

4. На тестируемые задания по предмету «История Казахстана», требующие аналитического анализа, больше половины обучающихся дали неполный ответ или не приступили к выполнению данного задания.

Таким образом, из вышеизложенного анализа можно выделить задачи и основные направления деятельности учителя по предмету, реализация которых важна для повышения качества исторического образования, формирования у обучающихся функциональной грамотности, для совершенствования учебного процесса в целом.

Сравнительный анализ качества знаний обучающихся с казахским языком обучения по предмету «История Казахстана» в 2013-2014 и 2014-2015 учебные годы показал повышение среднего балла качества знаний от 64,6% до 65,5% в большинстве областей страны, что является положительной тенденцией, свидетельствующей о повышении и качества образовательного процесса, и соответствующей квалификации учителей истории. Незначительное понижение качества знаний обучающихся по предмету «История Казахстана» наблюдается

лишь в 4-х областях: Жамбылской, Кызылординской, Павлодарской и Северо-Казахстанской.

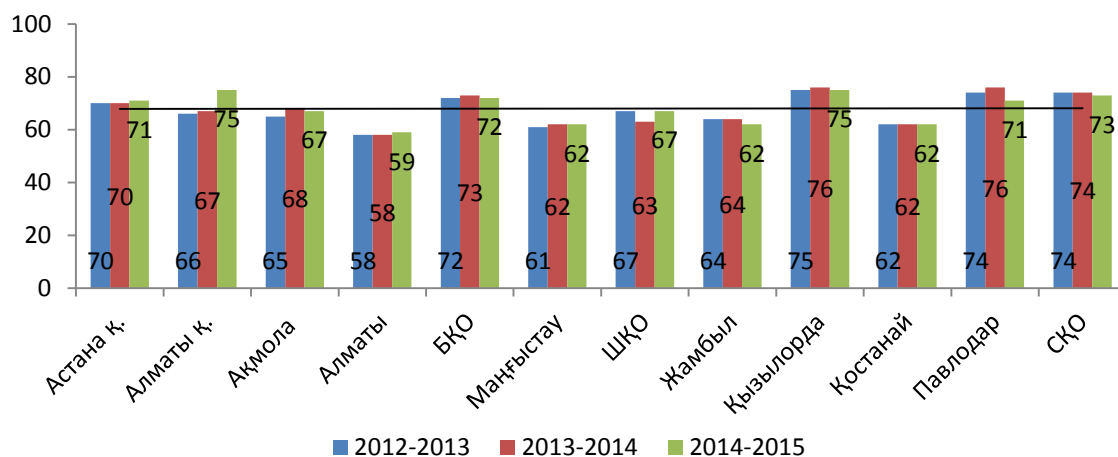

Рис1 – Динамика качества знаний по истории Казахстана (с казахским языком обучения) в разрезе регионов

Таблица 2 – Сведения об успеваемости и качестве знаний по истории Казахстана (с неказахским языком обучения)

Область/ город	2012-2013 учебный год			2013-2014 учебный год			2014-2015 учебный год		
	всего	успев	качес.	всего	успев	качес.	всего	успев	качес.
г.Астана	37840	100	72,2	19851	100	68,2	23395	100	70,7
г.Алматы	48293	100	65,6	48309	100	66,2	51146	100	74,6
Акмола	35659	99,8	62,9	34169	99,8	64,4	33105	99,8	64,1
Алматы	39680	94,8	56,4	39351	94,8	55,7	38369	94,8	56,1
ЗКО	15200	85,02	67,04	14201	97,8	68,6	15191	96,7	67,9
Мангыстауская	6981	99,3	60,5	7149	99,4	61,0	6333	99,4	61,9
ВКО	44155	100	58,0	42949	100	55,1	17690	100	61,4
Жамбылская	27121	72,2	59,8	25728	66,8	59,4	25297	70,6	54,0
Қызылординская	4851	100	78,4	4862	100	78,5	4812	100	77,9
Костанайская	43128	99,8	62,4	40767	99,8	62,4	40767	99,8	62,4
Павлодарская	28338	100	67	27343	100	69,6	26562	100	68
СКО	31245	98	66	29633	98	67	28699	98	67
Всего	362541	95,7	64,6	334309	96,3	64,6	311366	96,5	65,5

Источник: области и г. Астана, Алматы (сведения управлений образования)

Анализ качества знаний обучающихся общеобразовательных школ с неказахским языком обучения по предмету «История Казахстана» в разрезе 12 областей в 2013-2014 и 2014-2015 учебные годы показал повышение качества исторических знаний и среднего балла по предмету, что говорит об устойчивой тенденции улучшения качества исторического образования. Исключением являются показатели качества знаний обучающихся по предмету «История Казахстана» в Жамбылской области (снижение с 59 % до 54 %), а также в г. Астана (снижение с 72,2 % до 70,7 %). Четко выделить причины снижения качества знаний обучающихся по предмету в этих регионах невозможно без проведения расширенного анализа и дополнительного

изучения ситуации.

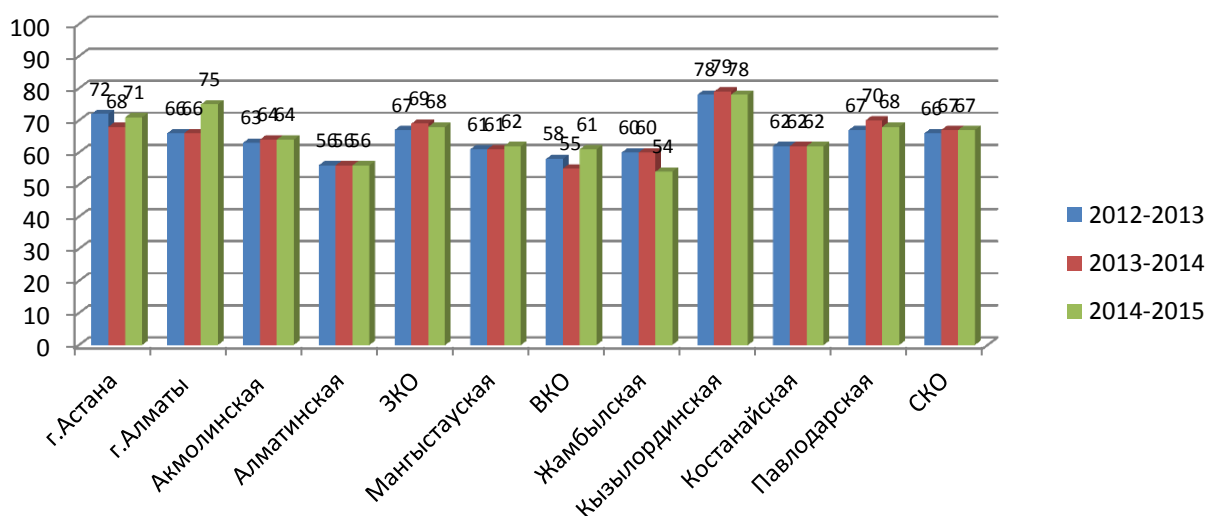

Рис 2 – Динамика качества знаний по истории Казахстана (не казахским языком обучения) в разрезе регионов

Таким образом, можно сделать вывод о том, что основная ответственность в обеспечении качества образования ложится на администрацию школы, которая должна создать все необходимые условия для реализации намеченных целей, осуществив для этого правильные управленческие шаги, прежде всего, по повышению педагогического мастерства учителей, в том числе и учителей истории. Качество исторического образования невозможно без качественного преподавания и повышения педагогического мастерства учителей, предполагающее их активное участие в работе предметных методических объединений, использование инновационных методов обучения, информатизацию исторического образования. Деятельность учителей истории по достижению базового уровня исторических знаний обучающихся, их мотивирование к успешному обучению, к участию в олимпиадах и различных исторических конкурсах, усиление акцента на формировании функциональной грамотности обучающихся, самообразование учителей и их успешность способствуют внедрению новых методов работы с обучающимися, активному поиску новаторских технологий обучения, расширению возможностей исторического образования.

В течение ряда лет проблеме преемственности в историческом образовании уделяется особое внимание, так как при переходе обучающихся из основного среднего уровня на следующую ступень обучения могут возникать трудности в усвоении материала, установлении причинно-следственных связей между различными историческими событиями и явлениями. С этой целью на педагогических советах обсуждаются программные требования для устранения разрыва между ступенями образования по предметам и выработке единых требований к обучающимся.

Факторы, обуславливающие результаты учебной деятельности обучающихся по предмету «Всемирная история», изучались в ходе мониторингового исследования, которое показало достаточный уровень сформированности общеучебных умений у обучающихся по предмету.

Анализ результатов качества знаний обучающихся с казахским языком обучения по предмету «Всемирная история» показал, что обучающиеся имеют устойчивую мотивацию к обучению. Качество знаний по предмету «Всемирная история» сохраняется на протяжении трех учебных годов (2013-2014, 2013-2014, 2014-2015) выше 60% .

Таблица 3– Сведения об успеваемости и качестве знаний по Всемирной истории (с казахским языком обучения)

Область/ город	2012-2013 учебный год			2013-2014 учебный год			2014-2015 учебный год		
	всего	успев	качес.	всего	успев	качес.	всего	успев	качес.
г. Астана	37840	100	68,4	22010	100	68,2	24751	100	70,3
г. Алматы	39989	100	72,6	42028	100	71,5	46481	100	66,4
Акмолинская	21634	100	63,6	22829	100	67,6	24201	100	68,3
Алматинская	91308	94,8	58,2	92803	94,8	59,7	90171	94,8	58,2
ЗКО	30847	85,6	60,5	30546	84,1	62,7	29023	84,1	61,4
Мангыстауская	46621	99,3	60,7	46856	99,4	61	49239	99,5	61,8
ВКО	55728	100	65,8	51962	100	59,9	11703	100	62,0
Жамбылская	64322	88,9	63,1	63090	87,0	64,3	63424	88,0	62,1
Кызылординская	61354	100	76,2	58047	100	75,3	56551	100	76,4
Костанайская	13588	99,9	61,4	14317	99,9	61,7	14673	100	61,4
Павлодарская	18586	99,9	73,5	17692	100	76,1	17776	100	74,3
СКО	10697	98	76	10302	98	75	9973	98	75
Всего	492514	97,2	66,7	472482	97	67	437966	97,0	66,4
<i>Источники: области и г. Астана, Алматы (сведения управлений образования)</i>									

Сравнительный анализ достижений учебной деятельности обучающихся с казахским языком обучения по предмету «Всемирная история» показывает, что тенденция повышения качества знаний характерна для большинства регионов Казахстана. Хорошее качество знаний по предмету показали обучающиеся Кызылординской, Северо-Казахстанской, Павлодарской областей (76,4 %, 75 %, 74,3% соответственно). Но в целом республиканский средний показатель качества знаний обучающихся с казахским языком обучения по предмету снизился на 0,2 %.

Также в ходе мониторинга успеваемости и качества знаний по предмету «Всемирная история» установлено следующее:

1. Обучающиеся справляются с поставленными перед ними заданиями первого уровня, в которых необходимы умение сопоставления различных исторических фактов и их анализа.

2. Задания второго уровня, в которых обучающимся необходимо было показать фундаментальные знания по конкретным периодам всемирной истории, провести параллели между различными историческими эпохами и процессами, назвать события, связанные с деятельностью конкретных исторических личностей, оказались посильными примерно для половины обучающихся.

3. Около 80% учащихся допустили ошибки или не смогли дать полный ответ на задания третьего уровня, в которых необходимо было раскрыть содержание и значение исторических процессов. Например, характеристику многих исторических реформ обучающиеся сводят к конкретным мероприятиям, не раскрывая основной цели и задач процесса реформирования, его качественных характеристик.

4. Обучающиеся не смогли дать полный ответ на задание *четвертого уровня*, в котором требовалось охарактеризовать положительные и отрицательные последствия исторических событий, прогнозировать те или иные процессы, рассматривать события через призму глобализации.

5. Затруднения у обучающихся вызывают задания, в которых необходимо установить и объяснить причинно-следственные связи между историческими фактами. Правильно выполнили задание лишь незначительная часть обучающихся (до 5 %).

Наиболее типичные ошибки обучающихся при выполнении заданий по предмету «Всемирная история»:

- подмена определений исторических понятий описанием соответствующих исторических фактов (революций, гражданской войны и др.) либо неполное выделение существенных признаков понятия;

- ошибки в локализации исторических фактов во времени;

- подмена оценки исторических фактов (промышленная революция, наполеоновские войны, буржуазные реформы в России, модернизация в СССР во второй половине 1920-1930 гг.) их описанием;

- неумение применить знания о сферах общественной жизни при характеристике экономических, политических, социальных последствий Первой мировой войны и мирового экономического кризиса 1929-1933 гг.;

- нарушение логики в изложении исторических событий при раскрытии причинно-следственных связей между указанными историческими фактами;

- фрагментарность, непоследовательность ответов.

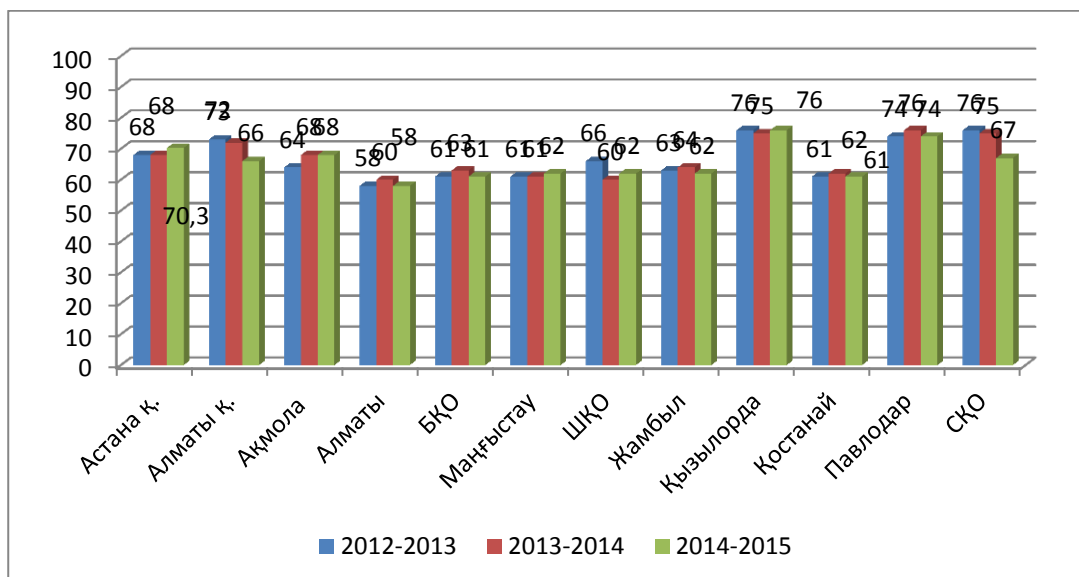

Рис.4 – Динамика качества знаний по Всемирной истории (с казахским языком обучение) в разрезе регионов

В качестве причин, снижающих эффективность обучения по предмету «Всемирная история», можно назвать: «низкий уровень сформированности у обучающихся общеучебных умений», «низкую мотивацию учебной деятельности обучающихся», отсутствие в арсенале учителей истории инновационных технологий обучения.

Невысокий уровень сформированности у обучающихся общеучебных умений подтверждается результатами проведенного мониторингового исследования. Значительная часть обучающихся хотели бы усовершенствовать следующие общеучебные умения по предмету «Всемирная история»:

- ✓ осмысленно запоминать учебный материал;
- ✓ контролировать, оценивать и корректировать результаты своей учебной деятельности ;
- ✓ анализировать, обобщать, систематизировать учебный материал;
- ✓ рационально организовывать свою учебную деятельность;
- ✓ научиться самостоятельно работать с учебником, дополнительной литературой по учебному предмету.

Кроме того, можно сделать вывод и о несформированности у обучающихся умений самооценки, что, в свою очередь, может быть обусловлено недостаточно объективной оценкой учебных достижений обучающихся со стороны педагогов, неэффективностью организуемой ими контрольно-оценочной деятельности и работы по коррекции знаний и умений обучающихся.

Таблица 4– Сведения об успеваемости и качестве знаний по Всемирной истории (с неказахским языком обучения)

Область/ город	2012-2013 учебный год			2013-2014 учебный год			2014-2015 учебный год		
	всего	успе в	качес. %	всего	успев %	каче с.	всего	успев %	качес. %
г.Астана	29636	100	68,7	15729	100	68,6	20086	100	70,4
г.Алматы	48293	100	72,6	48309	100	71,9	51146	100	66,5
Акмолинская	32510	100	59,6	31101	100	61,6	30048	100	62,1
Алматинская	33395	94,8	56,0	32867	94,8	55,5	31280	94,8	55,6
ЗКО	15200	85,0 2	67,04	14201	97,8	68,6	15191	96,7	67,9
Мангыстауская	6981	99,2	60,9	7149	99,3	60,9	6333	99,4	61,5
ВКО	44155	100	63,5	42949	100	56,1	17690	100	61,2
Жамбылская	22982	74,1	56,2	21546	70,4	58,8	20711	71,3	53,8
Кызылординская	4052	100	78,2	4051	100	78,6	4022	100	78,5
Костанайская	35654	99,7	59,6	33341	99,7	61,3	33283	99,8	61,3
Павлодарская	24103	100	69	22715	100	70,8	21778	100	74
СКО	25241	98	68	24386	98	68	22240	98	67
Всего	322202	96	65	298344	96,6	65,0	273808	97	65

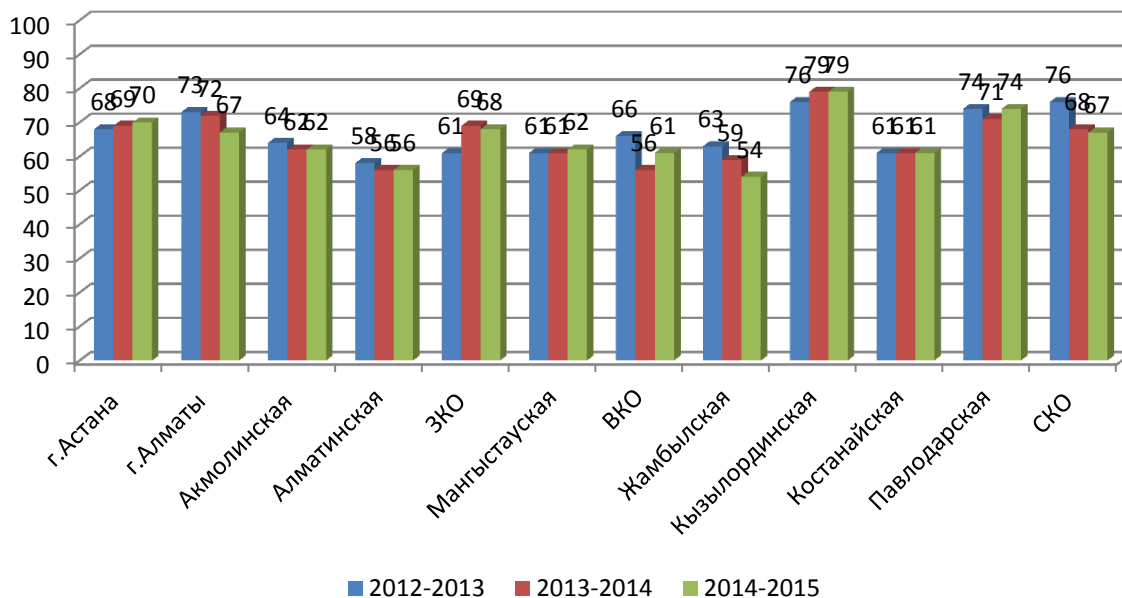

Рис.5 – Динамика качества знаний по Всемирной истории (не казахским языком обучение) в разрезе регионов

Сравнительный анализ достижений учебной деятельности обучающихся с неказахским языком обучения по предмету «Всемирная история» показал статичную тенденцию, не изменившую показатели качества знаний обучающихся в 2013-2014 и 2014-2015 учебных годах, которое составляет 65 %.

Хотя при этом учащиеся более половины областей показывают существенное повышение качества знаний обучающихся по предмету «Всемирная история» (Акмолинская, Мангыстауская, Костанайская, Павлодарская, Западно-Казахстанская области)

По мнению большинства обучающихся, успешному усвоению учебного материала по предмету «Всемирная история» препятствуют пробелы в знаниях по темам предыдущего материала, отсутствие навыка самостоятельной работы.

Интерес к учебному предмету «Всемирная история» обучающиеся объясняют содержанием учебного предмета, мотивацией получения высокой отметки, качеством преподавания учебного материала.

Важным условием качественного исторического образования является систематическое выполнение обучающимися самостоятельной работы, навыки которой они должны развивать на всех уровнях образования.

Согласно результатам мониторингового исследования, обучающиеся не всегда либо вообще не выполняют самостоятельной работы по предмету «Всемирная история».

Результаты мониторинга позволили определить следующие направления совершенствования образовательного процесса по предмету «Всемирная история»:

1. В процессе обучения истории необходимо обеспечивать включение каждого обучающегося в учебно-познавательную деятельность с учетом его индивидуально-психологических особенностей и усвоение ими способов учебно-познавательной деятельности, предусмотренных учебной программой; особое внимание обратить на отработку следующих способов учебно-познавательной деятельности: выделение существенных признаков исторических понятий, локализация исторических фактов по времени, характеристика и оценка исторических фактов, раскрытие причинно-следственных связей между историческими фактами.

6. При определении содержания и объема самостоятельной работы дифференцировать задания с учетом результатов учебной деятельности обучающихся на учебном занятии; объяснять смысл и содержание самостоятельного выполнения задания в процессе изучения учебного предмета.

7. Тщательно продумывать формы, приемы и средства контроля знаний и умений учащихся на каждом учебном занятии, которые позволят своевременно выявлять затруднения обучающихся при изучении нового учебного материала, пробелы в их знаниях и умениях по предмету.

8. Систематически проводить качественный анализ устных и письменных ответов обучающихся с целью выстраивания индивидуальной траектории развития каждого обучаемого в ходе изучения предмета «Всемирная история».

9. Развивать общеучебные умения обучающихся в процессе обучения и эффективно использовать приемы коррекции знаний и умений обучающихся по предмету «Всемирная история» .

2.2 Результаты внешней оценки учебных достижений по истории за 2012-2013 гг.

В апреле 2012 года во всех регионах страны с целью оценки качества образовательных услуг, эффективности организации учебного процесса и определения уровня освоения обучающимися образовательных учебных программ основного среднего образования проведена процедура внешней оценки учебных достижений. В процедуру ВОУД-2012 основной школы включены такие учебные предметы как «Казахский язык», «История Казахстана», «Математика», «Химия». В 2014 году в процедуре ВОУД приняло участие 648 организаций образования, что составило 9% от общего количества школ республики. Среди организаций образования, принявших участие в процедуре ВОУД-2014, преобладает доля средних школ – 77% [10].

Все цифровые данные по ВОУД были обобщены Национальным центром образовательной статистики и качества образования.

Таблица 5 – Результаты ВОУД-2012 по истории Казахстана в разрезе регионов

Область	Участники ВОУД в разрезе регионов			Средней балл		
	Всего	Казахским языком обучение	Русским языком обучение	История Казахстана		
				Всего	Казахским языком обучение	Русским языком обучение
Акмола	2290	893	1397	11,92	12,00	11,87
Алматинская	4454	2753	1701	10,38	10,33	10,46
Актюбинская	2269	1456	813	8,79	8,07	10,07
Атырауская	1253	776	477	12,87	12,77	13,03
ЗКО	1594	926	668	11,70	11,96	11,35
Мангыстауская	1104	801	303	10,66	11,21	9,19
ВКО	3176	1826	1350	12,89	13,35	12,27
Жамбылская	3428	2346	1082	11,73	12,29	10,52
Қарағандинская	2844	1772	1072	12,48	12,56	12,35
Қызылординская	1957	1571	386	9,14	8,78	10,61
ЮКО	5705	4555	1150	14,05	13,97	14,40
Костанайская	1830	588	1242	9,23	8,73	9,46
Павлодарская	1421	522	899	12,05	12,52	11,78
СКО	1452	543	909	10,94	10,76	11,05
г.Астана	846	260	586	11,33	11,00	11,48
г. Алматы	2176	998	1178	10,23	11,23	9,38
РК	37799	22586	15213	11,55	11,75	11,25

Источник: Национальный центр образовательной статистики и оценки

По результатам ВОУД в 2012 году по истории Казахстана лидируют Южно-Казахстанская, Восточно-Казахстанская, Атырауская, Карагандинская, Павлодарская, Акмолинская, Жамбылская области. Низкий результат ВОУД по истории Казахстана показали Алматинская, Кызылординская области и г.Алматы (рис.6).

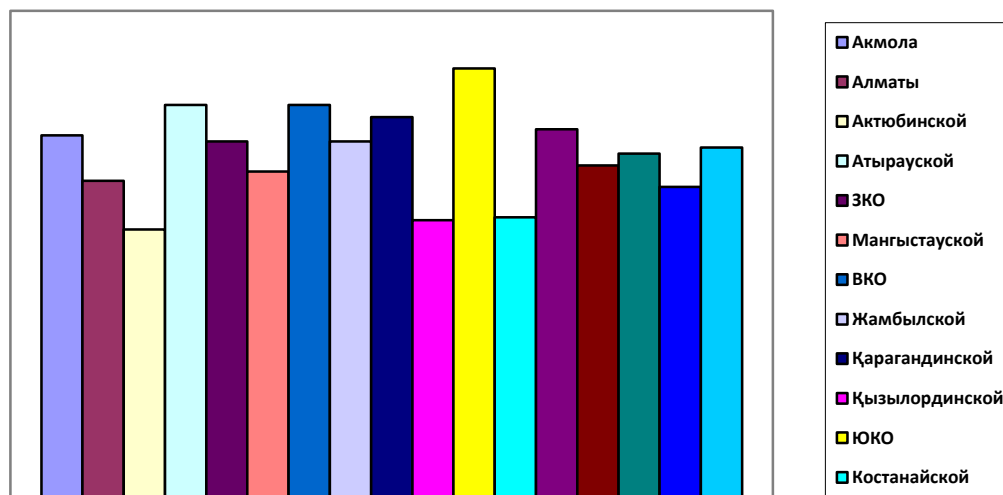

Рис.6 – ВОУД-2012

В 2013-2014 учебном году по предмету «Всемирной истории» также проведена внешняя оценка учебных достижений, средней балл которой составил 9,36 (таблица 6).

Таблица 6 – показатели ВОУД по Всемирной истории

Область	Участники ВОУД в разрезе регионов			
	Всего	Казахским языком обучения	Русским языком обучения	Всего
Акмолинская	1520	657	863	11,78
Алматинская	2930	2077	853	10,36
Актюбинская	1493	1135	358	8,33
Атырауская	957	720	237	7,65
ЗКО	933	541	392	9,54
Мангыстауская	917	827	90	8,51
ВКО	2128	1178	950	12,43
Жамбылская	1887	1391	496	8,38
Қарагандинская	1841	619	1222	8,20
Қызылординская	1544	1348	196	8,96
ЮКО	5205	4430	775	7,00
Костанайская	1377	276	1101	10,52
Павлодарская	1305	447	858	8,08
СКО	1124	280	844	8,23
г.Астана	971	319	652	12,97
г.Алматы	1281	336	945	13,49
РК	27413	16581	10832	9,36

Источник: Национальный центр образовательной статистики и оценки

По результатам ВОУД2014 года по предмету «Всемирная история» в разрезе регионов сложилась следующая картина:

- разница между высоким и низким показателями по республике составила 6,5 балла;

- высокие показатели зафиксированы в регионах гг. Астана, Алматы, Восточно-Казахстанской области;

- самый низкий результат показала Южно-Казахстанская, Павлодарская, Карагандинская, Северо-Казахстанская, Актюбинская области(рис. 7-8).

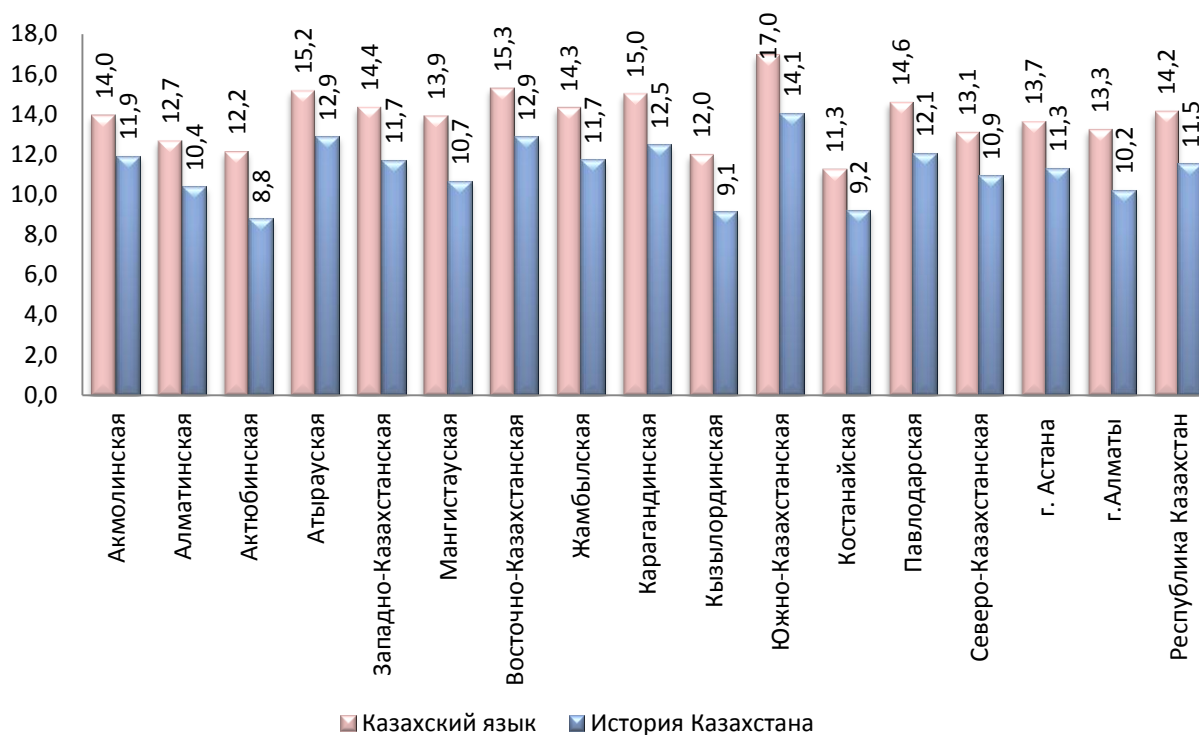

Рис. 7 – Средний балл ВОУД

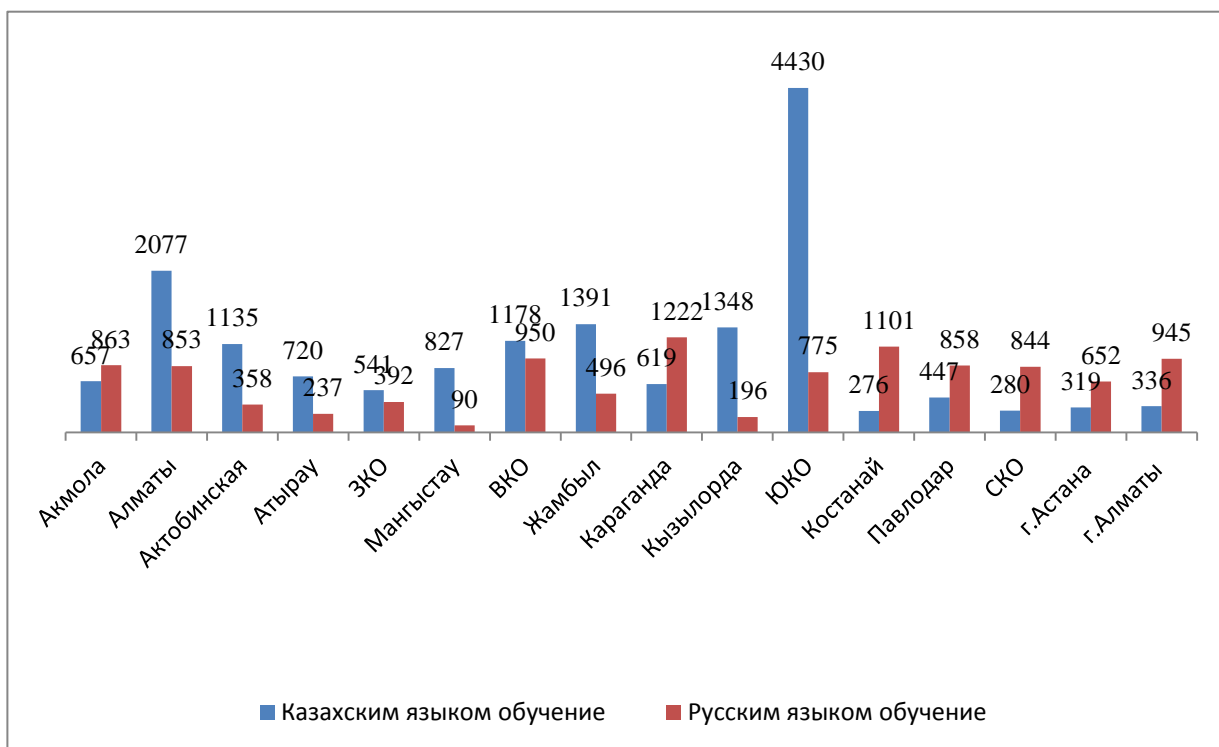

Рис. 7 –ВОУД-2014

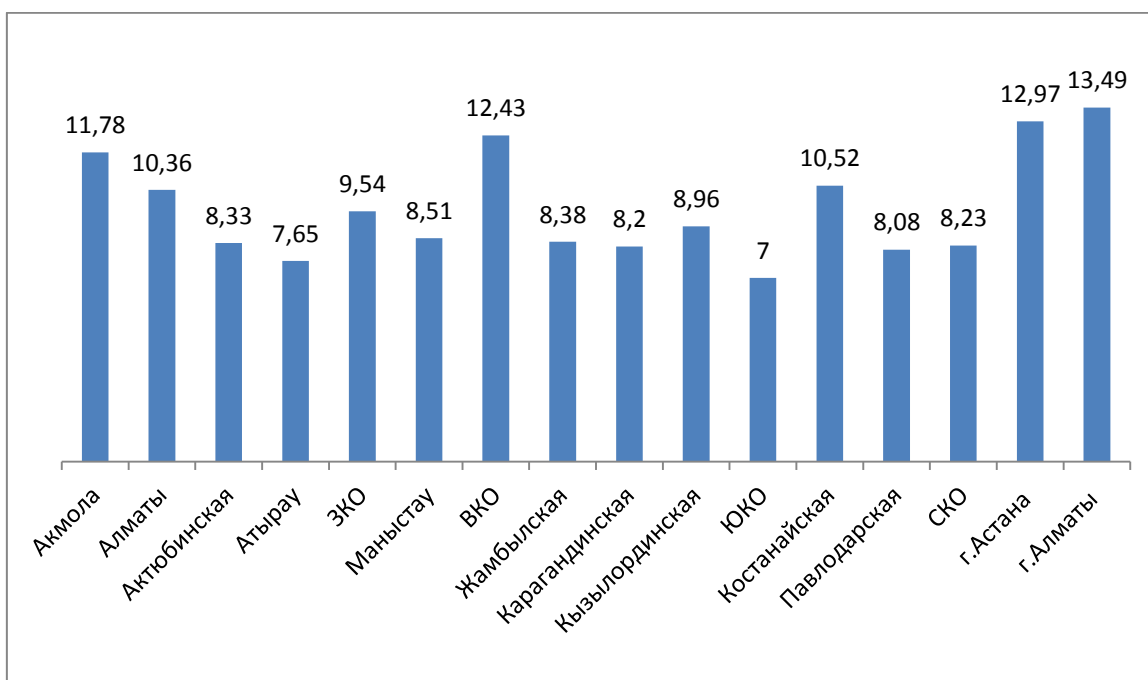

Рис 8 – Всемирная история ВОУД -2014 (средний балл)

Безусловно, средний балл по предмету «Всемирная история» по результатам ВОУД в ряде регионов невысок и требует развернутого анализа причин. По результатам мониторингового исследования в качестве таких причин названы:

- несистематическое выполнение домашних заданий обучающимися по всемирной истории (большой объем заданий, не совсем понятный учебный материал);

- отсутствие навыков самостоятельной работы у обучающихся;

- неэффективность контроля результатов учебной деятельности обучающихся по истории: выявление затруднений при изучении исторических источников и материала, пробелов в знаниях и умениях обучающихся;

- отсутствие работы по определению направлений коррекции знаний и умений учащихся;

- неэффективные формы, приемы и средства организации учебно-познавательной деятельности обучающихся на учебных занятиях, не в полной мере обеспечивающих усвоение ими различных компетенций (функциональный компонент) в содержании исторического образования.

2.3 Участие в республиканских олимпиадах и в конкурсах научных проектов

Одним из важнейших показателей результативности работы школы является участие ее учащихся в предметных олимпиадах. Олимпиада проводится ежегодно Министерством образования и науки Республики Казахстан (далее – Министерство) постоянно действующим организационным комитетом (далее – Оргкомитет) олимпиады, областными органами управления образования.

Основными целями и задачами олимпиады являются: пропаганда научных знаний и развитие у учащихся интереса к научной деятельности, создание необходимых условий для выявления одаренных детей, их дальнейшего интеллектуального развития, подбор и подготовка учащихся к участию в международных олимпиадах, повышение престижа образования в Республике Казахстан.

На протяжении учебного года проводятся школьные, районные (городские), областные, республиканские предметные олимпиады по истории и конкурс научных проектов, по результатам которых определяется участие победителей в различных международных олимпиадах и научных соревнованиях.

В 2011-2012 учебном году 49,3% участников республиканских предметных олимпиад, 54,1% республиканских научных проектов заняли призовые места.

В 2012-2013, 2013-2014 учебных годах и в I полугодии 2014-2015 учебного года в республиканских олимпиадах по истории принял участие 201 школьник. Из них 97 учащихся заняли призовые места, что составляет 45,6% участников и говорит о качественной подготовке обучающихся по истории.

В Астане за 2011-2014 гг. на республиканской олимпиаде по истории Казахстана из 13 участников 6 заняли призовые места. Выявление, отбор и обучение одаренных детей ведет региональный научно-практический центр

«Астана Дарыны» и показывает высокие результаты на Республиканских конкурсах научных проектов: из 10 проектов 7 заняли призовые места.

Учащиеся г.Алматы показывают высокие результаты, как на республиканских, так и на международных олимпиадах и конкурсах научных проектов. На Республиканской олимпиаде по истории Казахстана из 12 участников 9 заняли призовые места. За 2012-2014 гг. на Республиканских конкурсах научных проектов из 16 проектов из 9 заняли 1,2,3 места.

Два из 12 учащихся Акмолинской области на республиканской олимпиаде по истории Казахстана заняли призовые места.

В Актюбинской области функционирует центр по работе с одаренными детьми «Актобе Дарыны», который ведет целенаправленную работу по наращиванию интеллектуального и творческого потенциала Актюбинской области. На республиканской олимпиаде по истории Казахстана из 11 участников 5 заняли призовые места. На республиканских конкурсах научных проектов из 6 проектов 1 занял призовое место.

В Атырауской, Алматинской, Восточно-Казахстанской, Кызылординской, Жамбылской, Северо-Казахстанской, Южно-Казахстанской областях на Республиканских олимпиадах по истории Казахстана за 2012-2014 гг. 30 % от количества заявленных участников занимали призовые места, а из 5 научных проектов, выполненных учащимися, более 3.

Работу по выявлению и развитию одаренных учеников ведут Региональный научно-практический центр «Шығыс Дарыны» (ВКО), «Центр дополнительного образования «Дарын»(Атырау), "Сарыарка дарыны"(Карагандинская область), РНПЦ "Костанай Дарыны"(Костанайская область), «Ертіс дарыны» (Павлодарская область) и другие.

В Мангистауской области функционирует центр дополнительного образования «Дарын», который ведет целенаправленную работу по работе с одаренными детьми. На республиканской олимпиаде по истории Казахстана из 12 участников 4 заняли призовые места. На республиканских конкурсах научных проектов из 3 проектов 1 проект занял призовое место.

Сведения об участии в республиканских олимпиадах по истории представлены в таблице-9.

Таблица 9 –Сведения об участниках и призерах олимпиад по истории в разрезе регионов

Область/город	2011-2012 уч. год	2012-2013 уч. год	2013-2014 уч. год
	Призеры	Призеры	І полугодие Призеры
Акмолинская	1	0	1
Актюбинская	2	1	2
Алматинская	1	0	2
Атырауская	0	3	1
ВКО	1	0	3
Жамбылская	2	5	1
ЗКО	3	1	3

Карагандинская	5	3	3
Костанайская	1	2	3
Кызылординская	1	1	1
Мангыстауская	2	1	1
Павлодарская	4	4	2
СКО	2	1	1
ЮКО	2	1	2
г.Алматы	5	2	2
г.Астана	2	3	1
РФМШИ им.О.Жаутикова	3	1	4
НИШ	0	1	0
Всего	37	29	32

По результатам проведенных предметных олимпиад по истории лидерами и призерами являются ученики г.Алматы, г.Астаны, Карагандинской, Костанайской, Западно-Казахстанской, Жамбылской, Восточно-Казахстанской, Карагандинской областей.

Сравнительный анализ по количеству призеров республиканских олимпиад по истории Казахстана в разрезе регионов представлен в следующей диаграмме (рис.9) и показывает отсутствие тенденции роста количества призеров и победителей олимпиад по истории.

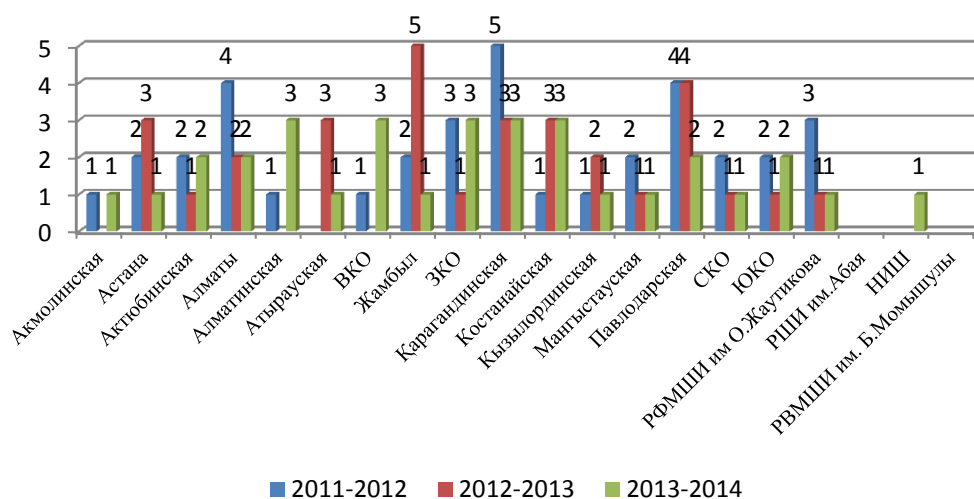

Рис.9 – Динамика о призерах олимпиад по истории в разрезе регионов

Именно поэтому важно обеспечить своевременный анализ результатов предметных олимпиад по истории и перспективное планирование в данном направлении как на уровне учителя, так и на уровне администрации школы, что позволит повысить качество образования на основе создания творческой конкурентной образовательной среды.

Таблица 10 – Сведения об участниках и призерах конкурсов научных проектов в разрезе регионов

Область/город	2012-2013 уч. год		2013-2014 уч. год		2014-2015 уч. год I-полугодие	
	Всего участников	Из них призеры	Всего участников	Из них призеры	Всего участников	Из них призеры
Акмолинская	0	0	0	0	0	0
Актюбинская	1	0	2	1	3	0
Алматинская	6	4	4	4	6	1
Атырауская	0	0	5	3	5	2
ВКО	0	0	1	2	2	1
Жамбылская	0	0	0	0	2	0
ЗКО	1	1	3	3	3	1
Карагандинская	2	1	3	3	3	1
Костанайская	1	0	4	1	2	0
Кызылординская	0	0	1	1	0	0
Мангыстауская	2	1	0	0	1	0
Павлодарская	2	0	3	3	4	2
СКО	1	0	1	0	3	0
ЮКО	0	0	4	0	1	2
г. Алматы	6	4	4	4	6	1
г. Астана	5	5	3	1	2	1
РМШ им. Абая	0	0	0	0	0	2
НИШ	1	1	0	0	0	2
Всего	24	13	38	23	44	21

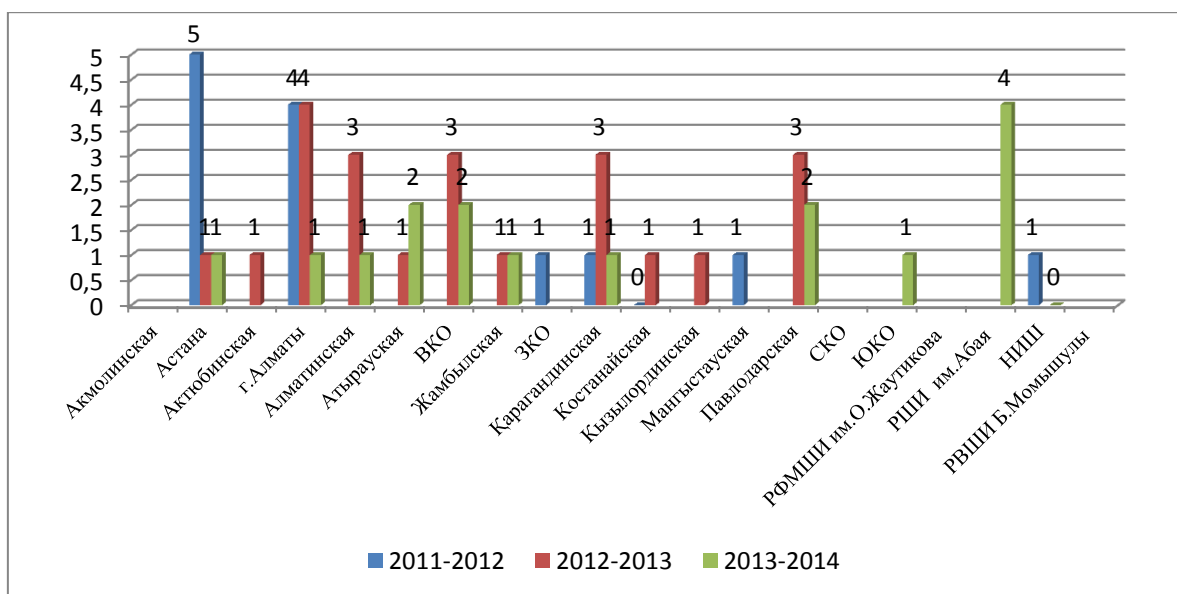

Рис.10 – Динамика призеров в научных проектах по истории

Результаты мониторингового исследования показывают, что потенциал предметных олимпиад и научных проектов не используется учителями истории в достаточной мере для расширения участия школьников в них, формирования у обучающихся потребности к самообразованию на протяжении всей жизни, освоения новых технологий и их использования, умения принимать самостоятельные решения и работать в команде. Важно учесть, что выполняемый научный проект должен быть не только конкретным и актуальным, но и иметь практическое значение и соответствовать современному состоянию и перспективам развития исторической науки.

2.4 Результаты Единого национального тестирования по истории Казахстана за 2012-2014 гг.

В 2014 году в Едином национальном тестировании (ЕНТ) по предмету «История Казахстана» приняли участие 87564 выпускника организаций образования (68,9 % от общего количества), что на 7801 человек меньше, чем в 2013 году. По участникам тестирования отмечается баланс количественного состава участников относительно местожительства (город – 43 675, село – 43 889 человек). Вместе с тем, сравнительный анализ показателей численности участников ЕНТ в динамике двух лет свидетельствует о снижении доли сельских школьников в 2014 году на 2,3 % человека. Доля участников тестирования с казахским языком обучения наибольшая и составила 70,3 %, с русским языком обучения – 29,7% выпускников. Средний балл ЕНТ -2014 по республике составил 76,90, что на 2,43 балла выше, чем в 2013 году.

Как отмечено в Национальном докладе, сравнительный анализ показателей среднего балла ЕНТ за последние три года по предмету «История Казахстана» продемонстрировал высокие результаты выпускников г. Алматы (18,95 балл) наибольший средний балл зарегистрирован в г. Астане. По итогам ЕНТ в 2012 году средний балл по республике составил 14,76 балла, лидером по высоким результатам стала Костанайская область. Рост показателя среднего балла по данному предмету по итогам ЕНТ в 2014 году наблюдается в 14 регионах страны. При этом зафиксирован наибольший рост данного показателя в Акмолинской (2,73) и Мангистауской (2,24 балла) областях. Одновременно снизились результаты в сравнении с прошлым годом в Атырауской (-2,58) и Жамбылской (-0,02 балла) областях. По предмету «История Казахстана» высокие результаты показали выпускники школ города Костаная.

Анализ в разрезе видов организаций образования показал, что высокий уровень знаний предмета «История Казахстана» продемонстрировали выпускники КТЛ (93,97%), лицеев (92,72%) по теме «Казахстан в начале XX века». Низкая доля выполнения заданий по теме «Казахстан в эпоху железа» зафиксирована в средних общеобразовательных школах (46,73%) и организациях образования для одаренных детей (48,76%)[11]. Низкая доля выполнения заданий по теме «Казахстан в эпоху железа» зафиксирована в средних общеобразовательных школах (46,73%) и организациях образования

для одаренных детей (48,76%). РСФМШИ им.О.Жаутикова при высоком среднем балле и лидерстве среди республиканских организаций образования по предмету «История Казахстана» в сравнении с прошлым годом снизила результативность выполнения тестовых вопросов по данному предмету (-0,77). Все военные школы-интернаты демонстрируют практически равные показатели среднего балла, которые ниже республиканского значения. (рис-12)

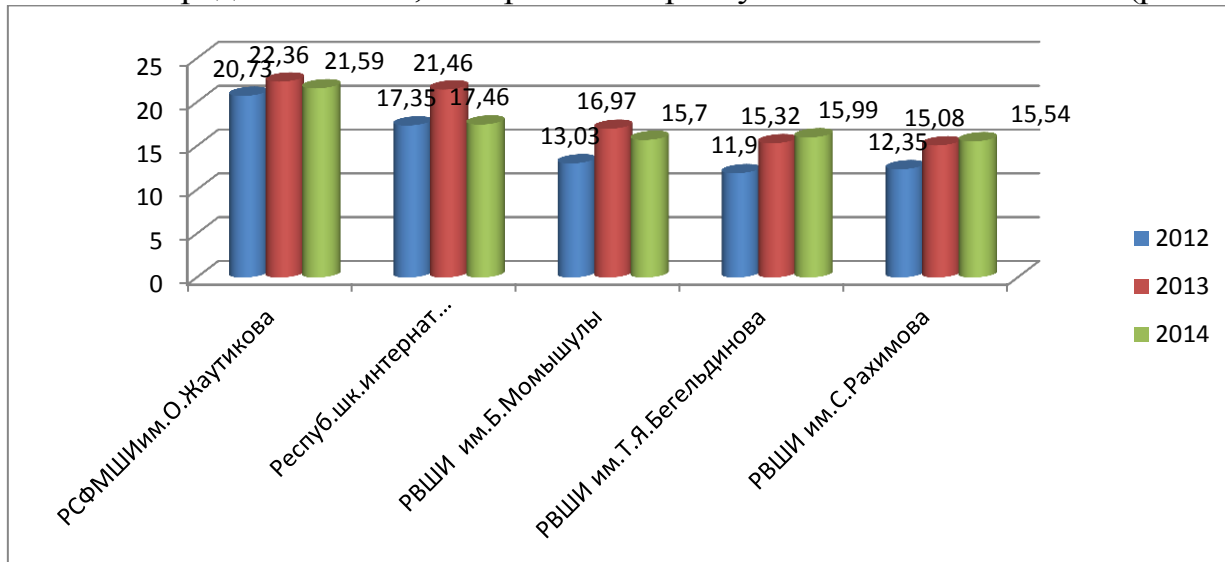

Рис.12 – Динамика среднего балла по предмету «История Казахстана» республиканские ШКОЛЫ

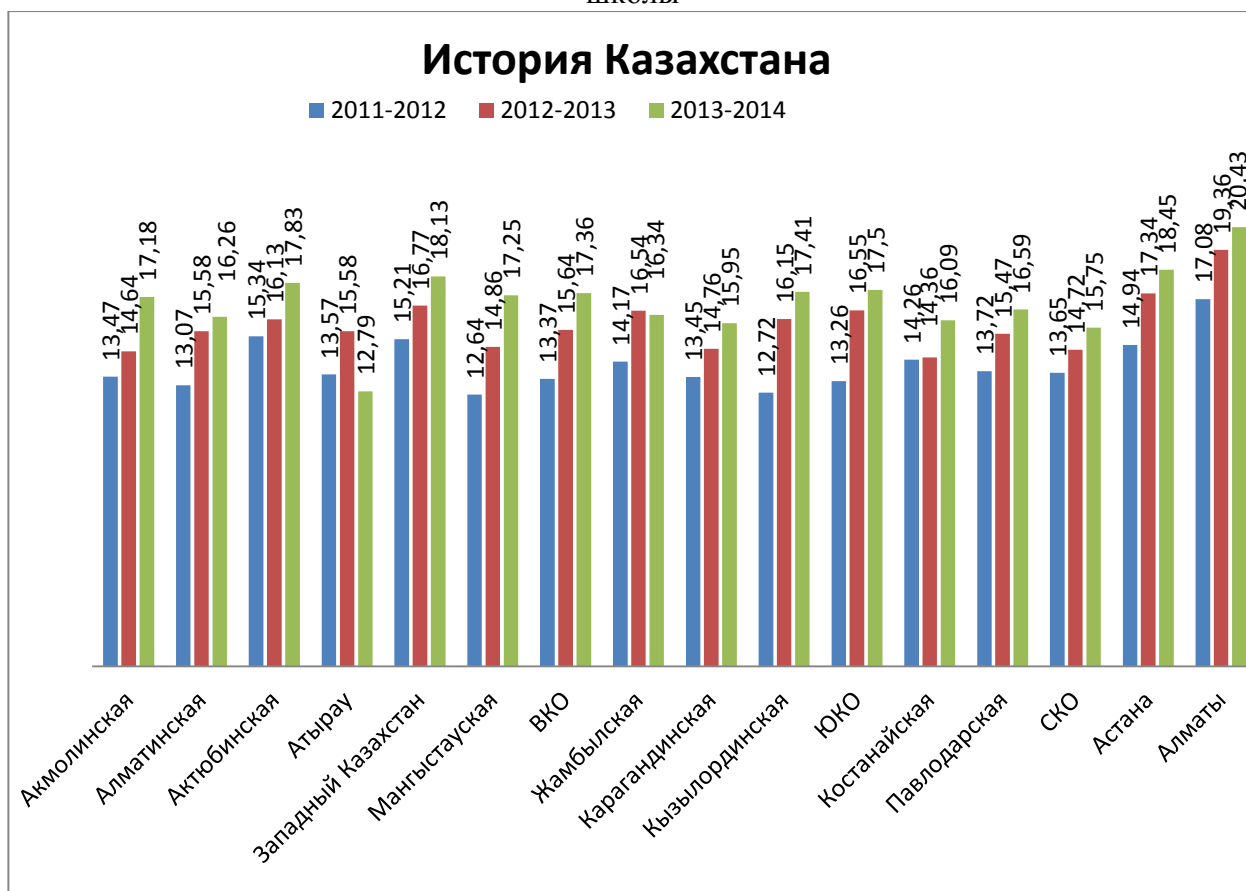

Рис.13 – Результаты ЕНТ-2012, ЕНТ-2013, ЕНТ-2014 по истории Казахстана (с казахским языком обучение) в разрезе регионов

В разрезе регионов анализ результатов ЕНТ по итогам 2013-2014 учебного года показал, что высокий уровень знаний предмета «История Казахстана» продемонстрировали выпускники Акмолинской, Алматинской, Актюбинской, Западной Казахстанской, Мангыстауской, ВКО, Карагандинской, Кызылординской, Южно-Казахстанской, Костанайской, Павлодарской, Северо-Казахстанской областей.

Средний балл ЕНТ-2014 по предмету «История Казахстана» составил в г. Алматы 17,82, г. Астане – 16,62, в Актюбинской области – 15,82, ЗКО – 16,41, ЮКО – 16,47, Кызылординской области – 16,15, Мангыстауской области – 14,81, Акмолинской области – 14,06, ВКО – 14,85, Алматинской области – 15,29, Павлодарской области – 15,47, Жамбылской области – 16,15, Костанайской области – 14,6, Карагандинской области – 14,91, СКО – 14,53, Атырауской области – 15,44. Результаты выпускников по пятибалльной шкале оценивания позволяют определить качество выполнения тестовых заданий – 74,72 %.

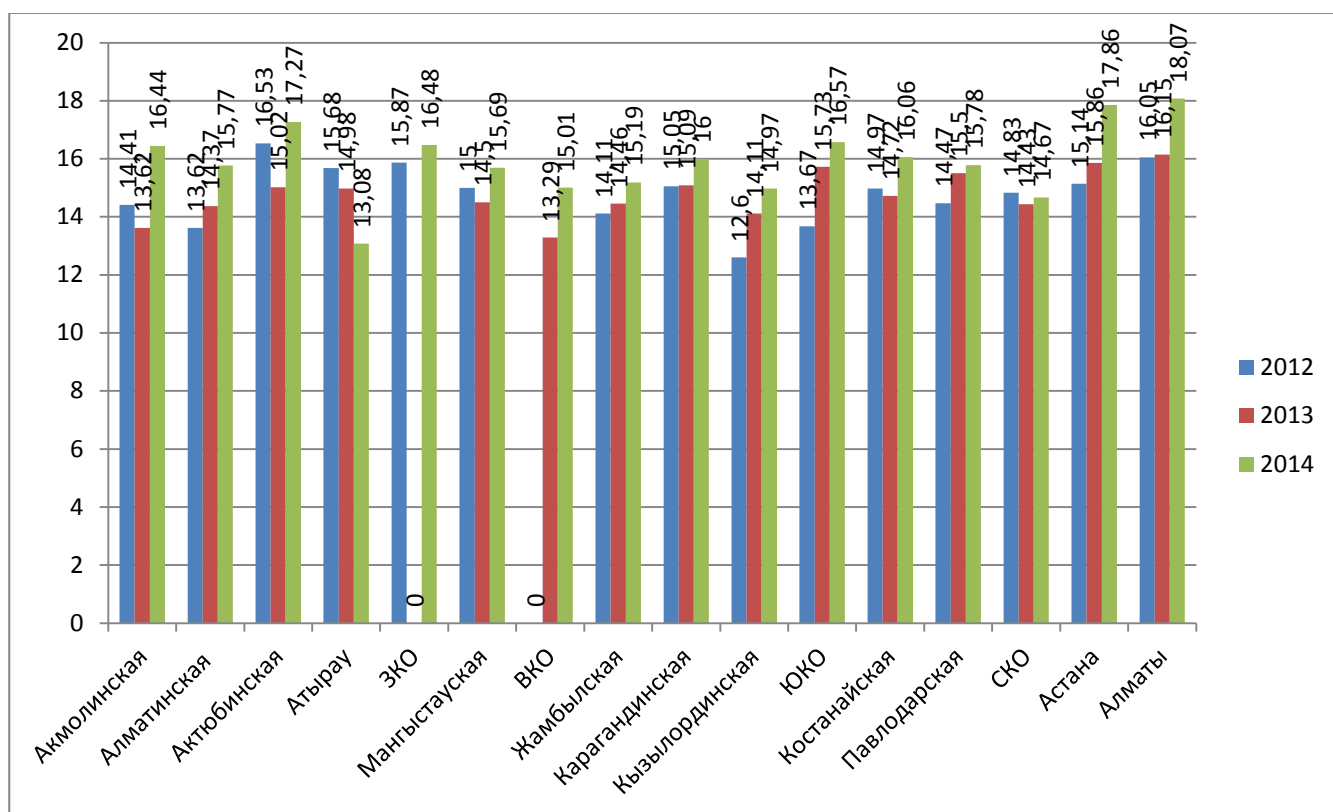

Рис.14 – Результаты ЕНТ-2012, ЕНТ-2013, ЕНТ-2014 по истории Казахстана (с русским языком обучения) в разрезе регионов

Результаты ЕНТ по предмету «Всемирная история»

В 2011-2012 учебном году профильный предмет «Всемирная история» выбрали 9086 человек, в том числе с казахским языком обучения выбрали 6174 человек, с русским языком обучения 2912 человек (от общего количества участников ЕНТ – 7,74%). В 2014 году в Едином национальном тестировании по предмету «Всемирная история» приняло участие 5048 выпускников организаций образования, в том числе с казахским языком обучения – 3443

ученика, с русским языком обучение 1605 учащихся (от общего количество участников ЕНТ – 5,76%).

В 2014 году общий показатель участия в тестировании по предмету «Всемирная история» составил 5,8% (5048 человек).

По результатам ЕНТ за три года (2012-2014гг.) средний балл по предмету «Всемирная история» несколько снизился.

В 2014 году средний балл по республике по данному предмету составил 14,6 балла, что выше показателя 2013 года на 1,61, а самый высокий средний балл по республике получили выпускники города Балхаш Алматинской области.

Таблица- 11 Сведения о выборе предмета «Всемирная история» и результат ЕНТ в разрезе регионов за 2012-2014 учебный год

Область/город	2012	2013	2014
Акмолинская	189	98	101
Алматинская	968	645	498
Актюбинская	386	232	144
Атырауская	305	220	194
ЗКО	256	146	110
Мангыстауская	236	160	131
ВКО	444	303	250
Жамбылская	602	415	322
Қарагандинская	431	290	263
Қызылординская	267	189	159
ЮКО	1179	783	718
Костанайская	190	78	89
Павлодарская	139	102	74
СКО	99	62	42
г.Астана	189	113	156
г.Алматы	269	157	166
РФМШИ им.О.Жаутикова	2	0	1
РСШИ им. Абая	5	2	3
РВШИ им Б. Момышулы	18	17	22
РК	6174	4012	3443

Источник: Национальный центр тестирования

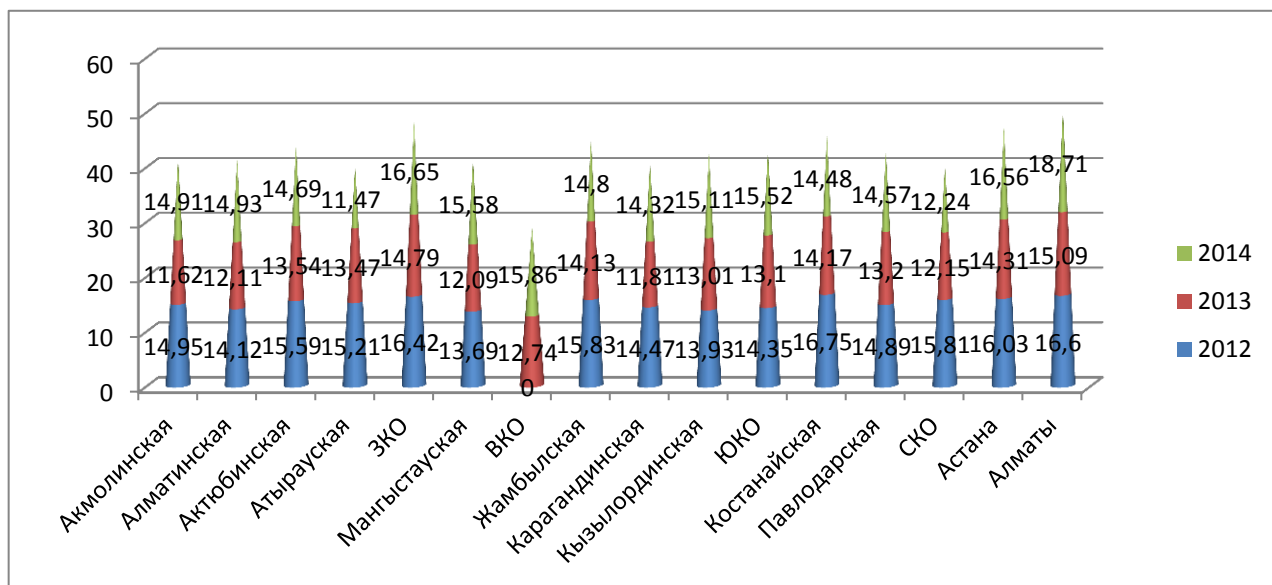

Рис. 15 – Результаты ЕНТ-2012, ЕНТ-2013, ЕНТ-2014 по Всемирной истории (с казахским языком обучения) в разрезе регионов

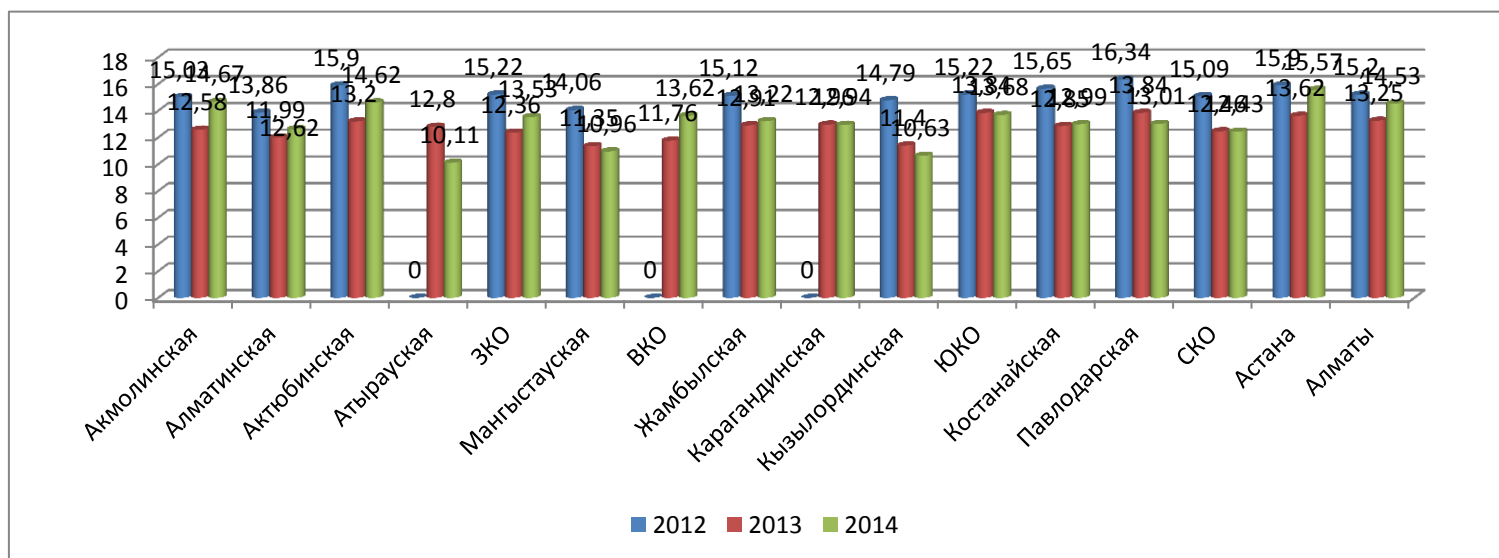

Рис.16 – Результаты ЕНТ-2012, ЕНТ-2013, ЕНТ-2014 по Всемирной истории (с русским языком обучение) в разрезе регионов

Контроль качества знаний, совершенствование его процедуры предполагает усиление внимания общественности к ЕНТ, а через них к проблемам среднего образования по результатам ЕНТ.

По результатам ЕНТ можно сделать вывод о том, что учащиеся не справляются с заданиями, направленными на оценку способности понимать тексты, критически оценивать представленную информацию, решать многошаговые задачи. Исследования в области оценивания качества образования показывают, что только владение учебным материалом на высоком уровне гарантирует успешность учащихся в будущем.

Результаты ЕНТ за последние три года (2012-2014 гг.) по предмету «Всемирная история» позволяют говорить о необходимости совершенствования работы учителя по активизации познавательной деятельности обучающихся,

усвоения исторических знаний и богатейшего исторического опыта человечества, о применении инновационных подходов и технологий в историческом образовании.

Мониторинг и оценка качества образования определены как одна из составляющих современной эффективной школы. Сегодня важность аудита качества системы образования, оценки обученности отдельного ученика, достижений школьников в целом признается всеми ведущими экспертами образования.

3. Методика и практика обучения по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах Казахстана: опыт и инновации

Глава государства Н.А. Назарбаев в своем выступлении на торжественном собрании, посвященном Дню Независимости Республики Казахстан «Независимость Республики Казахстан – Великая история Мәңгілік Ел» 15 декабря 2014 года, особо подчеркнул, что в 2015 году мы вместе со странами СНГ и всем миром будем праздновать 70-летие Победы над фашизмом в Великой Отечественной войне. «Мы – народ, во все времена относившийся к своему прошлому с благодарностью и прощением. Наше восприятие исторического прошлого всегда должно быть цельным и позитивным. Оно должно объединять всех казахстанцев, а не разделять их», – сказал Президент [12].

Общественно-гуманитарное образование в Казахстане должно быть нацелено на развитие образованной, культурной, функционально грамотной личности, на совершенствование умений находить, сравнивать, анализировать, обобщать необходимую информацию, рассуждать на актуальные темы, доказывать собственную позицию, принимать решение в различных учебных и жизненных ситуациях.

Обучение истории в школе осуществляется на основе деятельностного подхода, использования различных методов.

На уроках «История Казахстана», «Всемирная история» следует формировать историческое мышление, развивать социальные и коммуникативные навыки, самостоятельность в поиске информации, умение принимать взвешенные решения, ответственность за свой выбор, открытость новым идеям и умение выразить собственное мнение, а главное, развивать творческий потенциал и мыслительные навыки учащихся, необходимые не только в учёбе, но и в обычной жизни. Каждый этап урока (вызов, осмысление, рефлексия) должен направлять учащихся на активизацию исследовательской работы. Формами работы на уроках могут быть индивидуальная работа, в парах и парах сменного состава, группе и группе сменного состава.

Содержание исторического образования, как известно, строится по принципу: факты, события, процессы. Если образовательная цель урока сведена к запоминанию дат, событий, фактов, то ученики не будут любить предмет и не научатся принимать решения, анализировать события и явления жизни. Но именно понимание исторического процесса, оценка и анализ исторических событий позволит учащимся в будущем не допускать серьезных ошибок при выполнении заданий.

Содержание учебного предмета «История Казахстана» должно быть направлено на закрепление ключевых ценностей казахстанского общества – казахстанского патриотизма, толерантности, гуманизма, что особенно актуально в рамках реализации патриотического акта «Мәңгілік ел».

В рамках учебного предмета изучаются темы по истории Казахстана, в том числе раскрывающие основные этапы истории независимого Казахстана, рассматривается место и роль Казахстана в контексте мировой истории. Основные положения содержания учебного предмета опираются на национальную государственную программу, в которой представлены материалы научных исследований по программе «Культурное наследие», представлены различные точки зрения на исторические процессы и актуальные проблемы истории Казахстана.

В современном образовательном процессе особое значение придается развитию навыков применения исторических знаний при объяснении и оценивании исторических фактов и явлений, анализе различных проблем развития современного общества – социальных, экономических, экологических. Это формирует основу знаний для осознания глобальных проблем человечества.

При отборе источников и материалов, описании событий, исторических процессов, использовании научных понятий учитываются возрастные особенности и уровень подготовленности учащихся.

Издательством «Алматыкітап» издано методическое пособие «Рассказы по истории Казахстана» для 5 класса (автор Б.К.Абдугулова). Данное пособие разработано в помощь учителю, реализующему в своей практике требования к результатам освоения основной образовательной программы общего среднего образования, определенные ГОСО.

В методическом пособии отражены актуальные вопросы теории и практики и классификация активных и интерактивных методов обучения, рекомендации по выбору методов обучения при реализации различных учебных задач, основные методические подходы к организации групповой работы. В каждом уроке прописана цель, планируемые результаты (предметные, личностные, системно-деятельностные), используемые наглядные пособия, ход урока [13].

Ведущая идея этого курса – воспитание патриотизма, толерантности и высокой культуры. Для ее постепенного раскрытия отобраны факты, способствующие полному освещению важнейших аспектов этого курса о жизни и быте, героической борьбе за независимость сакских, гуннских, тюркских племен, населявших территорию Казахстана, рассказано не только для того, чтобы это запечатлелось в памяти, но и для того, чтобы оказало эмоциональное воздействие на чувства, вызвало сопереживание учеников. Поэтому материалы о царице Томирис, подвиге Ширака, Аттиле, Бильге кагане, Кюль-Тегине, Тоньюкоке, Кайыр хане должны быть не только доступными для восприятия учащихся данной возрастной группы, но и способствовать формированию у них патриотических чувств.

Предмет «Всемирная история» посредством межпредметных связей (математическая грамотность, естественнонаучная грамотность) позволяет учащимся исследовать и анализировать историческую информацию, вести самостоятельный поиск решения тех или иных задач, поставленных учителем

для усвоения материалов урока. Благодаря полученным знаниям учащиеся должны самостоятельно и творчески использовать полученные знания на практике (написание эссе, творческих работ, рефератов, проекты и т.д.).

Главная задача педагога видится в организации активной самостоятельной деятельности учащихся. Самостоятельная работа школьников осуществляется в форме коллективной работы, брэйнсторминга, ролевых игр, дебатов, защиты проектов, составления портфолио, коллоквиумов, словесных пинг-понгов, подготовки письменных работ (эссе, сочинений, рефератов и др.). Задания, взятые в совокупности, позволяют выявить уровень знаний учащихся, уровень овладения ими необходимыми умениями и навыками. Например, хронологические задания ориентированы на проверку способности учащихся различать разные категории времени, ориентироваться во времени и пространстве, устанавливать последовательность и длительность событий. Целью заданий на знание исторической географии является проверка сформированности представлений об историческом времени и пространстве, умение пользоваться исторической картой; задания по теме «Исторические личности» расширяют знания о видных деятелях Отечественной истории и т.д.

В одной из алматинских школ был проведен социологический опрос учеников 5, 7 и 10 классов и их родителей на предмет восприятия учебников по истории Казахстана. Основные претензии высказывались по языку изложения, который большинство оценило как тяжелый и сложный для восприятия. Этот опрос проводился в рамках экспертизы нового учебника по истории Казахстана, хрестоматии по истории Казахстана для гуманитарных классов, методического руководства и сборника дидактических материалов для учителей, внедренных в школах с 2014 года. С полным основанием можно сказать, что ни родители, ни ученики особого удовлетворения по поводу их качества не выразили.

К этому добавляются случаи слабой подготовки некоторых учителей по части методики развития у учащихся навыков логического мышления и формирования представлений в плане восприятия исторических процессов и явлений. Главный упор сегодняшние учителя-историки делают на подготовку учеников к ЕНТ. Поэтому, начиная с пятого класса, в основной своей массе они большую часть учебного времени посвящают автоматическому запоминанию тестовых заданий. Другими словами, идет элементарное натаскивание. При этом за бортом остаются навыки логического мышления, умение выявлять причинно-следственные связи, использование приемов сопоставления фактов и их последующего анализа и другие важные аспекты, необходимые для личностного развития.

Каждый педагог ставит перед собой цель обеспечить положительную мотивацию обучения и активизировать познавательную деятельность учащихся. А для того, чтобы достичь этой цели, нужно применять эффективные методики и инновационные технологии. Инновационный процесс в образовании имеет тесную связь с исследовательской деятельностью.

В настоящее время наиболее распространенными являются следующие активные методы обучения:

- 1) практический эксперимент;
- 2) метод проектов – форма организации учебного процесса, ориентированная на творческую самореализацию учащегося, развитие его интеллектуальных и физических возможностей, волевых качеств и творческих способностей;
- 3) групповые обсуждения – групповые дискуссии по конкретному вопросу в относительно небольших группах (от 6 до 15 человек);
- 4) мозговой штурм – специализированный метод групповой работы, направленный на генерацию новых идей, стимулирующих творческое мышление каждого человека;
- 5) деловые игры – метод организации активной работы учащихся, направленный на выработку определенных рецептов эффективной учебной и профессиональной деятельности;
- 6) ролевые игры – метод, используемый для усвоения новых знаний и отработки определенных навыков в сфере коммуникаций, ролевая игра предполагает участие не менее двух «игроков», каждому из которых предлагается провести целевое общение друг с другом в соответствии с заданной ролью;
- 7) basket-метод – метод обучения на основе имитации ситуаций, например, обучаемому предлагается выступить в роли экскурсовода по музею, в материалах для подготовки он получает всю необходимую информацию об экспонатах, представленных в зале;
- 8) тренинги – обучение, при котором в ходе проживания или моделирования специально заданных ситуаций обучающиеся имеют возможность развить и закрепить необходимые знания и навыки, изменить свое отношение к собственному опыту и применяемым в работе подходам;
- 9) обучение с использованием компьютерных обучающих программ;
- 10) анализ практических ситуаций – метод обучения навыкам принятия решений, его целью является научить учащихся анализировать информацию, выявлять ключевые проблемы, генерировать альтернативные пути решения, оценивать их, выбирать оптимальное решение и формировать программы действий.

Инновационные технологии в преподавании истории позволяют развивать:

- умение классифицировать;
- умение высказать суждения, делать умозаключения и выводы;
- умения и навыки наблюдения;
- умения и навыки работы с имеющейся информацией, ее нахождение и ранжирование;
- навыки экспериментирования;
- познавательные способности и потребности;
- навыки творческого проектирования и исследовательского поиска.

Так, в своей работе учителя истории используют следующие современные педагогические технологии:

Методика обучения диалогу. Она достаточно проста, кроме того она заложена в так называемую «методику развивающего обучения», например Эльконина – Давыдова[14]. Организация работы в парах, где ученики по выделенному абзацу учебного текста по очереди спрашивают друг друга. После вопроса следует ответ, который должен обязательно заканчиваться вопросительным предложением, обращенным к своему напарнику, наподобие: «А что ты мог бы добавить?» или каково твое мнение? После того как эта техника станет ученикам привычной, переходим к «ответам-диалогам» у доски. Тема – вопрос-ответ. Затем наступает черед содержательной шлифовки отработанной техники: учеников следует научить искусству задавать разные вопросы по поводу одной и той же информации. Конкурс на лучший вопрос учителю, проблемный ринг, сформулируй к одной фразе как можно больше вопросов и т.д.

Технология развития критического мышления. Цель технологии: развитие мыслительных навыков учащихся, необходимых не только при изучении учебных предметов, но и в обычной жизни (умение принимать взвешенные решения, работать с информацией, анализировать различные явления т.е. надпредметные умения). Технология хороша тем, что ребята учатся адаптироваться к меняющимся условиям, общаться, работать в диалоге, получать знания самостоятельно, брать на себя ответственность. Состоит из 3 фаз: вызов, осмысление, рефлексия. Каждой стадии урока соответствуют определенные технологические приемы: бортовой журнал, взаимообучение, трехчастный дневник, зигзаг, инсерт, кластер, шляпы мышления, чтение со стопами, синквейн., толстые и тонкие вопросы.

Очень удачно позволяет сочетать устоявшиеся методические способы традиционной системы и новые подходы к обучению *система опорных конспектов*, которая может быть использована на уроках истории. Эта система повышает уровень понимания и осмысления изучаемого материала, способствует систематизации знаний. Также использование опорных конспектов предполагает управление познавательной деятельностью школьников, развитие умений самостоятельной работы, самоконтроля.

Информационно-коммуникационные технологии. Использование компьютерных технологий в обучении истории может осуществляться в нескольких направлениях. Первое из них – это информационная поддержка предмета, выражающаяся в использовании стандартного программного обеспечения по истории: мультимедийные энциклопедии, электронные учебники, репетиторы-контролеры, мультимедиапрезентации, интернет. На таких уроках учащиеся получают инструктивную карточку, которую составляет учитель в соответствии с текстом электронного учебника. В ней обозначены вопросы, на которые надо найти ответы в электронном учебнике и записать их в рабочие тетради; указано, какие рисунки по теме урока надо сделать, какие данные нужно найти и занести в предложенные таблицы.

Технология дифференцированного обучения. Составляются разноуровневые дидактические материалы, различающиеся по содержанию, объему, сложности, методам и приемам выполнения заданий, а также для диагностики результатов обучения.

Технология проблемного обучения. В качестве психологической основы проблемного обучения обычно называют тезис: «Мышление начинается с проблемной ситуации». Система методов и средств обучения, основой которого выступает моделирование реального творческого процесса за счет создания проблемной ситуации и управления поиском решения проблемы составляет суть технологии проблемного обучения. По И.Я. Лернеру [15], это такое обучение, при котором учащиеся систематически включаются в процесс решения проблем и проблемных задач, построенных на содержании программного материала. Из этого определения следуют два вывода:

- проблемное обучение предполагает самостоятельное полное или частичное решение посильных для учащихся проблем;
- для решения этих проблем учащимися необходимо создавать ситуацию, побуждающую их к решению проблем.

Технология «Дебаты». Использование технологии «Дебаты» в обучении школьников содействует становлению нового поколения гражданского открытого общества: толерантного и мобильного, критически осмысляющего перемены.

Технология формирует:

- умение определять и отстаивать свою позицию,
- ораторское мастерство и умение вести диалог;
- командный дух и лидерские качества.

Технология проектного обучения. Смысл использования данной технологии – в организации исследовательской деятельности, особенно на краеведческом материале. Технология проектов предлагает обучение "путем делания", то есть такое, при котором все знания извлекаются из практической самостоятельности и личного опыта ребенка. Деятельность учащихся направлена на решение проблемы, взятой из реальной жизни, знакомой и значимой для ребенка, для решения которой ему необходимо приложить полученные знания и новые знания, которые еще предстоит приобрести.

Метод проектов на уроках истории нацелен на формирование способностей, которые позволяют эффективно действовать в реальной жизненной ситуации. Темы, предлагаемые в качестве исследовательских, должны быть посильны пониманию школьников. В процессе исследовательской работы ученик пытается решить проблему, выдвигает гипотезы, задает вопросы, делает выводы. Проектирование учит четкости в работе, формирует целеустремленность и самостоятельность.

Технология учебно-игровой деятельности: дидактические, ролевые игры. Особенно в среднем звене. Благодаря игровым приемам удастся решить многие важные вопросы, а именно заинтересовать ребят, повысить самооценку, позволить им самовыразиться. Для подростков более свойственны игровые

виды деятельности, в которых они чувствуют себя свободно и комфортно, охотно принимают правила игры и естественно воспринимают и победы, и их отсутствие. Именно поэтому формой проведения обобщающих или итоговых уроков выбирается игра. О неудачах в игре речь не идет, так как каждый ее участник работает в силу своих возможностей, подчас благодаря коллективной работе достигается максимальный результат. Каждый получает поощрение в виде похвалы, значка, грамоты, то есть реализуются подходы гуманистической педагогики.

Здоровьесберегающие технологии. Снижение утомления школьников: дидактические игры, физкультминутки, групповая и парная работа; создание благоприятного психологического климата с помощью создания ситуаций успеха для ученика; выполнение санитарно-гигиенических условий, смена вида занятий, посадка учащихся.

Ставя перед собой задачу обобщения ранее изученного материала, используются методы «Мозгового штурма», «Групповой дискуссии», «Деловой игры», «Метод проектов», «Разбор ситуации», «Дискуссии в малых группах», метод «Кейс-стади», метод «Учебная игра».

Действенную методическую помощь в обучении учащихся истории оказывают «Школы молодого учителя». Так, в Восточно-Казахстанской области с 2010-2011 учебного года школа № 35 г. Усть-Каменогорска является базовой Школой молодого учителя. Здесь проводятся фестивали творчества молодых учителей с презентацией портфолио – как формы творческого отчета учителя.

Таким образом, одна из основных задач современной школы состоит в использовании таких методов обучения, которые способствуют развитию творческого характера мыслительной деятельности. Современные методы обучения должны совершенствоваться. Необходимо не просто совершенствовать содержание, формы, методы и средства обучения, а требуется коренное изменение самой технологии.

Структуратехнологии дает ожидаемые и планируемые результаты, а ее нарушение ведет к снижению качества. Педагогическая технология - это совокупность знаний о способах и средствах организации учебной деятельности, ведущих к качественным изменениям в личности обучаемых и достижению заданных результатов.

Исходная форма учебной деятельности состоит в совместном выполнении группой учащихся распределенных между ними учебных действий. Организация совместной учебной деятельности предполагает, чтобы дети овладели действиями целеполагания, планирования, реализации, рефлексии.

Эти механизмы обеспечивают возможность общения учащихся по реализации учебной деятельности. Общение со сверстниками и создает условия для развития творчества в ребенке и для формирования у него волевых компонентов деятельности по утверждению, отстаиванию и защите своих интересов. Задача учителя - научить учащихся работать вместе. Совместная деятельность направлена на практическое решение участниками групп

поставленных задач. Групповая работа опирается на учебное действие: учащиеся фиксируют в учебных тетрадях ход совместной работы, обсуждают полученные группой результаты, оценивают успехи каждого, утверждают самооценки членов группы. Учитель на уроке организует совместные действия учащихся как внутри группы, так и между группами.

Основой организации совместной деятельности является применение особых графических и знаковых схем и моделей, использование которых позволяет учащимся фиксировать ход совместной работы и её результаты.

Главное педагогическое правило - не расслаивать учеников на сильных и слабых, организовывать взаимообучение детей методом совместной групповой учебной деятельности.

Технология обучения предполагает подробную разработку всего сценария урока с точным выделением компонентой и логики учебной деятельности ученика и руководителя деятельности ученика. Это особая форма педагогического средства для учителей с подробным научным изложением каждого урока. Приоритет исследовательских и проектных технологий в преподавании истории предполагает использование широкой базы исторических источников, которая не всегда имеется в школьных библиотеках. Возможности ИКТ (электронных учебных пособий и глобальной сети Интернет) по хранению и передаче информации позволяют решить эти задачи: повысить информационную насыщенность урока, выйти за рамки школьных учебников, дополнить и углубить их содержание.

Современный образовательный процесс предполагает развитие у обучающихся творческих способностей. Подобное требование диктует необходимость работы учащихся с информацией, самостоятельно формируемой ими в виде творческой образовательной продукции. Решению данной задачи способствует развитие проектных технологий в изучении истории. В данном случае ИКТ, изначально предназначенные для создания информационных продуктов различного рода (текстов, презентаций и т.п.) и обладающие огромным творческим потенциалом, становятся эффективным инструментом в руках учащихся.

Информационно-коммуникационные технологии расширяют возможности диагностики уровня усвоения исторической информации. Разнообразные тестовые системы и оболочки позволяют индивидуализировать процесс оценки знаний учащихся, развивать способность учащихся к самооценке.

Таким образом, информационно-коммуникационные технологии способны: стимулировать познавательный интерес к истории, придать учебной работе проблемный, творческий, исследовательский характер, во многом способствовать обновлению содержательной стороны предмета история, индивидуализировать процесс обучения и развивать самостоятельную деятельность школьников.

Важным образовательным ресурсом являются методические сайты. На этих сайтах содержится большое количество сценариев, уроков, олимпиад, исторических вечеров, разработок тестов и контрольных работ и др.

Использование Интернета на уроках истории значительно увеличивает объем информации, задействованной в историческом образовании, позволяет свободно реализовать современные интерактивные технологии, в том числе проектные и модульные.

Однако, учителю, использующему ИКТ на уроках, не следует забывать, что в основе любого учебного процесса лежат педагогические технологии. Информационные образовательные ресурсы должны не заменить их, а помочь быть более результативными. Они позволяют оптимизировать трудозатраты учителя, чтобы учебный процесс стал более эффективным. Информационные технологии призваны разгрузить учителя и помочь ему сосредоточиться на индивидуальной и наиболее творческой работе – отвечать на «каверзные» вопросы активных учеников, и наоборот, пытаться «расшевелить», «подтянуть» самых слабых и пассивных. Параллельно работающий «автоматизированный обучающий конвейер» — это лишь еще один педагогический инструмент.

4 Состояние образовательного процесса по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах

4.1 Обеспеченность педагогическими кадрами по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история»

Состояние образовательного процесса по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» зависит от многих факторов, но, в первую очередь, от качества организации учебного процесса, квалификации учителя, подбора учебного материала и способах его подачи, использования учителем современных методик и технологий обучения, наглядности и КСО, а также от материально-технического обеспечения. Наличие квалифицированных педагогических кадров и создание оптимальных условий для их эффективной работы - важный фактор обеспечения качественного образовательного процесса.

В Национальном докладе «О состоянии и развитии системы образования Республики Казахстан» за 2014 год отмечено, что наметилась положительная динамика кадрового обеспечения системы школьного образования. Численность учителей общеобразовательных школ составила 294 897 человек, что выше показателя 2011 года на 8 527 (рис.17).

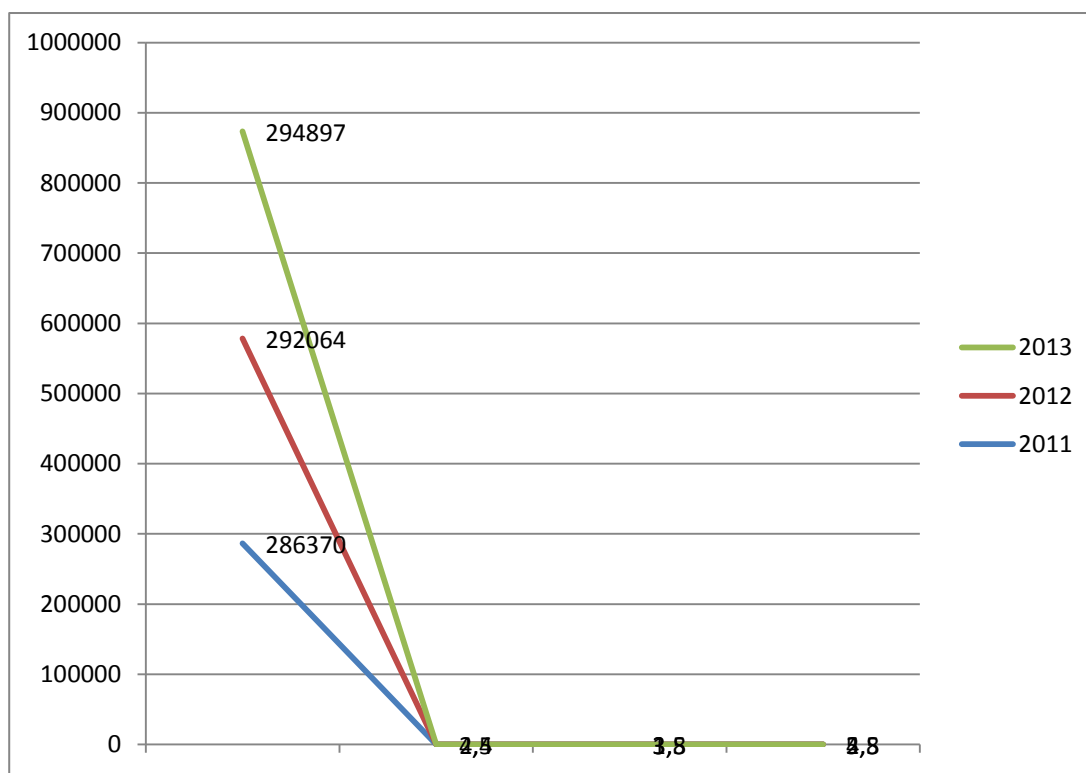

Рис.17–Численность учителей общеобразовательных школ

В настоящее время наметился рост количества учителей с высшей категорией (49607 учителей), в том числе и учителей по предметам «История Казахстана», «Всемирная история». Анализ квалификации учителей истории во

всех областях страны показал, что доля учителей с высшей категорией выше среднего значения по республике приходится на г. Алматы, Алматинскую, Жамбылскую, Восточно-Казахстанскую области. Доля учителей с высшей категорией со средним значением приходится на г. Астана, Акмолинскую, Актюбинскую, Западно-Казахстанскую, Костанайскую, Павлодарскую, Северо-Казахстанскую области, доля учителей с высшей категорией с низким значением – на Мангыстаускую, Кызылординскую области (таблица 17)

Таблица 17– Качественный состав учителей Казахстана по областям за 2013-2015 годы

	Высшая категория	1 категория	2 категория	Без категории	Пенсионеры	Работающие не по специальности
Акмолинская область						
2012-2013	105	258	253	184		
2013-2014	104	299	293	104		
2014-2015	101	341	348	33		
Актюбинская область						
2012-2013	131	248	261	250	14	
2013-2014	143	251	273	241	10	3
2014-2015	149	278	279	223	28	2
Алматинская область						
2012-2013	382	679	593	503		
2013-2014	410	704	573	453		
2014-2015	284 382	775	620	432		
ВКО						
2012-2013	200	189	315	487	330	
2013-2014	201	297	312	379	329	
2014-2015	222	341	332	281	315	
Жамбылская область						
2012-2013	325	377	373	294	6	
2013-2014	278	382	385	256	11	
2014-2015	300	378	372	266	14	
ЗКО						
2012-2013	126	280	262	172	4	1
2013-2014	117	275	259	181	3	1
2014-2015	119	286	254	171	11	4
Павлодарская область						
2012-2013	111	197	158	118	12	10
2013-2014	128	244	186	136	12	11
2014-2015	148	240	154	124	9	2
СКО						
2012-2013	110	226	210	180	19	
2013-2014	122	222	216	153	16	
2014-2015	125	234	187	139	13	
Костанайская область						
2012-2013	112	211	198	215	11	20

2013-2014	129	206	193	196	4	18
2014-2015	138	231	161	186	11	14
Кызылординская область						
2012-2013	48	531	509	292		
2013-2014	61	558	535	263		
2014-2015	83	614	505	194		
Мангистауская область						
2012-2013	80	122	95	151	10	
2013-2014	86	127	98	158	10	
2014-2015	96	135	109	146	15	
г.Алматы						
2012-2013	238	168	210	123	15	
2013-2014	249	169	216	125	14	
2014-2015	263	158	187	107	12	
г.Астана						
2012-2013	81	75	81	57	18	
2013-2014	44	47	28	25	8	
2014-2015	46	63	42	34	7	

Самая большая доля учителей истории с первой категорией приходится на Алматинскую, Жамбылскую, Кызылординскую области, со второй категорией – на Алматинскую, Акмолинскую, Актюбинскую, Жамбылскую, Кызылординскую, Западно-Казахстанскую области (таблица -17).

Анализ возрастной категории учителей показывает, что на фоне естественного старения кадров ряды педагогов пополняются молодыми специалистами(таблица 17).

Доля педагогических кадров, не имеющих категории, выше среднего значения приходится на Алматинскую, Актюбинскую, Восточно-Казахстанскую, Жамбылскую, Мангыстаускую области(таблица 17).

Вместе с тем, для системы школьного образования всё еще острой остается проблема дефицита педагогических кадров. Потребность в педагогах в большей степени восполняется за счет увеличения учебно-воспитательной нагрузки работающих учителей, внутреннего совместительства, что ведет к их перегрузке и к снижению качества обучения в целом.

Результаты мониторинга обеспеченности педагогическими кадрами по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в школах позволили установить не только уровень обеспеченности квалифицированными учителями истории, но и выявили проблемы и актуальные задачи, касающиеся подготовки и переподготовки педагогических кадров страны.

Актуальной остается задача управления кадровым потенциалом путем внедрения совершенных технологических процедур: оценки персонала и развития информационной базы для принятия обоснованных управленческих решений. Мониторинговое исследование показало, что наиболее эффективным методом управления кадровым потенциалом является его оценка по параметрам, характеризующим профессиональную успешность педагогических кадров.

Важными факторами эффективной кадровой политики являются не только обеспечение высококвалифицированными педагогами по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история», но и создание условий, мотивирующих их к более эффективному труду, способствующего дальнейшему профессиональному развитию.

4.2 Повышение квалификации учителей истории

В период с 2012 по 2014 годы филиалами Центра педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» и АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» для учителей-предметников были проведены курсы повышения квалификации по программам 3 (базового) и 2 (основного) уровней для учителей истории.

Количество учителей-историков республики, прошедших уровневые курсы повышения квалификации в филиалах Центра педагогического мастерства АОО «НИШ» в 2012 году составило 81, в 2013 году - 460, в 2014 году - 528 учителей. В таблице - 18 представлены данные о численности учителей-историков, прошедших вышеуказанные курсы за 2012-2014 годы.

Таблица 18 – Сведения о повышении квалификации учителей-историков в 2012-2014 годах в филиалах Центра педагогического мастерства АОО «НИШ»

Область	Количество учителей, прошедших уровневые курсы повышения квалификации		
	2012	2013	2014
Акмолинская	1	17	20
Актюбинская	4	30	32
Алматинская	13	52	57
Атырауская	3	13	26
ВКО	4	29	32
Жамбылская	9	35	39
ЗКО	8	20	28
Карагандинская	7	26	28
Костанайская	8	23	11
Кызылординская	3	34	31
Мангистауская	2	14	23
Павлодарская	1	13	29
СКО	1	17	33
ЮКО	15	94	110
г. Алматы	1	19	18
г. Астана	1	24	11
РК	81	460	528

Уровневые курсы повышения квалификации учителей- историков в 2013-2014 годах в филиалах АО «НЦПК «Өрлеу» прошли 1033 учителя, что составляет мене половины количества учителей, преподающих предметы истории (таблица19).

Таблица19– Сведения о повышении квалификации учителей- историков в 2013-2014 годах в филиалах АО «НЦПК «Өрлеу»

Область	Количество учителей, прошедших уровневые курсы повышения квалификации	
	2013	2014
Акмолинская	40	41
Актюбинская	0	36
Алматинская	1	85
Атырауская	0	19
ВКО	50	45
Жамбылская	6	50
ЗКО	15	30
Карагандинская	1	41
Костанайская	25	26
Кызылординская	6	55
Мангистауская	4	22
Павлодарская	51	30
СКО	59	27
ЮКО	45	140
г.Алматы	17	18
г.Астана	28	20
РК	348	685

Более 70 % учителей истории регулярно проходят курсы повышения квалификации на базе филиалов АО «НЦПК «Өрлеу».

Основная цель курсов повышения квалификации учителей истории - содействие в повышении профессиональных знаний и умений в обучении учащихся, так как до сих пор остается актуальным вопрос повышения профессионального уровня учителей истории.

Необходимо включать в программу курсов повышения квалификации учителей историмодули предметной области, информационных технологий в историческом образовании, проектной и исследовательской деятельности, а также контрольно-оценочный модуль.

Учитель истории должен знать и владеть новыми подходами, интерактивными методами и инновационными технологиями в условиях модернизации системы образования.

4.3 Обеспечение учителей методическими ресурсами по предметам «История Казахстана», «Всемирная история»

Использование современных образовательных технологий на уроках истории, в том числе информационно-коммуникационных в практике обучения является обязательным условием повышения качества обучения, интеллектуального, творческого и нравственного развития учащихся.

Библиотека является одним из факторов, способствующих развитию не только читательской грамотности учащихся, но и привития интереса у обучающихся к исторической литературе. Фонд школьных библиотек формируется в соответствии с контингентом обучающихся и потребностями в той или иной дополнительной литературе. Доля учащихся в целом по стране, обеспеченных учебниками, в том числе и по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» составляет 98%. По данным МОН РК школьные библиотеки функционируют в 88,9% организациях образования от их общей численности по республике.

По предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» для учащихся 5-11 классов общеобразовательных школ разработано 23 учебника, 17 методических пособий, 13 хрестоматий, 9 комплексов дидактического материала, 5 рабочих тетрадей.

Функционирующие во всех регионах страны методические кабинеты способствуют созданию единого информационного методического пространства, реализации программ модернизации образования, внедрению новых педагогических и информационно-коммуникативных технологий в образовательную практику, в том числе и по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история».

Действующие кабинеты истории в общеобразовательных школах страны обеспечиваются современным оборудованием, учебным, картографическим, наглядным, демонстрационным материалом, интернет-ресурсами, техническими средствами обучения. В них продуманы организация использования и условия хранения всех средств обеспечения учебного процесса (систематизация) по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история».

Но в настоящее время в кабинетах истории недостаточно представлен книжный фонд, содержащий учебники, хрестоматии, книги для чтения, сборники вопросов и заданий по отдельным курсам истории: сборники документов; методическое руководства; литературу справочного характера-словари (исторический, политический, философский, экономический) научно-популярную литературу по истории, научно-историческую литературу, книги по истории культуры; энциклопедии, статистические сборники. Современный кабинет истории должен иметь систему электронного обучения (СЭО).

В этой связи необходимо рекомендовать учителям активно использовать видеофильмы, электронные учебники, тематические карты, хронологические таблицы, фотохронику и другие учебно-методические материалы на уроках

истории. Кабинет истории дают широкие возможности для исследовательской работы учащихся и формирования их функциональной грамотности.

Для обеспечения качественного образовательного процесса по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» рекомендуется использовать настенные исторические карты, демонстрационные картины и таблицы, выставочные наглядные пособия (репродукции, атласы и контурные карты, фотографии), объемные наглядные пособия (модели, макеты, муляжи, диорамы, проводить уроки истории в краеведческих музеях, посещать выставки

Заключение

Одной из значительных задач истории является воспитание казахстанского патриотизма. Эта задача стала одной из составных долгосрочных приоритетов, выдвинутых Президентом Н.Назарбаевым в Стратегии «Казахстан-2050» - новый политический курс состоявшегося государства». В свою очередь, патриотизм невозможен без формирования исторического сознания, связывающего настоящее общество с его прошлым.

С обретением Республикой Казахстан государственной независимости актуализировалась проблема всестороннего и объективного изучения прошлого и преподавания учебной предмета «История Казахстана», основными задачами которой являются: возрождение исторической памяти народа, формирование национального самосознания и гражданского единства, воспитание патриотизма и толерантности у молодежи.

Многофункциональность и значимость предмета «История Казахстана» обусловлена тем, что этот предмет является государственно значимой учебной дисциплиной - ввиду ее огромной роли в укреплении казахстанской идентичности, самосознания народа, совершенствования национальной системы образования, реализации задач, связанных с необходимостью интеллектуального прорыва в новом тысячелетии. Именно поэтому данный предмет является обязательным экзаменом в ЕНТ и государственным экзаменом всех колледжей и вузов нашей страны.

История Казахстана - наука, изучающая в целостном виде исторические события, явления, факты, процессы, выявляющая исторические законы и закономерности, имевшие место на территории Казахстана с древнейших времен до наших дней.

Политические перемены последних лет непосредственно затронули историческое образование и историческую науку. Новый статус государства оказал определяющее влияние на понимание исторического прошлого. Школьные и вузовские программы по истории меняются. И от того, в какую сторону будут идти эти перемены, зависит судьба исторического образования и в значительной степени образования в целом.

Прежние советские типовые программы по истории в школе и в вузе отводили казахстанской истории второстепенное место. Теперь ситуация изменилась. История Казахстана стала ведущим направлением исторического образования и исторической науки. И это естественно в условиях государственной самостоятельности республики. На первый план вышла национальная история.

Главным элементом содержания исторического образования являются знания, они включают сведения, познания в области истории, создают научную картину развития общества. В процессе обучения ученики овладевают элементами исторических знаний, оперируя такими категориями как факт, явление, событие, процесс.

В условиях обновления содержания образования актуальными задачами исторического образования выступают: обеспечение учащимся совокупностью исторических знаний об основных событиях и тенденциях общественно-политического, социально-экономического и культурного развития Казахстана и государств мира, формирование целостного представления о месте и роли нашей республики в мировом сообществе, развитие у школьников исторического мышления, развитие функциональной грамотности, создание основ для становления гражданского самосознания личности, осмысления причин перемен в мире и Республике Казахстан, форм и механизмов их осуществления, формирование у обучающихся системы ценностей, базирующихся на гражданственности, чувстве сопричастности к судьбе родины и ответственности за нее.

При этом учебник выступает основным компонентом учебно-методического комплекса, содержащим систематическое изложение знаний и составленным с учетом возрастных и социальных особенностей потенциальной аудитории. От простоты, понятности и правильности написания текста учебника при его составлении зависит успеваемость обучающихся по нему учеников.

В связи с происходящими кардинальными изменениями во всех сферах жизни казахстанского государства важное значение приобретает проблема содержания и методов преподавания истории Казахстана. Современное историческое образование нуждается в существенном обновлении методологии построения предметного курса. В свете стоящих задач особое внимание в образовательном процессе должно быть уделено изучению отечественной истории, как прошлого, так и периода независимого Казахстана.

При этом важно отметить, что история независимого Казахстана есть составная часть многовековой истории страны, являющейся, в свою очередь, полноправной частью истории всего человечества.

В данном пособии раскрываются методика и практика обучения по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история», современное состояние образовательного процесса по данным предметам в общеобразовательных школах. На основе проведенного анализа даны рекомендации по внесению изменений и дополнений в типовые учебные планы, учебники и учебные пособия.

Вместе с тем остаются нерешенными следующие актуальные вопросы, непосредственно влияющие на состояние образовательного процесса по обучению предметам «История Казахстана» и «Всемирная история»:

- определение роли учителя истории в современных условиях развития образования;
- совершенствование подготовки учителей истории в вузах, системы повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров;
- совершенствование формы проведения единого национального тестирования;
- внедрение новых образовательных технологий, обобщение и

распространение опыта ведущих ученых-историков, учителей истории организаций образования и педагогов-новаторов;

- совершенствование системы контроля знаний обучающихся;
- улучшение программного и учебно-методического обеспечения, использование ИКТ в процессе обучения предмета истории;
- увеличение числа заданий и вопросов в школьных учебниках, основанных на реальных жизненных ситуациях.

Таким образом, одной из самых серьезных проблем современного образования остается качество издаваемой в Казахстане учебной литературы, прежде всего учебников. Из-за отсутствия опыта создания учебников, школы авторов, финансового механизма обеспечения полноценной экспертизы и институциональной поддержки качество учебников вызывает нарекания педагогической общественности.

Учебники истории перегружены, их содержание в несколько раз превышает доступный и необходимый объем: огромное количество дат, событий, имен, фактов, которые подчас не соответствуют ни требованиям стандарта, ни возрасту учащихся. Существует расхождение по темам в учебниках истории, именно поэтому предлагается выработать единый подход и единую Концепцию к написанию исторического материала.

Необходимость создания нового учебника истории диктуется, прежде всего, развитием мировой исторической науки, накоплением новых исторических знаний, возросшим общественным интересом к событиям прошлого. Следует выработать теоретические принципы, на основании которых и будет даваться оценка историческим событиям. Преподавание в школе именно концептуальных основ истории поможет ученикам понять, что такое история и, главное, чем она отличается от идеологии. Предлагается использование Концепции при подготовке текстов соответствующей преемственной линии школьных учебников.

Методологической основой концепции должны быть базовые принципы ее разработки. К их числу следует отнести:

- базовые ценности гражданского общества – социальная солидарность, безопасность, свобода и ответственность;
- толерантность как необходимое условие взаимодействия государств и народов в новейшей истории;
- применение нового подхода к истории казахстанской культуры как к непрерывному процессу обретения национальной идентичности, не сводящемуся к перечислению имен и творческих достижений, логически увязанному с политическим и социально-экономическим развитием страны.

Список использованной литературы

1 Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» от 17 января 2014 г. – Астана, 2014. – 12 с.

2 Послание Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» от 14 декабря 2012 года. – Астана, 2012. – 54 с.

3 «Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда» от 10 июля 2012 года.-Астана, 2012.

4 Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы/ Постановление Правительства Республики Казахстан №832 от 25 июня 2012 года. – Астана, 2012. – 19с.

5 Государственный общеобязательный стандарт среднего образования (начального, основного среднего, общего среднего образования) //Утвержден и введен в действие постановлением Правительства РК от 23 августа 2012 года № 1080. – 16 с.

6 Типовые учебные планы начального, основного среднего, общего среднего образования РК //Приказ Министра образования и науки РК от 25 июля 2013 года №296 «О внесении изменений в приказ Министра образования и науки РК от 8 ноября 2012 года №500.

7 Типовые учебные программы по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций //Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 3 апреля 2013 года № 115. – 1176 с.

8Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 30 декабря 2014 года № 554 «О совершенствовании Типовых учебных программ по дисциплине «История Казахстана», учебников и учебно-методических материалов».

9Перечень учебников, учебно-методических комплексов, пособий и другой дополнительной литературы, в том числе на электронных носителях, разрешенных к использованию в организациях образования //Приказ и.о. Министра образования и науки Республики Казахстан от 27 сентября 2013 года № 400, от 18 ноября 2013 года №460, от 28 апреля 2014 года №127.

10Култуманова А.Ж., Ногайбаева Г.А. Анализ результатов внешней оценки учебных достижений учащихся9классов (ВОУД-2012). Аналитический сборник. - Астана: НЦОСО, 2012. 85 стр .

11 Сравнительный анализ результатов единого национального тестирования (2004-2013): Аналитический сборник. – Астана: НЦОСО, 2013. – 56 с.

12 ВыступлениеГлавы государства Н.А. Назарбаева на торжественном собрании, посвященном Дню Независимости Республики Казахстан «Независимость Республики Казахстан – Великая история Мәңгілік Ел»

15 декабря 2014 года.

13 Рассказы по истории Казахстана. Мет. Пособие для учителей 5 класса 11-летней общеобразовательной школы/ Б.К. Абдугулова.- Алматы:Алматыкітап баспасы, 2015.- 106 с.

14 Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – М.: ИНТОР, 1996

15 Лернер И.Я. Проблемное обучение. - М.: «Знание», 1974. - 64 с.

16 Анализ результатов единого национального тестирования (ЕНТ-2014): Аналитический сборник //Г.Кусиденова, А.Алина. – Астана, 2014. –70 с.

17 Аналитические материалы по математическому образованию в Казахстане: Аналитическая справка. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2014. – 161 с.

18 Анализ результатов единого национального тестирования (ЕНТ-2014): Аналитический сборник //Г.Кусиденова, А.Алина. – Астана, 2014. –70 с.

Содержание

	Введение	63
1	Анализ учебных материалов по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах	66
2	Уровень подготовки обучающихся по «истории Казахстана» и «Всемирная история»	78
3	Методика и практика обучения по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах Казахстана: опыт и инновации	102
4	Состояние образовательного процесса по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» в общеобразовательных школах	111
	Заключение	118
	Список литературы	121

**«Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндері бойынша
сараптамалық материалдар**

Сараптамалық жинақ

**Аналитические материалы по обучению предметам
«История Казахстана» и «Всемирная история»**

Аналитический сборник

Басуға .04. 2015 қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 7,8

Подписано в печать .04. 2015. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 7,8

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көшесі 4, «Алтын Орда» БО, 15-қабат.

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. Ы. Алтынсарина
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ«Алтын Орда» 15 этаж